

**VERKKO-OPPIMISYMPÄRISTÖ
LIIKETOIMINTASUUNNITELMAN OHJAAMISEEN**
Case: Ylä-Savon ammattiopiston
hevosalan ammattitutkinnot

Tuovi Huttunen

Opinnäytetyö

Ammattikorkeakoulututkinto

Tiivistelmä

Koulutusala Luonnonvara-ala	
Koulutusohjelma Maaseutuelinkeinojen koulutusohjelma	
Työn tekijä(t) Tuovi Huttunen	
Työn nimi Verkko-oppimisympäristö liiketoimintasuunnitelman ohjaamiseen - Case: Ylä-Savon ammattiopiston hevosalan ammattitutkinnot	
Päiväys 26.5.2010	Sivumäärä/Liitteet 63 + 53 + CD
Ohjaaja(t) Seppo Mönkkönen, Pirjo Suhonen, Hannu Viitala, Arja Aalto	
Toimeksiantaja/Yhteistyökumppani(t) Ylä-Savon ammattiopisto	
Tiivistelmä <p>Suomessa hevostalouden merkitys elinkeinona on lisääntynyt merkittävästi 1980-luvulta tähän päivään. Hevosyritykset ovat usein saaneet alkunsa hevosharrastuksesta ja se aiheuttaa haasteen kannattavalle yritystoiminnalle. Kannattava yritystoiminta täytyy olla myös hevosityrityksen tavoite.</p> <p>Ylä-Savon ammattiopistossa Hingunniemessä järjestetään hevosalan ammattitutkintoihin ja erikoisammattitutkintoon valmistavaa koulutusta hevostenvalmentajille, kengityssepille, ratsastuksenopettajille ja tallimestareille. Kaikissa tutkinnoissa on yhtenä tutkinnon osana yritystoiminta. Yritystoiminnan hyväksytyt suorittaminen edellyttää liiketoimintasuunnitelman ja siihen sisältyvien laskelmien laatimisen ja sen esittämisen.</p> <p>Tässä opinnäytetyössä on tehty oppimisympäristö hevosalan ammattitutkintojen liiketoimintasuunnitelman ohjaamiseen Moodle verkko-oppimisympäristöön. Työn toteuttamisessa on käytetty toimintatutkimusta. Tuotettu oppimisympäristö testattiin käytännössä viemällä opetus läpi hevostenvalmentajan ammattitutkinnon valmistavassa koulutuksessa olevat opiskelijoiden kanssa. Testauksen ja johtopäätösten jälkeen ympäristö kehitettiin ja tuotoksena syntyi verkko-oppimisympäristö hevostalouden liiketoimintasuunnitelman ohjaamiseen.</p>	
Avainsanat liiketoimintasuunnitelma, hevostalous, verkko-opetus, kannattavuus	

Field of Study Natural Resources and Environment	
Degree Programme Agriculture and Rural Industries	
Author(s) Tuovi Huttunen	
Title of Thesis A net learning environment business plan for the guidance of Ylä-Savo Vocational College equine professional qualifications	
Date 26.5.2010	Pages/Appendices 63 + 53 + CD
Supervisor(s) Pirjo Suhonen, Hannu Viitala, Seppo Mönkkönen, Arja Aalto	
Project/Partners Ylä-Savo Vocational Institute	
<p>Abstract</p> <p>The economic importance of the equine industry in Finland has increased significantly since the 1980's. Equine businesses have often started out as a hobby and this causes a challenge for a profitable enterprise in the future. A profitable business venture must be also the aim of an equine enterprise.</p> <p>The Ylä-Savo Vocational Institute in Hingunniemi organises preparation courses for vocational and specialised education in equine training, for farriers, riding instructing and stable management. All the courses include business management as part of the study. The passing of the business management course assumes a business plan which includes the drawing up of calculations and a Power Point presentation.</p> <p>A net learning environment in this thesis has been made for the guidance of an equine studies business plan in the Moodle net learning environment. Method of study has been Action Research. The practical part of research was carried out during a preparation course for stable management students. After research and conclusions, a learning environment was developed further and as a product was created a net learning environment for the guidance of an equine business management plan.</p>	
Keywords Business plan, equine, e-learning, profitability	

SISÄLTÖ

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	JOHDANTO	4
2	TAUSTA	6
2.1	Hevostalous Suomessa.....	6
2.2	Hevosalan yrittäjän osaamisvaatimukset	7
2.3	Liikeidea	8
2.4	SWOT -analyysi	9
2.5	Liiketoimintasuunnitelma	10
2.6	Katetuottomenetelmä	10
2.7	Kannattavuuden arviointi.....	11
2.8	Koulutus ja sen toteuttaminen	13
3	OPINNÄYTETYÖSSÄ KÄYTETTÄVÄT MENETELMÄT	17
3.1	Tavoitteet ja hyödynsaajat.....	17
3.2	Toimintatutkimus	18
3.3	Moodle oppimisympäristö.....	20
4	VERKKO-OPPIMISYMPÄRISTÖN LUOMINEN	22
4.1	Tutkintotavoitteen ja opetussuunnitelman asettamat vaatimukset.....	22
4.2	Verkko-oppimisympäristön toteutus	24
5	VERKKO-OPPIMISYMPÄRISTÖN KÄYTTÖÖNOTTO JA TESTAUS	33
5.1	Verkko-oppimisympäristön käytön ja testauksen kuvaus	33
5.2	Opiskelijana kurssilla.....	42
6	VERKKO-OPPIMISYMPÄRISTÖN KEHITTÄMINEN.....	45
6.1	Opiskelijoiden tavoitteiden saavuttaminen ja opiskelijapalaute	45
6.2	Käytännön toimet verkkoympäristön kehittämisessä.....	46
7	VERKKO-OPPIMISYMPÄRISTÖ HEVOSTALouden LIIKETOIMINTASUUNNITELMAN OHJAAMISEEN	57
8	PÄÄTÄNTÖ.....	60
	LÄHTEET	63
	LIITTEET	

Liite 1 Hevostenvalmentajan ammattitutkinnon opetussuunnitelman yritystoiminta osio

Liite 2 Liiketoimintasuunnitelman laskelmat

Liite 3 Markkinointibudjetin laskelmapohja

Liite 4 Yritystoiminnan kertaustehtävä

Liite 5 Palautekyselylomake

Liite 6 Tulossuunnitelman harjoituspohja

Liite 7 Kuvat hevostalouden verkko-oppimisympäristön etusivusta

Liite 8 Opiskelijan materiaali

Liite 9 Opettajan materiaali

Liite 10 CD – levy Moodle verkko-oppimisympäristön Hevostalouden yritystoiminta

1 JOHDANTO

Suomessa hevostalouden merkitys elinkeinona on lisääntynyt merkittävästi 1980-luvulta tähän päivään. Hevostaloudella on yhä tärkeämpi rooli EU:n maaseutupolitiikassa ja se työllistää suoraan ja välillisesti paljon maaseudun väestöä ja luo samalla elinvoimaisuutta maaseudulle. Monen hevosharrastus on muuttunut elinkeinoksi ja luo oman haasteen myös kannattavaan yritystoimintaan. Hevosyrittäjien koulutuksen tarve on lisääntynyt ja lisääntyy tulevaisuudessa entisestään yhä tiukentuvassa taloustilanteessa. Yrittäjyys ja yrittäminen ovat tärkeässä roolissa hevostalouden uudessa perustutkinnossa, joka on suunnattu pääasiassa nuorille. Lisäksi yritystoiminnan osaaminen on yhtenä tärkeänä painopisteenä aikuisväestölle suunnatuissa ammatti- ja erikoisammattitutkinnoissa.

Ylä-Savon ammattiopistossa järjestettäviä ammattitutkintoon valmistavia koulutuksia ovat hevostenvalmentajan, kengityssepän ja ratsastuksenopettajan ammattitutkintoon sekä tallimestarin erikoisammattitutkintoon valmistavat koulutukset. Hevosalan ammattitutkintojen määrä oppilaitoksessa on ollut kasvussa viime vuosina. Kaikissa koulutuksissa opetussuunitelmassa on määriteltä yritystoiminnan laajuudeksi tutkinnosta riippuen 6-8 opintoviikkoa, josta liiketoiminnan perusteiden osuus on noin puolet. Opetus jakaantuu etä- ja lähiopetukseen sekä työssäoppimiseen.

Eri ammattitutkintojen tutkinnon perusteet ja hevostalouden tutkintotoimikunta ovat asettaneet selkeät tavoitteet yritystalouden osaamiselle. Jokaisen tutkinnon suorittajan täytyy tehdä kirjallinen liiketoimintasuunnitelma laskelmineen ja esittää suunnitelma tutkintotoimikunnan vahvistamille arvioijille.

Verkko-oppiminen on hevosalan aikuiskoulutuksissa tärkeässä roolissa ja verkkomateriaalia on luotu koulutusten aikana jonkin verran eri oppiaineisiin Ylä-Savon ammattiopistolla käytössä olevaan Moodle-oppimisympäristöön. Tämän opinnäytetyön idea syntyi, kun oppilaitokselta puuttui hevosalan ammattitutkintojen yritystoiminnan ohjaamiseen tarkoitettu yhtenäinen verkko-oppimisympäristö. Yritystalouden valmiita verkko-oppimisympäristöjä on tarjol-

la paljonkin, mutta suoraan hevostalouteen suunnattua ympäristöä ei ole. Oppilaitoksella on hevostalouteen suunnattu yritystalouden opetusmateriaalipaketti, joka sisältää perustiedot yritystalouden opetuksesta. Tätä aikaisemmin tuotettua opetuspakettia voidaan käyttää päivityksen jälkeen materiaalina myös tässä tuotetussa verkko-oppimisympäristössä.

Toimiessani Ylä-Savon ammattiopiston aikuisopettajana minulle tuli hyvä mahdollisuus toteuttaa verkko-oppimisympäristö ja opettaa se omille hevostenvalmentajan ammattitutkintoon valmistavassa koulutuksessa oleville opiskelijoilleni. Opinnäytetyön tuotoksena luon verkko-oppimisympäristön liiketoimintasuunnitelman ohjaamiseen Ylä-Savon ammattiopiston Moodle-oppimisalustalle ja opetan kyseisen kurssin oppilailleni. Ensimmäiseksi perehdyän yritystoiminnan teoriatietoon ja sitä apuna käyttäen työstetään opetusmateriaalia ja luodaan Moodle-oppimisalustalle ensimmäinen verkko-oppimisympäristö. Verkko-oppimisympäristö rakentuu vaiheittain testauksen kautta ja sen tekeminen kuvataan tässä raportissa lopulliseksi valmiiksi verkko-oppimisympäristöksi. Työssä on kuvattu verkko-oppimisympäristön keskeisimmät muutokset ja perustelut valinnoille. Tavoitteena on, että tulevaisuudessa ympäristö on helposti käytettävissä kaikissa hevosalan ammatti- ja erikoisammattitutkinnoissa.

Työn tavoitteena konkreettisen ympäristön lisäksi on pyrkiä vaikuttamaan opiskelijoiden asenteeseen ja kannustaa opiskelijoita pohtimaan hevostalouden kannattavuutta ja siihen liittyviä asioita. Opinnäytetyö on kirjoitettu opettajan näkökulmasta, mutta mukana on myös opiskelijan näkökulma. Hän on keskiverto hevosalan ammattitutkinnon valmistavaan koulutukseen hakeutunut opiskelija, jolla on vankka käytännön kokemus hevososalta. Opiskelija on ollut läheisesti tekemissä yritystoiminnan kanssa ja hänellä on selkeät mielipiteet hevostalouden nykytilasta Suomessa.

2 TAUSTA

Tässä kappaleessa käsitellään opinnäytetyöntaustaan vaikuttavia asioita, kuten hevostalouden nykytilaa ja hevosyrittäjän osaamisvaatimuksia. Lisäksi käsitellään liiketoimintasuunnitelman ja työssä käytettävien laskelmien sisältöä.

2.1 Hevostalous Suomessa

Vuonna 2009 hevosia oli Suomessa 72 300 kappaletta. Hevosten määrä on kasvanut yli kaksinkertaiseksi vuodesta 1980, jolloin hevosia oli vain reilu 31 000 kappaletta. Ravihevosten määrä on noin 27 000 kappaletta ja niistä kilpailevien ravihevosten määrä vuonna 2009 oli noin 9 100. Ravipelien liikevaihto on noin 260 miljoonaa euroa ja raveissa maksettava palkintosumma on noin 22 miljoonaa euroa (Suomen Hippos 2010a). Raviurheilun lisäksi hevosala käsittää monipuolista yritys- ja harrastustoimintaa. Yritys- tai harrastuspohjalla toimivia yrityksiä ravitalliyrittämisen lisäksi ovat ratsastuspalveluita tuottavat yritykset, täysihoitopalveluita tuottavat tallit, siittolat ja kasvatustallit ja matkailupalveluita tuottavat yritykset. Laurea-ammattikorkeakoulun selvityksen mukaan hevosala työllistää osa- ja kokoaikaisesti noin 15 000 henkilöä (Pussinen ym. 2007, 28, 67.)

Suomessa toimii tällä hetkellä noin 150 ravivalmentajaa, joilla on ammattivalmentajalisenssi (Ravivalmentajat ry 2010). Ammattimaisten valmentajien lisäksi Suomessa valmentaa pää- tai sivutoimisesti ilman lisenssiä lukematon määrä valmentajia. Valmennustoimintaan kohdistuvia lisenssiluokkia ovat a1- ja a2-lisenssit. Ammattivalmentaja lisenssi a1 on tarkoitettu valmentajille, jotka ajavat paljon kilpaa omilla valmennettavillaan. Ammattivalmentajalisenssi a2 on tarkoitettu valmentajille, jotka keskittyvät enemmän pelkkään valmennustoimintaan. Lisenssit myöntää Suomen Hippos ry, ja vaatimuksena niihin on mm. riittävä ikä, osoitus asianmukaisista talleista ja riittävä ammattitaito. Lisäksi yritystalouden perusasiat tulee hallita. Hevostenvalmentajan ammattitutkinnon suorittaminen on Suomen Hippoksen päättämä riittävä koulutus osoittamaan valmentajan ammattitaito ja yritystalouden osaaminen. (Suomen Hippos 2010b.)

2.2 Hevosalan yrittäjän osaamisvaatimukset

Hevosyrittäjäksi ajaudutaan hyvin usein harrastuksen kautta ja tämä poikkeava prosessi verrattuna perinteiseen yrityksen polkuun aiheuttaa haasteen kannattavalle yritystoiminnalle. Lisäksi kannattavuuteen ja työn raskauteen vaikuttaa se, että hevosalan työt ovat erittäin työläitä ja töitä helpottavaa teknologiaa on varsin vähän. Ennen yrityksen perustamista olisi tärkeää perehtyä yritystalouteen ja suunnitella toiminnan kannattavuutta.

Hevosalan yritystoiminnassa pätee samat asiat kuin muissakin yrityksissä. Keskeisiä asioita ovat yrittäjän ja hevosten hyvinvointi ja kannattavuus, jotka kaikki kulkevat käsi kädessä. Hevosyrityksen kannattavuuteen vaikuttavat yrittäjän itsensä lisäksi maailman laajuinen markkinatilanne ja kustannusten muuttuminen. (Pussinen & Thuneberg 2009, 33.)

Yrittäjällä on avainasema vaikuttaa yrityksen kannattavuuteen omalla toiminnallaan. Yrittäjä tarvitsee rautaisen hevosalan osaamisen lisäksi myös johtamistaidon ja yritystalouden perustiedot. Kannattavuuden arvioinnissa apuvälineenä käytetään erilaisia laskelmia, joita käytetään minimoimaan suunnitteluvaiheessa riskejä. Yrittäjän tulee jo perustamisvaiheessa kyetä tekemään oikeita valintoja hevosmäärän ja tuotantosuunnan suhteen. Yrittäjällä tulee olla osaaminen kartoittaa työvoimantarve yrityksessään ja hänen tulee osata ulkoistaa osa työstään, kuten esimerkiksi kirjanpito. Hevostalouden yritystoiminnan neuvontatyötä tekevät erilaiset neuvontajärjestöt ympäri Suomea. Yritystalouden ammattilaisten varaan kaikkea yritystietämystä ei kannata jättää, vaan yrittäjällä tulee olla myös omaa osaamista liiketalouden asioista. (Pussinen & Thuneberg 2009, 33–34.)

Hevosalalla verkostoituminen niin alueellisesti kuin valtakunnallisestikin on tärkeää. Yrityksen kannattavuutta voidaan parantaa erikoistumalla esimerkiksi varsanopetukseen ja alkuvalmennukseen. Verkostoitumalla jatkovalmennusta ja kilpailuttamista tekevän yrityksen kanssa toiminnalla on jatkuvuutta ja varmuutta. Hyvä toiminnan vakiintuessa yrittäjän ei tarvitse uhrata aikaa uuden

hevoskaluston hankkimiseen talliyritykseen, vaan yritys markkinoi itse itseään.

Hevosalalle on tyypillistä suuret investoinnit rakennuksiin ja ympäristöön. Rakennusinvestointeja ovat tallit, maneesit, lantalat ja tallien peruskorjaukset. Ympäristöön kohdistuvia investointeja ovat tarha-alueet, ajo- ja ratsastusreitit, kentät ja radat. Investointien suunnittelussa tarvitaan tarkkaa kustannus- työ- turvallisuus- ja työergonomiatietoutta sekä tietoa tallirakentamisen erityispiirteistä ja rakentamiseen liittyvistä laeista ja asetuksista. (Pussinen & Thunberg 2009, 34–35.)

2.3 Liikeidea

Yritystoiminnan suunnittelu alkaa liikeideasta. Liikeidean avulla on tarkoitus selvittää, miten ja millaisilla toimintatavoilla yritys menestyy valitsemallaan toimialalla. Liikeidea antaa vastauksen kysymyksiin: Mitä, kenelle ja miten? Liikeideassa määritellään tarkasti, mitä tuotetta tai palvelua lähdetään tarjoamaan asiakkaille. Palvelua tai tuotetta suunniteltaessa täytyy pohtia mikä siitä tekisi niin hyvän, että asiakas sen valitsee. Palvelulle tai tuotteelle täytyy olla kysyntää. Liikeideassa selvitetään tarkasti, kenelle tuotetta tai palvelua tuotetaan ja miten asiakkaat tavoitetaan. Tässä vaiheessa täytyy myös miettiä, mitkä ovat toimialan tulevaisuuden näkymät, mistä koostuvat toimialan kilpailijat ja mikä on oman yrityksen osuus markkinoista. Liikeideassa selvitetään, miten yritys toimii, että se on kannattavaa toimintaa. Mietitään vastauksia kysymyksiin, missä toimitaan, toimitaanko yksin vai onko muita yrittäjiä, paljonko on henkilökuntaa, miten markkinoidaan, miten erotutaan kilpailijoista ja miten rahoitus järjestetään. (Holopainen & Levonen 2006, 22–24.) Hyvässä liikeideassa näkyy persoonallisuus ja yrittäjän oman erikoisosaamisen hyödyntäminen erikoistumalla tiettyyn osa-alueeseen (Mäenpää, Haikkala, Teppinen, Helenius, Korhonen & Pussinen 2005, 4). Hevosalanyrityksessä on usein monta eri tuotantosuuntaa yhdistettynä pienentämään yritystoiminnan riskiä. Jokaisen yritystoimintaa harkitsevan kannattaa kuitenkin miettiä tarkkaan, mikä on oman yrityksen liikeidea ja erityisosaaminen, jota kannattaa kehittää yritysideoista liikeideaksi.

Liikeideamatriisissa liikeideaa mietitään syvällisemmin. Siinä mietitään asiakkaiden, asiakkaiden tarpeiden ja tuotteiden tai palveluiden lisäksi yrityksen imagoa. Mietitään, mitä yrittäjä haluaa viestittää asiakkailleen. Liikeideamatriisissa kuvataan, mikä on tapa toimia ja koko toiminnan perusajatus. (Holopainen & Levonen 2006, 30.) Yrityksellä on oltava kolmenlaisia voimavaroja. Henkisillä voimavaroilla tarkoitetaan yrittäjän ja työntekijöiden osaamista, kokemusta, tietoa ja taitoa. Välineelliset voimavarat tarkoittavat yrityksen toimipaikkaa ja siihen kuuluvia laitteita ja koneita. Taloudelliset voimavarat ovat rahan ja vakuuksien määrä. (Holopainen & Levonen 2006, 24.) Hevosyrityksessä henkisillä voimavaroilla on suuri merkitys, koska usein ravivalmentaja tai muu hevosyrittäjä myyvät omaa osaamistaan. Liikeideamatriisissa tulevan hevosyrittäjän kannattaa pohtia perusteellisesti mm. tulevan yrityksen toimintaympäristöä, henkilöresursseja ja palveluiden ulkoistamista. Toimitaanko vuokratallissa, peruskorjataanko vanha rakennus vai rakennetaanko uusi talli? Perustetaanko talliyritys yksin vai toisen yrittäjän kanssa tai verkostoidutaanko toisten hevosalan yrittäjien kanssa? Kuinka paljon hyödynnetään ulkopuolista palvelua, kuten kengityspalvelua tai kirjanpitäjää?

2.4 SWOT-analyysi

Yritysidean ja toimintaympäristön vahvuuksia, heikkouksia, mahdollisuuksia ja uhkia selvitetään SWOT-analyysin avulla. Nimi tulee englanninkielen sanoista strengths, weaknesses, opportunities ja threats. SWOT analyysissä yrityksen toimintaympäristöä, tuotetta, liikeideaa tai yrittäjää itseään arvioidaan kriittisesti. (Meretniemi & Ylönen 2008, 34–35.)

Analyysissä vahvuudet ja heikkoudet ovat yrityksen sisäisiä tekijöitä ja usein nykyhetken sijoittuvia, ja merkitään taulukon yläriville. Mahdollisuudet ja uhat ovat ulkopuolisia tulevaisuuteen liittyviä asioita. Analyysin tekovaiheessa täytyy pyrkiä arvioimaan niin hyvät kuin huonotkin puolet mahdollisimman realistisesti, jolloin SWOT-analyysistä muodostuu hyvä työkalu yrityshankkeen arviointiin. (Meretniemi & Ylönen 2008, 34–35.) Hevosyritykselle tyypillisenä vahvuutena voi nostaa esille yrittäjän oman osaamisen, mutta vastaavasti se voi muodostua riskiksi, jos koko toiminta nojaa pelkästään yrittäjän osaamisen

ympärillä. Siksi onkin erittäin tärkeä jo yritystä suunniteltaessa kartoittaa yritystoiminnan riskit kattavasti ja pyrkiä minimoimaan ne.

2.5 Liiketoimintasuunnitelma

Liiketoimintasuunnitelma on tulevan tai jo olemassa olevan yrityksen käsikirja ja kokonaisvaltainen suunnitelma. Suunnittelu alkaa liikeideasta, josta lähdetään jalostamaan suunnitelma. Liiketoimintasuunnitelma sisältää liikeidean lisäksi mm. kuvauksen tuotteista ja palveluista, toimintatavan, toimialanäkymät, markkinoinnin, riskianalyysin ja erilaisia laskelmia. Lisäksi suunnitelmassa täytyy olla tiedot yrittäjästä ja kuvaus hänen erityisosaamisestaan. (Holopainen & Levonen 2006, 51; Mäenpää ym. 2005, 5.)

Liiketoimintasuunnitelman laatimisesta hyötyy kaikkein eniten yrittäjä itse. Voi syntyä tilanne, että liikeideaa ei koskaan toteuteta, koska suunnitelman laatimisen jälkeen se voidaan todeta kannattamattomaksi. Silloin liiketoimintasuunnitelma on palvellut yrittäjäksi aikovaa. Kun suunnitelma toteutetaan, sitä käytetään yritystoiminnan suunnitteluun ja kehittämiseen. Liiketoimintasuunnitelmaa tarvitaan rahoittajia varten silloin, kun haetaan lainaa pankista, starttirahaa tai muita tukia. Liiketoimintasuunnitelma on kommunikointiväline myös sponsoreiden ja muiden yhteistyökumppaneiden välillä. (Holopainen & Levonen 2006, 51; Mäenpää ym. 2005, 5.)

2.6 Katetuottomenetelmä

Katetuottomenetelmä on varsin yleinen erityisesti maataloudessa käytettävä lyhyen tähtäimen laskentatyökalu, jonka avulla ei kuitenkaan voida selvittää yrityksen absoluuttista kannattavuutta. Sitä käytetään kannattavuuden suunnittelussa ja vertailtaessa saman tuotantosunnan kannattavuutta. Lisäksi voidaan vertailla yrityksen sisällä eri tuotantosuntia, jos kiinteät kustannukset ovat samat. (Pellinen 2008, 20.)

Katetuottomenetelmässä tuloja ja menoja käsitellään keskimäärin yhtä hevos-

ta kohden vuoden ajalta. Katetuotto lasketaan siten, että tuotoista vähennetään muuttuvat kustannukset, jolloin saadaan katetuotto 1. Katetuotto 2 saadaan, kun katetuotto 1:stä vähennetään kiinteät työkustannukset. Katetuotto 2 jää siten kiinteiden kustannusten katteeksi, joita ovat kone-, rakennus- ja yleiskustannukset. (Pellinen 2008, 20–22.)

2.7 Kannattavuuden arviointi

Yrityksen kannattavuutta voidaan selvittää monella eri tavalla ja laskentaperiaatteella. Kannattavuutta ei voida arvioida vertaamalla yksittäisen vuoden tuloja ja menoja keskenään. Kannattavuuden määritelmänä pidetään, että tuotot ovat suuremmat kuin kustannukset. Tämä tarkoittaa, että omalle työlle ja pääomalle saadaan riittävä korvaus. (Enroth 2003, 63.)

Investointimenetelmä

Kannattavuuslaskelmien avulla selvitetään yrityksen taloudelliset toimintaedellytykset. Ensimmäiselle vuodelle laskettava yritystoiminnan kannattavuuslaskelma sisältää rahantarvelaskelman, investointilaskelman ja rahoituslaskelman sekä tuotekohtaiset laskelmat.

Investointeja tehdään yritystoiminnan aloitusvaiheessa, mutta myös jo toimiva yritys tarvitsee investointeja kehittyäkseen. Osa investoinneista liittyy laajentamiseen ja osa investoinneista on välttämättömiä toiminnan jatkumisen kannalta. (Pellinen 2008, 42–43.) Hevosyrityksen välttämättömiä investointeja voivat olla säädöstenmukaisten lantaloiden rakentaminen tai tallirakennuksen peruskorjaus.

Käyttöomaisuutta eli investointeja ovat maa-alueet, kiinteistöt, koneet ja laitteet sekä mahdolliset toimitilojen muutostyöt ja muut investoinnit (Holopainen & Levonen 2006, 36). Hevosyrityksen investoinnit ovat yleensä suuria, koska tallirakennusten lisäksi joudutaan investoimaan tarhoihin ja ulkoilualueisiin.

Jokainen aloittava yritys tarvitsee rahaa ennen kuin toiminta tuottaa kassaan

rahaa. Toiminnan aloitusvaiheessa tarvittavaa rahaa eli lähinnä perustamismenoja kutsutaan nimellä käyttöpääoma. Yritys tarvitsee rahaa mm. yrityksen alkuvaraston hankintaan, työkaluihin ja palkkoihin. Asiakkailta tulevat myyntisaamiset lisäävät käyttöpääoman määrää. Käyttöpääomaan lasketaan 2-3 kuukauden rahan tarve. Käyttöpääomaa tarvitaan kaikissa yrityksissä, että yritys pystyy huolehtimaan laskuistaan ajallaan. (Holopainen & Levonen 2006, 36; Mönkkönen 2008.) Hevosyrityksessä tarvitaan paljon käyttöpääomaa mm. rehuvarastojen hankkimiseen ja tarvikkeiden ostamiseen.

Yrityksen perustamiseen tarvitaan aina rahaa ja mitä suurempi oman pääoman osuus on sitä parempi. Yrittäjän omaa pääomaa tulisi olla vähintään 20 % rahoitustarpeesta. Rahoituslaskelman avulla kuvataan, mistä rahanlähteet koostuvat. (Holopainen & Levonen 2006, 37,106.) Rahoitusvaihtoehtoja ovat oman pääoman lisäksi mm. starttiraha, ELY-keskusten tuet, Finnveran lainat ja takaukset ja pankkilainat.

Kuviossa 1 on tulossuunnitelman yleinen kaava. Laskelmassa myyntituotoista vähennetään mahdollinen arvonlisävero ja luottotappiot, jolloin saadaan liikevaihto. Liikevaihdosta vähennetään muuttuvat kustannukset ja saadaan myyntikate. Muuttuvat kustannukset ovat toimintaan tarvittavia kuluja, kuten työntekijöiden palkat ja palkan sivukulut, tuotteiden valmistukseen tarvittavat raaka-aineet ja muut kulut, jotka muuttuvat tuotannon määrän mukaan. Hevostalouden muuttuvia kuluja ovat mm rehut, kuivikkeet ja päivittäisessä hoidossa tarvittavat tarvikkeet. Jos yrityksellä on useita tuotantohaaroja, jokaiselle lasketaan oma myyntikate, jotka lasketaan yhteen. Käyttökate saadaan vähentämällä myyntikatteesta kiinteät kustannukset. Kiinteitä kustannuksia ovat mm. oma palkka, oman palkan sivukulut, vuokrat, markkinointi, sähkö- ja lämmityskulut, kirjanpito ja toimistokulut, vakuutukset ja muut kulut, jotka eivät ole sidoksissa toiminnan laajuuteen. Rahoitustulos saadaan, kun käyttökatteesta vähennetään korot. Korkoja ovat sekä omalle pääomalle laskettava korko että ulkopuolisen rahoituksen korot. Rahoitustuloksesta vähennetään poistot, jolloin saadaan nettotulos ennen veroja. (Holopainen & Levonen 2006, 32.)

MYYNTITULOT - oikaisuerät - alv LIIKEVAIHTO - muuttuvat kustannukset = MYYNTIKATE - kiinteät kustannukset = KÄYTTÖKATE - korot = RAHOITUSTULOS - poistot = NETTOTULOS (ennen veroja)

KUVIO 1. Tuloslaskelman yleinen kaava (Holopainen & Levonen 2006, 32.)

2.8 Koulutus ja sen toteuttaminen

Hevosalan ammattitutkintoihin valmistavaa koulutusta tarjoavat useat oppilaitokset Suomessa. Hevostenvalmentajan ammattitutkinnon ravivalmennukseen suuntautuvaa valmistavaa koulutusta tarjoavat Ylä-Savon ammattiopiston lisäksi Hevosopisto Oy, Koulutuskeskus Salpaus, Jämsän ammattiopisto sekä Keskipohjanmaan maaseutuopiston Kaustisen yksikkö.

Ylä-Savon ammattiopistoa ylläpitää Ylä-Savon koulutuskuntayhtymä. Ylä-Savon ammattiopiston aikuiskoulutuksen painopiste ovat aikuisten ammatillisiin näyttötutkintoihin valmistava koulutus sekä näyttötutkintojen järjestäminen. Vuosittain oppilaita on noin 2500 ja perus-, ammatti- ja erikoisammattitutkintoja on tarjolla noin 50. Ylä-Savon ammattiopiston aikuiskoulutus tarjoaa koulutusta uuteen ammattiin tai antaa täydennyskoulutusta työelämän osaajille. (Ylä-Savon ammattiopisto 2010.)

Hevosalan koulutus tapahtuu Hingunniemen yksikössä Kiuruvedellä. Hingun-

niemessä järjestettävät ammattitutkintoon valmistavan koulutukset ovat kengityssepän, hevostenvalmentajan ja ratsastuksenopettajan ammattitutkinto sekä tallimestarin erikoisammattitutkinto. Lisäksi järjestetään lyhytkoulutuksia kysynnän ja tarpeen mukaan. Koulutustarjonnassa ovat mm. kengityksen alkeis- ja peruskurssit, hevoslomittajakurssi ja varusteidenkorjauksen peruskurssi. Hevostalouden perustutkinto on mahdollisuus suorittaa myös oppisopimuksella tai aikuisille suunnatulla monimuotokoulutuksella. Vuosittainen aikuisopiskelijamäärä on noin 120 opiskelijaa. Lisäksi perustutkintoa suorittaa noin 120 päiväopiskelijaa. (Opiskelijatietokanta 2010.)

Näyttötutkinnot

Näyttötutkinnot on kehitetty erityisesti aikuisten tutkinnon suorittamiseen. Lähtökohtana on, että ammattitaito osoitetaan työelämän aidoissa tilanteissa ja ammattitaito on voitu hankkia työelämässä, opinnoissa tai harrastusten kautta. Näyttötutkinnolla voidaan suorittaa perus-, ammatti- ja erikoisammattitutkintoja. (Opetushallitus 2010a.)

Jokaisella alalla on oma tutkintotoimikunta, jonka opetushallitus asettaa enintään kolmeksi vuodeksi kerrallaan. Toimikunnat koostuvat työnantajista, työntekijöistä, opetusalan edustajista ja itsenäisistä ammatinharjoittajista. Tutkintotoimikuntien tehtävänä on kehittää näyttötutkintojärjestelmää ja tutkinnon perusteita, solmia näytön järjestäjien kanssa järjestämissopimuksia ja valvoa näyttötutkintojen järjestämistä. Tutkintotoimikunta vahvistaa allekirjoituksellaan arvioijien antaman ehdotuksen tutkinnon tai tutkinnon osan hyväksytystä tai hylätystä suorittamisesta ammattitutkinnoissa ja perustutkintojen arvosanoista. (Opetushallitus 2010b.) Nykyisen Hevostalouden tutkintotoimikunnan toimintakausi on 1.8.2007- 31.7.2010. Toimikauden vaihtuessa tutkintotoimikunnan jäsenistö vaihtuu ainakin osittain. Hevostalouden tutkintotoimikunnan tutkintonimikkeet ovat hevostalouden ja maatalousalan perustutkinnot, hevostenvalmentajan, kengityssepän ja ratsastuksenopettajan ammattitutkinnot sekä tallimestarin ja ratsastuksenopettajan erikoisammattitutkinnot. (Opetushallitus 2010c.)

Oppilaitokset järjestävät tutkintoihin valmistavaa koulutusta. Koulutuksen suunnittelun oppilaitokset tekevät itsenäisesti valtakunnallisten tutkinnon perusteiden mukaisesti. (Opetushallitus 2010d.) Jokaiselle tutkintoon hakeutuvalla oppilaitoksen tulee tehdä henkilökohtainen oppimis- ja näyttösuunnitelma. Suunnitelmissa otetaan huomioon jo olemassa oleva ammattitaito. Tutkintoon valmistavan koulutuksen osana koulutukseen osallistuvalla tulee järjestää näyttötutkinnot, joissa hän osoittaa ammatillisen osaamisen pääasiassa todellisessa työtilanteessa. Ammattitutkinnossa osoitetaan alan ammattityöntekijältä vaadittava ammattitaito. Näyttötutkintoihin voi osallistua kuka tahansa myös ilman valmentavaa koulutusta. Suurin osa tutkinnoista kuitenkin suoritetaan koulutuksen yhteydessä. (Näyttötutkinto-opas 2007, 23–24.)

Verkko-oppiminen ja monimuotokoulutus

Verkko-oppiminen on nykyään osa opetusta kaikilla kouluasteilla niin peruskouluissa, ammatillisissa oppilaitoksissa kuin ammattikorkeakouluissa ja yliopistoissa. Verkko-oppiminen ei ole syrjäyttänyt luokkatilassa tapahtuvaa opetusta, vaan se on sekoitus vanhaa ja uutta tapaa opiskella. (Karevaara 2009, 14.)

Käsite verkko-oppiminen on erittäin laaja ja moniulotteinen. Se voi olla verkkokurssi, joka on luotu oppimisalustalle ja opiskelijat suorittavat opintokokonaisuuden itsenäisesti kotona tai työpaikalla opettajatutorin ohjauksessa. Verkkokurssi on oma itsenäinen kokonaisuutensa, jolla on selkeä tavoite, sisältö, laajuus ja arviointi. (Keränen & Penttinen 2007, 2-3.)

Verkko-oppiminen voi olla myös osa lähiopetuksessa tapahtuvaa opetusta, jolloin verkko-oppimateriaalia käytetään opetuksen tukena. Tällä tavoin opetusta voidaan monipuolistaa ja se tuo monimuotokoulutukseen joustavuutta. Verkko-oppimisen oppimisalusta voi sisältää kurssin yleisiä tiedotteita, kurssin sisällön, tavoitteet, aikataulun ja arviointiperusteet. Se voi toimia opiskelumateriaalin jakelukanavana sekä opiskelijoiden tuotosten jakelukanavana. Opiskelijat voivat halutessaan tulostaa materiaalia, jolloin opettaja välttyy kirjallisen materiaalin jakamiselta. Oppimisalustalla voi olla erilaisia tehtävänantoja ja

sinne voi palauttaa tehtävät. Opettaja voi kommentoida ja antaa arviointeja yksittäisistä tehtävistä ja koko opinkokonaisuudesta oppimisalustalle. (Keränen & Penttinen 2007, 19–20.)

Monimuotokoulutus on koulutusta, jossa erilaiset opetusmenetelmät yhdistyvät. Opetus voi olla sekoitus lähi- ja etäopiskelua. Lähiopetus on luokkatilassa tai oppilaitoksessa tapahtuvaa opetusta. Etäopiskelu voi olla ohjattua verkko-opetusta, itsenäistä opiskelua tai työssäoppimista. Monimuotokoulutus on nykyisin yleinen tapa opiskella oman työn ohessa. Verkko-oppiminen on usein tärkeä osa monimuotokoulutusta. Opetus voidaan osittain siirtää verkkoon, jolloin lähiopetuksen määrää voidaan lyhentää. Käytännössä kaikki opetukseen liittyvät asiat voidaan viedä verkkoon, jolloin ne ovat siellä koottuna tallessa. Lisäksi oppimisalustalla voidaan jatkaa lähiopetuksessa tapahtunutta vuorovaikutusta keskustelualueilla. (Keränen & Penttinen 2007, 22–23.)

3 OPINNÄYTETYÖSSÄ KÄYTETTÄVÄT MENETELMÄT

3.1 Tavoitteet ja hyödynsaajat

Opinnäytetyön tavoitteena on luoda selkeä ja toimiva yritystalouden verkko-oppimisympäristö Ylä-Savon ammattiopiston Moodleen. Lähtökohtana on luoda helposti muunneltavissa oleva verkko-oppimisympäristö myös muille ammatti- ja erikoisammattitutkintoon valmistavassa koulutuksessa oleville ryhmille sekä toisille opettajille. Verkko-oppimisympäristö luodaan lähiopetuksen tukena käytettäväksi, ja tulevassa muodossaan se ei ole soveltuva pelkäksi verkkokurssiksi. Toisaalta ympäristö pyritään luomaan sellaiseksi, että se on helposti muunneltavissa myös lähes yksinomaan verkossa toteutettavaksi kurssiksi, mikäli siihen on tarvetta.

Verkko-oppimisympäristön yksi tärkeä tavoite on luoda selkeä ja yksinkertaisen laskelmapohja, jossa ovat kaikki aloittavan yrityksen suunnittelun apuna olevat laskelmat. Tässä työssä keskitytään pelkästään yhden kokonaisen vuoden tulossuunnitelman tekemiseen. Kannattavan yritystoiminnan edellytyksenä on laatia tulossuunnitelma myös useammalle vuodelle ja laatia lisäksi yrityksen maksuvalmiutta seuraava kassabudjetti. Laskelmapohja luodaan sellaiseksi, että valmistavassa koulutuksessa olevat opiskelijat pystyisivät sitä myöhemminkin hyödyntämään.

Yksi tärkeimmistä opinnäytetyön tuotoksen hyötyjistä ovat valmistavassa koulutuksessa olevat opiskelijat, joita opetetaan ja ohjataan tekemään liiketoimintasuunnitelma. Opiskelijoilla tarkoitetaan sekä tämän opinnäytetyön puitteissa opiskelevia että tulevaisuudessa Ylä-Savon ammattiopiston koulutuksissa olevia opiskelijoita.

Opinnäytetyön yhtenä kohderyhmänä ovat oppilaitos ja oppilaitoksen opettajat ja tietenkin opinnäytetyön tekijä itse. Opinnäytetyön tekeminen vaatii syventymistä yritystoiminnan teoriaan ja laskelmien toteuttamiseen sekä verkko-oppimisympäristön muotoilun hallintaan.

Yksittäisiä hyödynsääjiä suurempana ja merkittävämpänä hyödynsääjana on koko hevostalous. Useimmat opiskelijat ovat nykyisiä tai tulevia ravi- ja hevosalan ammattilaisia, ja näin ollen tärkeä ryhmä viemään ammattitaitoa yritystoiminnan sektorilla kentälle. On erityisen tärkeää, että tulevat ammattilaiset saisivat yritystoiminnan ohjauksen kautta itselleen toimivan työkalun kannattavuuden arviointiin ja vertailuun ja positiivisen ajattelumallin oman yritystoiminnan kehittämiseen. Verkko-oppimisympäristön ja opetuksen tavoitteena on saada ammattitutkintoon valmistavassa koulutuksessa olevat opiskelijat kiinnostumaan yritystalouden huolellisesta suunnittelusta ja laskelmien tekemisestä kannattavuuden parantamiseksi. Opinnäytetyön suurin haaste onkin valmistavassa koulutuksessa olevien opiskelijoiden innostaminen kannattavuuden arviointiin niin yrityksen perustamisvaiheessa kuin toimivan talliyrityksen kehittämisessä.

Yritystalouden opettaminen on iso ja laaja kokonaisuus. Tässä opinnäytetyössä keskitytään pelkästään verkko-oppimisympäristön tuottamiseen, jossa ohjataan liiketoimintasuunnitelman laatiminen. Tämä luo oman haasteensa varsinaisen opinnäytetyön osuuteen, koska liiketoimintasuunnitelma sisältää lähes kaikki yritystoiminnan tärkeimmät asiakokonaisuudet. Yksi tärkeimmistä elementeistä ovat laskelmat, joiden tekemiseen panostetaan.

Aikaisempaa materiaalia yritystoiminnasta oppilaitoksella on paljon ennestäänkin, jota hyödynnetään tässä opinnäytetyössä. Ylä-Savon ammattiopistolla on yritystoiminnan opetusmateriaalipaketti, joka on tehty Hevostalouden erikoistumisopinnoissa Savonia AMK:ssa vuonna 2006. Se on opinnäytetyön tekijän ja Sanna Aution yhdessä tuottama. Materiaalia päivitetään ja muokataan liiketoimintasuunnitelman ohjauksessa vaadittavaan muotoon.

3.2 Toimintatutkimus

Tässä opinnäytetyössä käytettävän toimintatutkimuksen periaate on, että tutkija itse osallistuu tutkimusprosessin eri vaiheisiin osallistumalla todellisiin tilanteisiin. Toimintatutkimukselle tyypillistä on ongelmakeskeisyys, käytännön läheisyys ja muutokseen pyrkiminen tutkimuksen aikana. Toiminnallisella tutki-

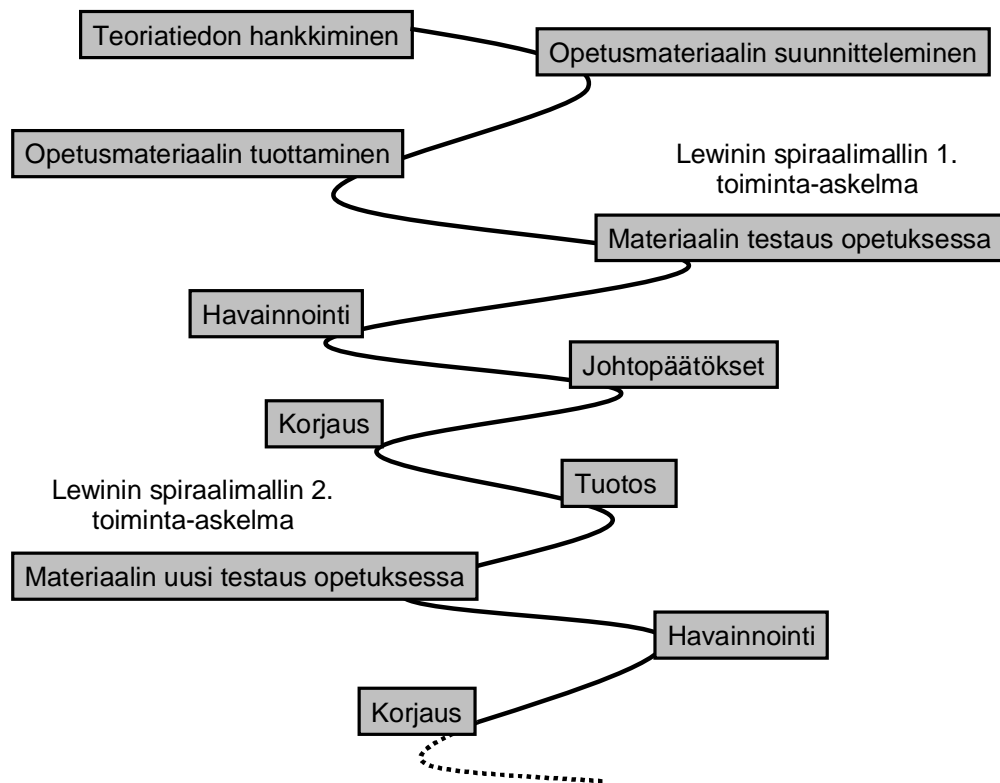
muksella pyritään esimerkiksi työyhteisössä muuttamaan tai kehittämään tiettyä toimintatapaa. Aina ei pelkkä kirjallinen suunnitelma ole riittävä, vaan toiminnallisessa tutkimuksessa tutkijalla itsellään on mahdollisuus osallistua, ja siten käytännössä havaita todellisia kehittämis- ja muutoskohteita ja kehittää niitä. (Kuula 1999, 219–220.)

Tunnetuin toimintatutkimuksen malli on Parkkisenniemen (2004, 78) mukaan Kurt Lewinin spiraalimalli. Siinä tutkimus etenee vaiheittain alkaen teoreettisesta analyysistä ja tiedonkeruusta varsinaiseen suunnitteluun. Lewinin mallissa seuraava vaihe on ensimmäinen toiminta-askelma, joka tarkoittaa suunnitellun asian viemistä käytäntöön testattavaksi ja arvioitavaksi. Testauksen jälkeen tehdään muutoksia arviointitulosten perusteella. Korjattu suunnitelma tai tuotos voidaan viedä toiseen toiminta-askeleeseen testattavaksi ja jatkaa spiraalia niin pitkään kuin se kulloisessakin tapauksessa on tarpeellista. (Parkkisenniemi 2004, 77–79.)

Opinnäytetyön toteutus ajoittuu keväästä 2009 kevääseen 2010. Tässä työssä työn tekeminen alkaa lähdeaineistoon tutustumisella ja teorian tiedon keräämisellä ja samalla syvennetään yritystalouden ammatillista osaamista. Hankitun tiedon pohjalta suunnitellaan yritystoiminnan verkko-oppimisympäristö liiketoimintasuunnitelman ohjaamiseen. Aikaisempaa omaa luentomateriaalia hyödynnetään PowerPoint – esityksissä, mutta laskelmat tehdään itse alusta alkaen

Kohderyhmänä on hevostenvalmentajan ammattitutkintoon valmistavassa koulutuksessa olevat kymmenen opiskelijaa. Verkko-oppimisympäristö testataan käytännössä todellisessa opetustilanteessa. Kokemuksen ja opiskelijapalautteen perusteella verkko-oppimisympäristö muokataan uudelleen, jolloin saadaan uudistunut toimivampi verkko-oppimisympäristö eli tämän opinnäytetyön tuotos. Koska opinnäytetyöprosessi tässä tapauksessa kestää vain reilun vuoden, ei ole valitettavasti mahdollisuutta uuden opiskelijaryhmän puuttumisen takia toteuttaa toimintatutkimukselle tyypillistä toista testausta ja korjausta. Käytännössä verkko-oppimisympäristö muun opetusmateriaalin tavoin ei ole koskaan täysin valmis, joten toimintatutkimus jatkuu todellisuudessa opin-

näytetyön jälkeen. Verkko-oppimisympäristön tuottaminen toimintatutkimuksellisin keinoin on kuvattu kuviossa 2.

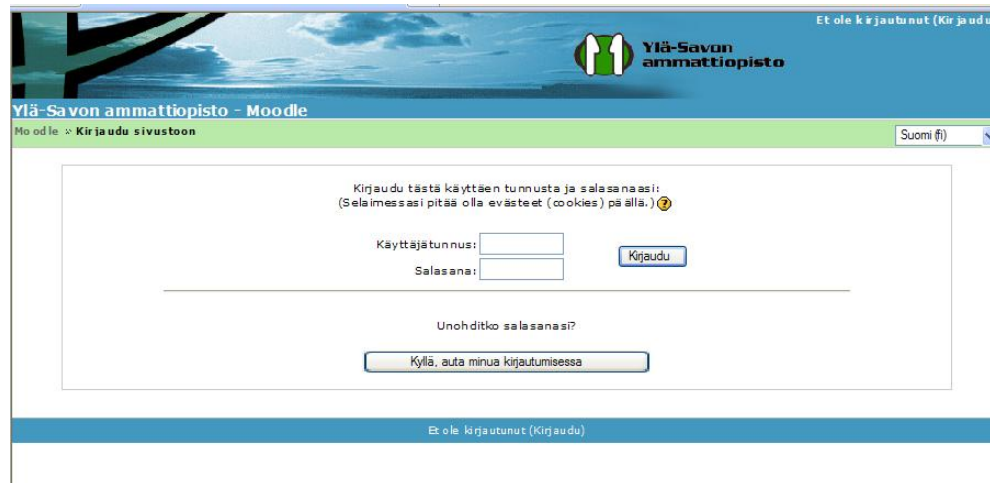

KUVIO 2. Tuotoksen syntyminen toimintamallin spiraalin mukaisesti

3.3 Moodle oppimisympäristö

Moodle on verkko-oppimisympäristö, jota käytetään 200 maassa 70 eri kielellä. Moodle on web-sovellus eli oppimisalusta toimii Internetin välityksellä ja on näin kaikkien tavoitettavissa etäopiskelujaksolla. Moodleen voidaan luoda oppiainekohtaisia kursseja, joka pitää sisällään kurssitiedotuksia, kurssilla tarvittavaa materiaalia, tiedonhakulinkkejä ja tehtäviä. Moodleen voidaan luoda pelkästään verkossa suoritettavia kursseja tai lähiopetuksen tukena olevia kursseja. Kokonaan perinteistä opetusta ei ole järkevää korvata Moodle -oppimisympäristöön, kuten ei muuhunkaan verkko-oppimisympäristöön, vaan se on hyvä lisä täydentämään erityisesti monimuotokoulutusta. (Karevaara 2009, 14–15.)

Ylä-Savon ammattiopiston Moodle löytyy osoitteesta moodle.ysao.fi. Oppilaitoksilla on mahdollisuus muokata Moodle-ympäristöään oman näköisekseen lisäämällä sinne mm. oppilaitoksen logon. Kuviossa 3 on näkymä Ylä-Savon ammattiopiston Moodleen kirjautumis-sivulta.

KUVIO 3. Ylä-Savon ammattiopiston Moodleen kirjautumis-sivu

Opiskelijat saavat oppimisympäristöön käyttäjätunnuksen ja salasanan opiskelun alkuvaiheessa. Ylä-Savon ammattiopiston Hingunniemen yksikön aikuisopiskelijoiden kanssa on ollut käytäntö, että opettaja liittyy opiskelijat valmiiksi kurssille. Vaihtoehtona on, että opiskelijat liittäisivät itse itsensä kurssille kurssiavainta käyttäen.

Moodle verkko-oppimisympäristön aikaisempien käyttökokemusten perusteella voidaan sanoa, että se on selkeä ja helppo oppimisympäristö. Kurssin sisältöä on helppo muotoilla ja päivittää ja siinä on useita tehtävien palautusvaihtoehtoja. Kokeneemmille kurssin opettajille Moodlessa on tarjolla mahdollisuus luoda monipuolisia tenttejä ja liittää ympäristöön ääntä ja videokuvaa.

4 VERKKO-OPPIMISYMPÄRISTÖN LUOMINEN

4.1 Tutkintotavoitteen ja opetussuunnitelman asettamat vaatimukset

Tässä on kuvattu verkko-oppimisympäristön tekemisen kannalta tärkeimmät taustatavoitteet, joita asettavat valtakunnalliset tutkintotavoitteet, hevostalouden tutkintotoimikunta sekä koulukohtainen opetussuunnitelma. Vaatimukset on esitetty verkko-oppimisympäristön kannalta tärkeimpien asiakokonaisuuksien ympärille.

Kaikissa hevosalan ammatti- ja erikoisammattitutkintojen näyttötutkintojen perusteissa on yhtenä tutkinnon osana Yritystoiminta. Hevostenvalmentajan ammattitutkinnon tutkinnon perusteissa, kuten ei muissakaan ammattitutkinnoissa ole tutkinnon osalle määritelty opintojen laajuutta.

Hevostenvalmentajan ammattitutkinnon opetussuunnitelma on suunniteltu näyttötutkinnon perusteiden asettamien vaatimusten pohjalta yhdessä työelämän kanssa. Alan yrittäjien toimiessa suunnittelussa mukana on varmistettu, että koulutus vastaa työelämän haasteisiin. Liitteessä 1 kuvatun yritystoiminnan osuus opetussuunnitelmassa laajuus on 7 opintoviikkoa. Tarkempaa määrittystä etä- ja lähiopetuksen suhteesta suunnitelmassa ei ole, vaan sen voi määrittää koulutuksen aikana henkilökohtaistamisen perusteella. Koska valmistava koulutus on monimuotokoulutusta, etäopiskelulla on merkittävä rooli.

Yrityksen perustaminen ja liiketoimintasuunnitelma

Hevostenvalmentajan ammattitutkinnon näyttötutkinnon perusteiden (Opetushallitus 2005) yritystoiminta tutkinnonosan hyväksytyssä suorituksessa on kuvattu, että tutkinnon suorittaja tietää yrittäjän keskeiset henkilökohtaiset ominaisuudet ja valmiudet. Tutkinnon suorittajan tulee tietää hevostalouden eri tuotantomuodot ja niiden menestymisedellytykset. Tutkinnon suorittajan tulee tuntea liikeideakäsite, osata valita sopiva yritysmuoto ja osata käyttää asiantuntija-apua yrityksen perustamisvaiheessa. (Opetushallitus 2005, 9-10.)

Hevostalouden tutkintotoimikunta on vahvistanut, että kaikissa ammatti- ja erikoisammattitutkinnoissa yritystoiminta- tutkinnon osana tulee olla liiketoimintasuunnitelman laatiminen, jonka avulla ammatillinen osaaminen varmistetaan. Liiketoimintasuunnitelma esitetään kolmikantaiselle arviointiryhmälle. Kolmikanta muodostuu työnantaja-, työntekijä- ja opetusalanedustajasta. Liiketoimintasuunnitelman esittelyn yhteydessä arvioijat kysyvät yritystoiminnan osaamista erilaisilla kysymyksillä.

Hevostenvalmentajan ammattitutkinnon opetussuunnitelman yritystoiminta kohdassa (liite 1) tavoitteeksi on asetettu mm., että opiskelija tuntee liikeidean, yrityksen perustamisen, kirjanpidon ja verotuksen pääpiirteet sekä osaa laatia liiketoimintasuunnitelman tietotekniikan avulla. Lisäksi opetussuunnitelmasta kannattaa ottaa esille tavoite, että opiskelija ymmärtää oman toimintansa vaikutuksen yrityskuvaan ja yrityksen kannattavuuteen sekä koko alan imagoon ja hän tuntee verkostoitumisen hyödyt.

Liiketoimintasuunnitelman laskelmat

Liiketoimintasuunnitelman laskelmien toteuttamisen lähtökohtana on tutkinnon perusteiden hyväksytyn suorituksen kuvaus, jossa kuvataan mm., että tutkinnon suorittaja tuntee kirjanpidon ja laskentatoimenperusteet ja kykenee laatimaan talousarvioin. Tutkinnon suorittajan tulee osata hinnoitella tuotteet ja palvelut ja laatia yrityksen toimintaa kuvaavia kannattavuuslaskelmia. Tutkinnon suorittajan tulee tuntea yritystoiminnan rahoituslähteitä ja osata valita edullisia rahoitusvaihtoehtoja. (Opetushallitus 2005, 9-10.)

Hevostalouden tutkintotoimikunta on asettanut tietyt vaatimukset liiketoimintasuunnitelman laskelmista. Liiketoimintasuunnitelman pitää sisältää laskelma katetuottomenetelmää käyttäen yhtä eläintä kohden sekä koko tuotantohaaraa kohden yhdistelmä-laskelmana, nettotulostavoitelaskelma, investoinnit ja käyttöpääomantarvelaskelma, rahoituslaskelma ja markkinointibudjettilaskelma.

Koulukohtaisessa opetussuunnitelmassa (liite 1) tavoitteena on, että opiskelija

osaa laatia kannattavuuslaskelmia ja budjetteja ja osaa arvioida laskelmien avulla toiminnan kannattavuutta, maksuvalmiutta ja vakavaraisuutta. Opiskelijan tulisi osata ennakoida alansa kehitystä ja toimia vastuullisena yrittäjänä, sekä ymmärtää myös yritystoiminnan osalta oman toimintansa vaikutusta yrityskuvaan ja koko alan imagoon. Tavoitteena on, että opiskelijan toiminta on kustannustietoista ja asiakaslähtöistä. Opiskelijan tulisi osata hinnoitella tuotteet ja palvelut, ja osata markkinoida niitä.

4.2 Verkko-oppimisympäristön toteutus

Yritystoiminnan opetuksen ensimmäisenä lähtökohtana oli miettiä menetelmiä, miten opetus halutaan järjestää. Koska oppilaitoksella on käytössä Moodle-verkko-oppimisympäristö, toteutus päätettiin viedä sinne. Aikaisempaa hevos-talouden yritystoiminnan verkko-oppimisympäristöä ei ollut, joten päätettiin luoda puhtaalta pöydältä uusi ympäristö. Ympäristö löytyy Ylä-Savon ammattopiston Moodlessa aikuiskoulutuksen ja luonnonvara-alan otsikoiden alta.

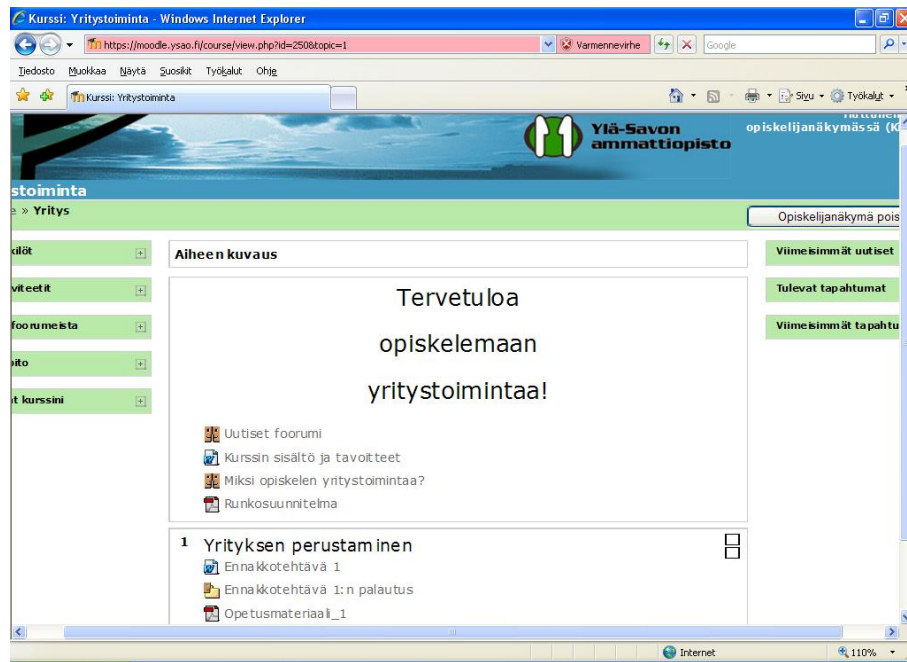
Verkko-oppimisympäristön suunnittelussa on tärkeä huomioida opiskelijoiden valmiudet opiskella verkossa. Opetus on suunniteltava niin, että kenenkään opiskelu ei saa vaikeutua toimimattomien verkkoyhteyksien tai ympäristön käyttövaikeuksien takia. Ammatilliseen lisäkoulutukseen voi hakeutua hyvin eri-ikäisiä opiskelijoita, ja erityisesti iäkkäämmillä opiskelijoilla voi olla jopa pelkotiloja tietokoneita ja ohjelmistoja kohtaan. Opiskelijoiden taustojen tuntemus on aikuiskoulutuksessa tärkeässä roolissa, kun suunnitellaan opiskelumateriaalia ja opetusta. Suunnittelussa on huomioitava kohderyhmän aikaisemmat kokemukset ja tiedot ja taidot ja rakennettava opetuskokonaisuus olemassa olevan osaamisen päälle.

Varsinaisen opetuskokonaisuuden suunnittelu alkaa suunnittelemalla opetuskokonaisuus ja tekemällä raamisuunnitelma. Aikuisopiskelussa opetuksen suunnittelua ei kannata tehdä liian tiukaksi ja noudattaa sitä liian orjallisesti, vaan antaa opiskelijoiden itse osallistua suunnitteluun annettujen tavoitteiden saavuttamiseksi. Alustavan suunnitelman jälkeen suunnitellaan opetusmateriaali ja ennakko- ja etätehtävät ja kurssin toteutus. Verkko-oppimisympäristö

suunniteltiin niin, että se sisältää ennakkotehtäviä, lähiopetusmateriaalia ja etätehtäviä. Opetus toteutetaan lähiopetuksessa ja verkossa Moodle verkko-oppimisympäristöä käyttäen. Moodle verkko-oppimisympäristössä on helpot ja toimivat työkalut materiaalin ja linkkien lisäämiseen. Ympäristöön voidaan lisätä myös materiaalia, joka on vain opettajien nähtävissä tai joka voidaan tarvittaessa myöhemmin avata opiskelijoille nähtäväksi.

Verkko-oppimisympäristön toteuttaminen aloitettiin suunnittelemalla verkko-oppimisympäristön runko. Moodlen oppimisalustan etusivulla on mahdollisuus luoda vapaasti valittava määrä aiheblokkeja tai vaihtoehtoisesti viikkoblokkeja. Yritystoiminta kursseilla lohkot jaettiin liiketoimintasuunnitelman sisällön mukaisesti verkko-oppimisympäristössä lohkoihin. Pääotsikoiksi tulivat ensimmäisen informatiivisen lohkon lisäksi yrityksen perustaminen, liiketoimintasuunnitelma, kirjanpito ja markkinointi. Ensimmäiseen lohkoon sijoitettiin kurssin sisältö, tavoitteet ja keskustelufoorumi. Suunnittelussa haluttiin kiinnittää huomio siihen, että kaikki opetus ja materiaalit ovat liiketoimintasuunnitelman sisällön kanssa yhtenevässä järjestyksessä.

Kuviossa 4 on Ylä-Savon ammattiopiston Moodleen luodun yritystoiminnan verkko-oppimisympäristön ensimmäinen vaihe maaliskuussa 2009. Ensimmäinen lohko on varattu yleiselle tiedottamiselle ja opiskeluun orientoitumiselle. Toinen lohko on ensimmäinen varsinainen numeroitu lohko ja se nimettiin Yrityksen perustamiseksi.

KUVIO 4. Verkko-oppimisympäristön ensimmäinen sivu maaliskuussa 2009

Ensimmäinen varsinainen yritystoimintaan orientoiva keskustelun aihe oli *Miksi opiskelen yritystoimintaa?* Keskustelun avaukseksi laitettiin kommentti, *Miksi ravivalmentajan pitäisi osata yritystoimintaa liittyviä asioita? Sitä vartenhan ovat eri ammattilaiset - riittää, kun osaan treenata hevosia!* Keskustelun tavoitteena oli aktivoida opiskelijat yritystoiminnan opiskeluun.

Yrityksen perustaminen

Oman yritystoiminnan aihekokonaisuutena oli ensimmäisenä yrityksen perustaminen. Tämän asiakokonaisuuden yksi tärkeä tavoite oli oman yrittäjyyden pohtiminen ja yrittäjän persoonaan liittyvät asiat. Tavoitteena oli myös se, että jokainen valmistavassa koulutuksessa oleva opiskelija saisi peruskäsityksen eri yhtiömuodoista ja niiden soveltuvuudesta erityyppisiin yrityksiin. Lisäksi opetuksessa haluttiin tuoda esille yrityksen perustamisen vaiheet ja tärkeät tiedonhakukanavat.

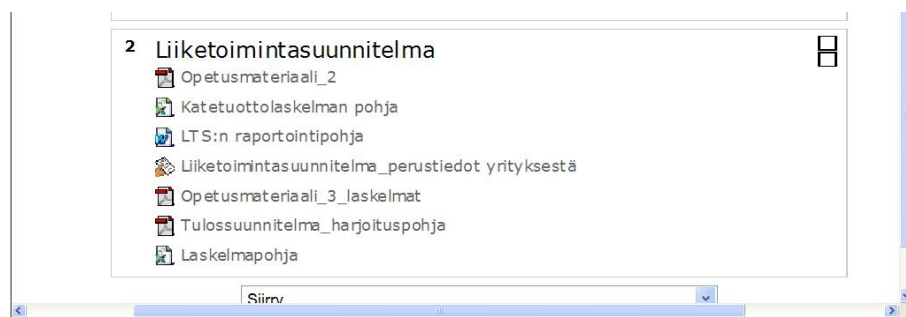
Verkko-opetusmateriaalin tuottamisessa olisi ollut mahdollisuus rajata yrityksen perustaminen pois, mutta koska se on oleellinen osa yritystoimintaa ja

ikään kuin johdanto liiketoimintasuunnitelmaan niin se otettiin mukaan. Kuten kappaleessa 4.1 oli esillä, tutkinnon perusteet asettavat vaatimukset myös yrityksen perustamisen osaamiselle.

Ennakkotehtävänä oli pohtia niitä asioita, jotka vaikuttavat yrityksen onnistumiseen. Tehtävälle luotiin erillinen palautuskansio. Tässä vaiheessa lisättiin myös ensimmäinen materiaalipaketti, joka piti sisällään eri yritysmuotojen erityispiirteet ja yrityksen perustamisen vaiheet.

Liiketoimintasuunnitelma ja liiketoimintasuunnitelman laskelmat

Varsinainen liiketoimintasuunnitelman ohjaaminen alkaa toisesta lohkoista. Lähiopetuksen tarkoituksena oli tuoda terminologia ja perusasiat tutuiksi opiskelijoille. Liiketoimintasuunnitelma lohkon koottiin kuviossa 5 nähtävät asiassällöt eli ensimmäisenä PowerPoint-materiaali nimeltään 2. opetusmateriaali, joka käsitteli liiketoimintasuunnitelmaan kuuluvia asioita, kuten liikeidean, liikeideamatriisin, SWOT-analyysin ja suunnitelmaan kuuluvat laskelmat. Liiketoimintasuunnitelma lohkon laitettiin myös katetuottolaskelman ja tulossuunnitelman taulukkolaskentapohjat ja valmis pohja liiketoimintasuunnitelman kirjoittamista varten. Valmistavassa koulutuksessa oleville opiskelijoille annettiin etätehtäväksi miettiä yritys tai yritysidea liiketoimintasuunnitelmatehtävää varten. Palautukselle tehtiin palautuskansio Moodleen.

KUVIO 5. Liiketoimintasuunnitelman näkymä ensimmäisessä vaiheessa

Jo alkuvaiheessa oli selvää, että laskelmat tulevat olemaan liiketoimintasuunnitelman ja verkko-oppimisympäristön yksi tärkeimmistä yksittäisistä kokonaisuuksista. Suunnittelun lähtökohtana oli luoda mahdollisimman selkeä ja yksinkertainen yhtenäinen laskelmakokonaisuus, jossa yhdistyy kaikki tutkinto- toimikunnan vaatimat laskelmat.

Laskelmapohjan laatiminen aloitettiin lähestymällä laskelmaa siitä näkökulmasta, että paljonko myyntiä tuli olla, että kulut katetaan ja toiminta olisi kannattavaa. Teknisesti eri laskelmat sijoitettiin eri laskentataulukoihin selkiinntämään laskelman tekemistä. Excel taulukon ensimmäiselle sivulle sijoitettiin investointilaskelma, käyttöpääomantarvelaskelma ja rahoituslaskelma. Kokonaisuudessaan lopullinen laskelmapohja on liitteessä 2. Toiselta Exceltaulukko-ohjelman sivulta alkoi varsinainen tulossuunnitelman laatiminen ja sinne sijoitettiin käyttökateen laskeminen ja myyntikatetavoite. Myyntikatetavoitteen laskemiseen tarvitaan kiinteät kustannukset ja opiskelijoita helpottamaan laitettiin esimerkkejä kiinteistä kuluista (kuvio 6).

Kiinteät kustannukset:	
Palkat (oma työ)	15 000 €
Palkan sivukulut (20-30%)	4 000 €
Vuokrat koneista (leasing)	
Markkinointi	100 €
Vuokrat kiinteistöstä	
Sähkö ja lämmitys	1 200 €
Vesi, jätevesi, puhtaanapito, jätemaksut	200 €
Vakuutukset (Yrityksen)	1 500 €
Polttoaineet ja huolto	400 €
Pienkaluston hankinta	500 €
Puhelin- ja dataliikenne	1 500 €
Konttorikustannukset	200 €
Kirjanpito, tilintark.	
Kirjat, lehdet, koulutus	500 €
Kiinteistövero	100 €
Maatalouden kulut	2 000 €
Traktoriyömenot	2 100 €
Muut kikut (pelivara yllätyksiin, riskit)	1 000 €
KIINTEÄT KUSTANNUKSET (B)	32 100 €

KUVIO 6. Esimerkkejä kiinteistä kuluista myyntikatetavoitelaskelmassa

Seuraavaksi laskelmassa selvitetään tuotot, jolloin saadaan liikevaihto, josta vähennetään muuttuvat kustannukset ja saadaan myyntikate. Tässä laskelmapohjassa päädyttiin yhdistämään kaksi erityyppistä laskelmaa; katetuottomenetelmä ja tulossuunnitelma. Osittain siihen päädyttiin tutkintotoimikunnan tavoitteiden takia, jossa oli vaatimuksena, että liiketoimintasuunnitelmassa tulee olla katetuottolaskelma yhtä hevosta kohden ja myös koko tallin yhdistelmä-laskelma.

Muuttuvien kustannusten määrittäminen hevosryhmittäin luo laskelmaan tarvittavaa tarkkuutta sekä helpottaa jatkossa mahdollisesti tuotantopanosten hinnan muutoksista aiheutuvaa vaikutusta tulokseen. Koska hevosalan yrityksissä tuotot ja muuttuvat kustannukset vaihtelevat paljon riippuen hevosen käyttötarkoituksesta, on tuottojen ja muuttuvien kustannusten selvittämiseen paras tapa laskea jokaiselle hevosryhmälle katetuotto 1. Erilaisia hevosryhmäesimerkkejä ovat mm. oma kilpahevonen, vieras valmennettava hevonen, täysihoidossa oleva hevonen ja oma siitostamma. Saman hevosryhmän sisälläkin kannattaa tehdä useampi katelaskelma, jos esimerkiksi ruokintakustannukset poikkeavat toisistaan paljon. Katetuottomenetelmässä tuloja ja menoja käsitellään keskimäärin yhden hevosen koko vuoden ajalta. Tässä laskelmassa katetuottolaskelma jaettiin kahteen osaan; katetuotto 1 ja katetuotto 2. Laskelmapohjaan tehtiin 5 erilaista katelaskemapohjaa. Ruokintakustannusten laskemisessa kannattaa hyödyntää valmistavan koulutuksen ruokinnansuunnittelun kokonaisuutta, jolloin eri oppiaineet integroituvat hyvin toisiinsa.

Katetuottojen laskemisen jälkeen tulossuunnitelmasivulle merkitään, kuinka monta hevosta kuhunkin hevosryhmään kuuluu tai suunnitellaan kuuluvan (kuvio 7). Laskentataulukko laskee automaattisesti muuttuvien kustannusten määrän sekä tuotot katetuottolaskelmiin perustuen.

MYYNTITUOTOT		(Kappalemäärä ja yksikköhinta)		
	lkm	tuotto		
Vieras valmennettava	1	6600		6 600 €
Pihattovarsa	6	1680		10 080 €
Oma kilpahevonen	4	10000		40 000 €
Oma siitostamma	1	2400		2 400 €
	0			
Muut tuotot				
EU tuet				7 000 €
Ajopalkkiot				1 000 €
Hevosten myynti				
Vähennetään				
alv %	0			
Muut oikaisuerät (luottotappiot)				
LIIKEVAIHTO				67 080 €
Muuttuvat kustannukset (Myyntimäärän mukaan)				
Katetuottolaskelmasta 1	Vieras valmennettava	970,51		
	Hevosten lukumäärä	1	Yht	971 €
Katetuottolaskelmasta 2	Pihattovarsa	278,26		
	Hevosten lukumäärä	6	Yht	1 670 €
Katetuottolaskelma 3	Oma kilpahevonen	2613,87		
	Hevosten määrä	4	Yht	10 455 €
Katetuottolaskelmasta 4	Oma siitostamma	1895,17		
	Hevosten lukumäärä	1	Yht	1 895 €
Katetuottolaskelmasta 5	0	0,00		
	Hevosten lukumäärä		Yht	0 €
Palkattu työvoima	1500	0		0 €
	palkan sivukulut			0 €
Muuttuvat kulut yhteensä				14 991 €
MYYNTIKATE				52 089 €
YRITYKSEN VOITTO/ TAPPIO				15 298 €
				(sis. Tuloveron)
(MYYNTIKATE-MYYNTIKATETAVOITE)				

KUVIO 7. Laskentataulukon liikevaihdon ja myyntikatteen määrittäminen

Laskemapohjaan tehtiin kaksi tuloslaskelmapohjaa rinnakkain, jolloin voidaan tarvittaessa tehdä samassa laskelmassa vertailulaskelma. Vertailussa voidaan vertailla esimerkiksi tuloksen muuttumista, jos osa valmennettavista hevosista korvataan täysihoitohevosilla. Tällöin työmäärä pienenee ja mahdolliset ulko-
puolisen työntekijän palkkauskulut pienenevät tai poistuvat mahdollisesti kokonaan.

Teknisesti laskelmapohja oli tarkoitus tehdä opiskelijoille mahdollisimman hel-
poksi käyttää. Jo etukäteen oli tiedossa, että usein ammattitutkintojen valmis-
tavassa koulutuksessa olevilla opiskelijoilla on hyvin vaihtelevat ATK-taidot. Esimerkiksi koronlaskentaan sijoitettiin valmiit kaavat tulosuunnitelman las-
kelmapohjassa (kuvio 8). Laskelmapohjaan jätettiin rajoitettu määrä lukitse-
mattomia soluja ja laskemiin tehtiin kaikki valmiit kaavat. Soluihin lisättiin
kommentteja helpottamaan laskelman tekoa itsenäisesti. Asetukset tehtiin sel-
laisiksi, että opiskelija voi tulostaa itselleen paperiversiot niin, että jokainen
laskelma on omalla sivullaan. Laskelman edetessä viimeiselle sivulle päivitty
tuloslaskelma, jossa on tulos ennen veroja. Lisäksi viimeisellä sivulla on tyhjä
kenttä laskelmanlaatijan kommentteja varten. Siihen opiskelijan on hyvä miet-
tiä laskelman tulokseen vaikuttavia asioita ja arvioida esimerkiksi kannatta-
vuuden parantamiseksi keinoja.

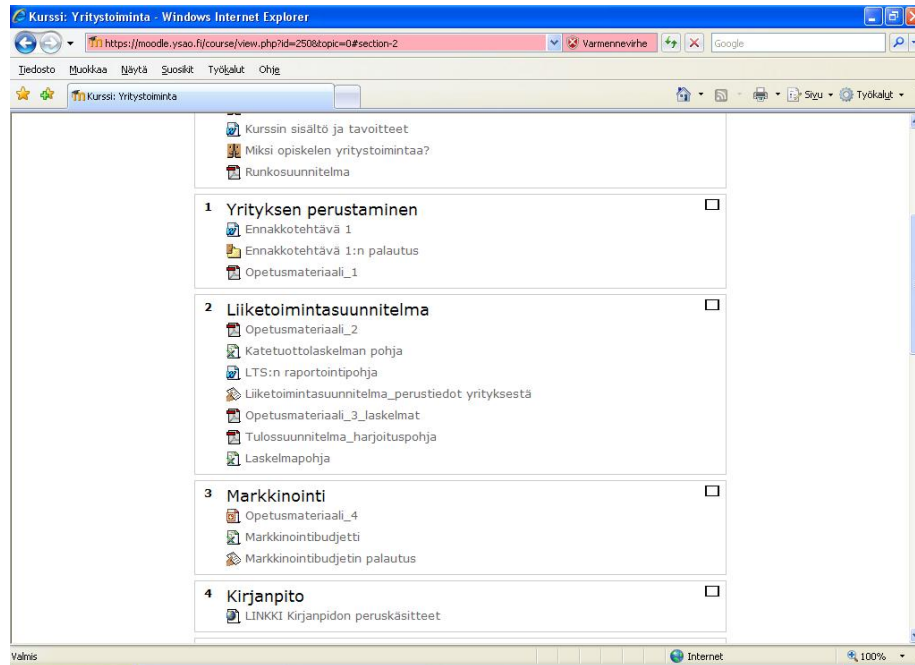
					Rahoituslaskelmasta
B. Korot ja muut rahoituskulut vieraasta pääomasta					
Korot laina 1					
1.1.-30.6.	10 000	3,00 %	0,5	150	
1.7.-31.12.	9000,00	3,00 %	0,5	135,00	
Korot laina 2					
1.1.-30.6.	5000	3,50 %	0,5	87,5	
1.7.-31.12.	3750	3,50 %	0,5	65,625	
Korot laina 3					
1.1.-30.6.	0	0,00 %	0,5	0	
1.7.-31.12.	0	0,00 %	0,5	0	438 €
KÄYTTÖKATE (A)					4 691 €

KUVIO 8. Koron laskeminen tulosuunnitelman laskentataulukossa

Markkinointi ja kirjanpito

Markkinointi ja kirjanpito ovat tärkeitä asioita yritystoiminnassa, mutta niiden syvällisempi käsittely jätettiin suunnitteluvaiheessa vähemmälle huomiolle. Kokonaan niitä ei voi eikä ole tarkoituksenmukaista ohittaa, vaan käsittely painottui itseopiskeluun ja tärkeimpien ydinasioiden käsittelyyn. Tärkeimpiä asioita ovat juuri yritystoiminnan kannattavuuteen liittyvät asiat.

Verkko-oppimisympäristöön markkinoinnille ja kirjanpidolle luotiin oma aihe-
lohko ja sinne laitettiin materiaalia ja linkkejä aiheen verkkosivuille. Markki-
noinnin materiaaliksi valittiin päivitetty jo olemassa oleva oma PowerPoint-
esitys. Markkinointilohkoon lisättiin markkinointibudjetin taulukkolaskentapohja
(liite 3). Kirjanpito aihelohkoon lisättiin linkki Taloushallintoliiton sivuille ja siellä
kohtaan Kirjanpidon perusteet. Kuviossa 9 on esitettyä verkko-
oppimisympäristön loppuosan sisältö ennen opetuksen aloittamista.

KUVIO 9. Verkko-oppimisympäristön näkymä ennen opetuksen aloittamista

5 VERKKO-OPPIMISYMPÄRISTÖN KÄYTTÖÖNOTTO JA TESTAUS

5.1 Verkko-oppimisympäristön käytön ja testauksen kuvaus

Toimintatutkimukselle tyypillisen Kurt Lewinin spiraalimallin ensimmäinen toiminta-askele otettiin keväällä 2009, kun verkko-oppimisympäristö otettiin käyttöön hevostenvalmentajan ammattitutkintoon valmistavassa koulutuksessa olevien opiskelijoiden liiketoimintasuunnitelman ohjauksessa. Testaamalla ympäristö käytännössä saatiin arvokkaita käyttäjäkokemuksia toimintatutkimukseen osallistuvilta. Opiskelijat olivat tutustuneet Moodle -ympäristöön jo muissa koulutuksen opintokokonaisuuksissa ja keskustelualueet ja tehtävien palautukset olivat tuttuja.

Oppimisympäristö esiteltiin opetuksen alussa, ja sitä päivitettiin koulutuksen edetessä lisäämällä materiaalia, tehtäviä ja palautuskansioita. Opiskelijoille kerrottiin, että kurssin aikana tehtävät harjoitustyöt ovat samalla tutkintotilaisuuden näyttömateriaalia.

Ulkopuolisena luennoijana lähiopetuksen aikaan vieraili ravivalmentaja Kari Vaaraniemi. Hän on ansioitunut ravivalmentaja, joka pitää tallia sekä Suomessa että Ruotsissa ja hänellä on ravivalmentajalisenssi molemmissa maissa. Luennossaan hän korosti, miten tärkeää on ennen yrityksen perustamista tiedostaa kaikki mahdolliset riskit sekä laskea yritystoiminnan kannattavuutta monelta kantilta.

Yrityksen perustaminen

Yritystoiminnan opetus aloitettiin ennakkotehtävällä, jonka nimi oli *Onnistunut yritys – lähtökohdat*. Ennakkotehtävä purettiin lähiopetuksessa monipuolisella ryhmätyöskentelymenetelmällä, jossa jokainen ryhmä käsitteli jokaista aihetta vuorollaan. Tehtävässä tuli miettiä mm. seuraavia asioita:

1. Olet perustamassa (tai perustanut) hevosalan yritystä. Mieti mitkä ovat ne asiat ja ominaisuudet, joita tarvitset (olisit tarvinnut)

suunnittelun alkuvaiheessa. a) Hyödylliset kyvyt ja taidot b) Hyödylliset ominaisuudet c) Hyödylliset tiedot d) Muita tärkeitä asioita, joita tarvitaan

2. Mitkä riskit tai ongelmat ovat mahdollisia perustettaessa yritystä? Mitkä riskit ovat erityisesti hevosalalla tyypillisiä?

3. Vastapainoksi yrityksen perustamisen tuomat mahdollisuudet? Mitkä ovat ne positiiviset asiat, jotka saavat sinut miettimään yrittäjäksi ryhtymistä (on saanut sinut aloittamaan yritystoiminnan)?

Hyödyllisiksi kyvyiksi ja taidoiksi nousivat esille mm. ihmissuhdetaidot (sidosryhmät), organisointikyky, taloushallintotaidot (kannattavuuden arviointi), ammattitaito, esimiestaidot, kyky löytää sopivaa ja laadukasta työvoimaa, asiakaspalvelutaidot ja markkinointitaidot. Hyödyllisiksi ominaisuuksiksi nousivat esille mm. optimistisuus, riskienhallinta, stressinsietokyky, määrätietoisuus, nöyryys (kaikesta ei voi tietää kaikkea), kylmänsietokyky (sään kestävyys), kokonaisuuden hallintataito, luovuus, innostuneisuus, rohkeus, joustavuus, vastuuntunto ja halu menestyä. Hyödyllisiksi tiedoiksi nousivat esille mm. alan perustuntemus, yritystalouden perustuntemus, verotuksen ja markkinoinnin tuntemus ja ympäristömääräysten tuntemus. Muiksi tärkeiksi asioiksi koettiin mm. itsensä ja toiminnan kehittäminen, EU-tukien ja avustusten hyödyntäminen, hyvä sijainti ja mahdollisuus luoda hyvä toimintaympäristö, sopimusasioiden tuntemus, hyvä liikeidea, huolellinen suunnittelu ja hyvä maine.

Riskeiksi ja yrityksen perustamisen haasteiksi koettiin mm. ilmastonmuutoksen vaikutukset (auraus, kastelu, rehujen hinta), asutuksen leviäminen, tartuntataudit, lannan ja hevosten loppusijoitus, kilpailutilanne, kiristyvät säädökset, stressaantuminen, vastuu, pitkät työpäivät, terveys (yrittäjän fyysisen tai henkisen terveyden pettäminen) ja imagoriski. Talousasiat luonnollisesti huolestuttivat ja esille nousseita asioita olivat mm. taantuma (taloudellinen tilanteen heikkeneminen), rahoitusongelmat, aloitusvaiheen rahoitus, velkaantuminen ja kustannusten nousu; kustannukset nousevat, mutta valmennusmaksuja vaikea nostaa.

Vastaavasti yritystoiminnan aloittamista tukevia asioita saatiin kasaan kiitettävästi. Mahdollisuuksiksi ja yritystoiminnan aloittamista tukeviksi asioiksi nostettiin esille mm. vapaus suunnitella omat työajat, työnkuva ja yrityksen toiminta, teet työtä itsellesi > motivaatio, pystyy vaikuttamaan oman alueen hevosurheiluun ja hevosmiestaitoihin, työllistää itsensä ja mahdollisesti muitakin, oman idean menestyminen on henkisesti palkitsevaa, mikäli yritys menestyy, voitot voi käyttää haluamallaan tavalla (taloudellinen hyöty), uusien asioiden oppiminen ja menestyminen – jokainen haluaa paistatella Hevosurheilun kanssa.

Ennakkotehtävän tavoitteena oli saada opiskelijat ymmärtämään jo yritystoiminnan aloitusvaiheessa yritystoimintaan liittyviä sekä positiivisia että negatiivisia asioita. Tällaisen tehtävän tavoitteisiin päästään ”avaamalla” tehtävä laajana ryhmätyönä. Ilman monipuolista ryhmätyötä alustavan ennakkotehtävän lisäksi, tehtävän anti opiskelijoille jää herkästi liian suppeaksi ja yksipuoliseksi.

Liiketoimintasuunnitelma ja liiketoimintasuunnitelman laskelmat

Ammattitutkintoon valmistavassa koulutuksessa olevilla opiskelijoilla tulee olla työelämä taustaa 3-5 vuotta, ja usein koulutuksessa opiskelevilla on jo olemassa oleva yritys. Tämä asettaa erilaiseen valoon liiketoimintasuunnitelman ohjauksen ja siihen liittyvät laskelmat. Jos opiskelijalla ei ole yritystä, hänen on helppo lähteä suunnittelemaan perustettavan yrityksen liiketoimintasuunnitelmaa uuden liikeidean pohjalta.

Opiskelijat kokivat hankalaksi miettiä liiketoimintasuunnitelmaa olemassa olevalle yritykselleen. Lähiopetuksessa mietittiin vaihtoehtoja, miten suunnitelma ja laskelmat toteutetaan, että paras hyöty tehdystä työstä saavutetaan. Olemassa olevalle yritykselle suunnitelman voi tehdä niin, että yritykseen suunnitellaan investointeja ja tarkastellaan kuinka paljon myyntiä täytyy tulla enemmän, että investointi on kannattavaa. Erikoistuminen tai toiminnan laajentaminen voivat olla lähtökohtia liiketoimintasuunnitelman laatimiseen. Ravikilpailutoimintaa omilla hevosilla harjoittavan yrityksen on vaikea tietää vuosittaiset

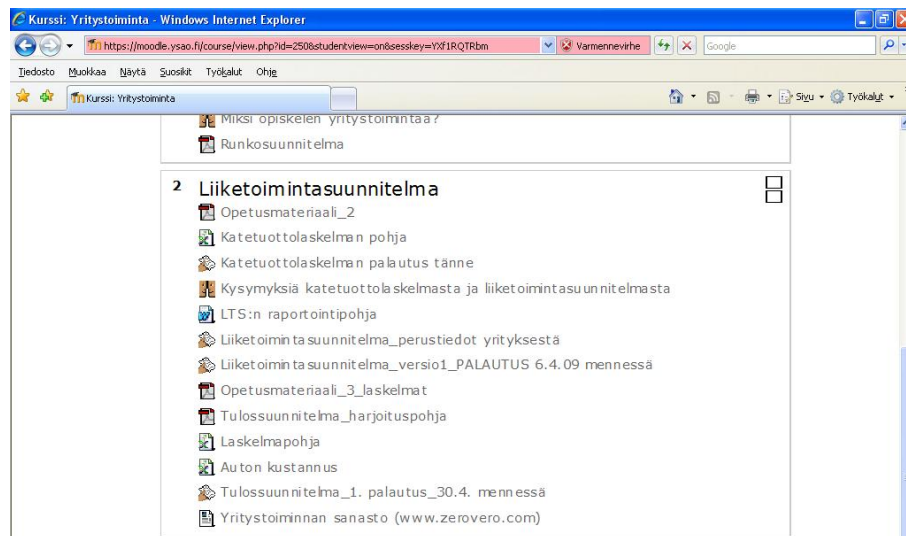
tulot, koska ala on hyvin suhdanneherkkä. Liiketoimintasuunnitelman laskelmissa asiaa voi käsitellä niin, että paljonko hevosten täytyy juosta rahaa sisään, että toiminta ja investoinnit ovat kannattavia. Sen jälkeen esimerkiksi tarkastellaan viimeiseltä viideltä vuodelta sisään ajetun rahan määrää vuosittain ja tämän pohjalta voi pohtia onko investointi järkevää.

Liiketoimintasuunnitelman tekemistä lähestyttiin kotona tehtävällä ennakkotehtävällä. Ennakkotehtävässä jokainen opiskelija määritteli liikeidean tai esitteli jo olemassa olevan yrityksen, josta suunnitelman tekee. Tehtävä palautettiin Moodlella olevaan palautuskansioon ja käsiteltiin lähiopetuksessa. Oppimistilanteessa tärkeäksi asiaksi nousee yhteisöllisyys ja kokemusten jakaminen, jonka mahdollisti ennakkotehtävien purkaminen. Opiskelijat kokivat yhteiset pohdiskelut ja keskustelut rakentaviksi, joiden ansiosta uusia ajatuksia nousi esiin.

Lähiopetuksessa käsiteltiin liiketoimintasuunnitelman sisältö ja korostettiin liiketoimintasuunnitelman tärkeyttä omaa yritystoimintaa ajatellen, ei pelkästään tutkinnon asettamia tavoitteita. Lisäksi korostettiin toimialanäkymien pohtimisen tärkeyttä ja kilpailijoiden kartoitusta.

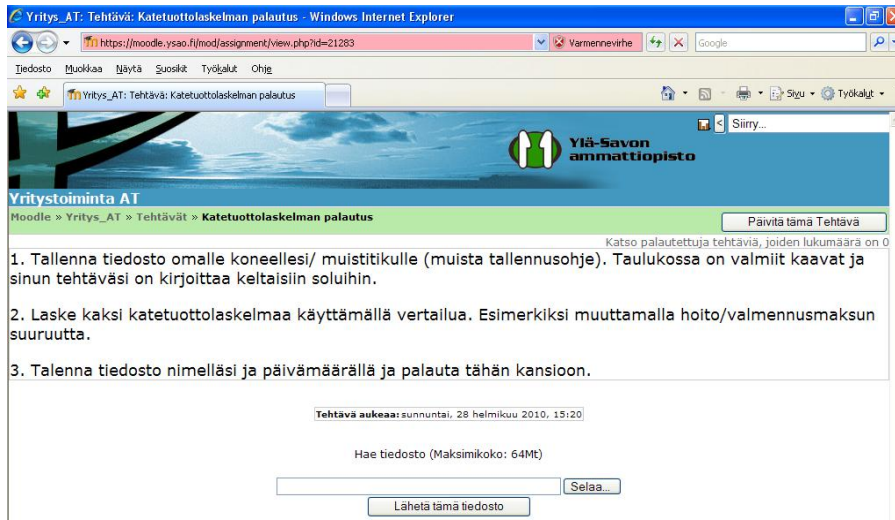
Jokainen valmistavassa koulutuksessa oleva opiskelija mietti oman yrityksensä tai liikeidean SWOT -analyysin lähiopetuksessa. Ennako- ja lähiopetus-tehtävien ansiosta opiskelijoilla oli jo valmiita asioita vietäväksi liiketoimintasuunnitelmaansa. Moodleen lisättiin liiketoimintasuunnitelman pohja, jota opiskelijoiden piti itsekin muokata. Valmiiseen liiketoimintasuunnitelmapohjaan opiskelijat aloittivat kirjoittamisen lähiopetustunneilla ja jatkoivat kirjoittamista kotona ja lähettivät tehtävän välipalautukseen opettajalle kommentointeja varten. Vaillinaisten ATK-taitojen takia opiskelijoilla oli vaikeuksia päivittää esimerkiksi sisällysluettelokenttää.

Kuviossa 10 on kuvattuna liiketoimintasuunnitelma lohkon sisältö sen jälkeen, kun lähiopetus oli pidetty. Sinne lisättiin koulutuksen edetessä erilaisia laskelmapohjia ja linkkejä.

KUVIO 10. Liiketoimintasuunnitelma-lohko opetuksen toteutumisen jälkeen

Liiketoimintasuunnitelman laskelmien ohjaus aloitettiin käymällä lähiopetuksessa läpi liiketoimintasuunnitelmassa tarvittavat laskelmat, niiden sisältö ja merkitys kannattavuuden arvioinnissa. Lähiopetuksessa käsiteltiin talliyrityksiin kohdistuvia kustannuksia ja harjoiteltiin katetuottolaskelman laskemista kynää ja paperia käyttäen. Katetuottolaskelma soveltuu parhaiten saman yrityksen sisällä tapahtuvien toimintojen vertailuun, ja siihen keskityttiin tässä vaiheessa laskelmaharjoituksia. Jokainen sai lähiopetuksen jälkeen perustiedot katetuottolaskelman tekemiseen ja siitä annettiin etätehtävä kotiin. Kuviossa 11 katetuottolaskelman tehtävänanto Moodlessa. Tehtävä palautettiin Moodlen palautuskansioon. Tehtävän tekeminen sujui teknisesti hyvin, mutta selkeästi laskelman tekemistä vaikeutti se, että opiskelijoilla ei ollut todellista tietoa kustannuksista, vaikka useat olivat yrittäjiä.

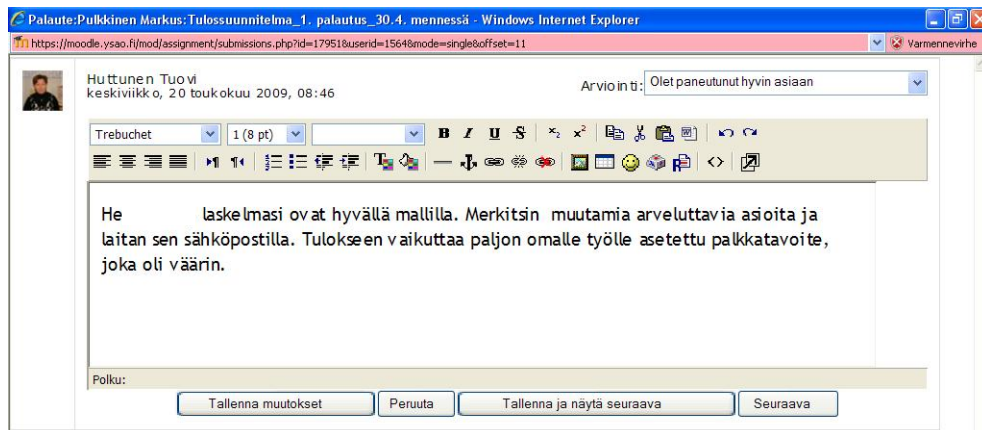

KUVIO 11. Katetuottolaskelman tehtävänanto Moodlessa

Seuraavalla lähiopetuskerralla keskityttiin koko tulossuunnitelman läpikäymiseen paperilla laskemalla. Laskemisen tavoitteena oli selkeyttää opiskelijoille koko laskelmaa. Nopean etenemisen takia kaikki opiskelijat eivät sisäistäneet laskelmaa harjoituksessa, mutta kuten tulevassa palautteessa tulee esille, opiskelijoista osa oli halukas laskemaan tulossuunnitelmaa myös paperilla.

Seuraavaksi siirryttiin tietokoneiden äärelle tutustumaan Excelillä tehtyyn laskemapohjaan. Laskelman tekeminen aloitettiin katelaskelmalla, joka oli opiskelijoille entuudestaan tuttu. Jokainen eteni omaan tahtiin jatkamalla investointi-, käyttöpääomantarve- ja rahoituslaskelmaan. Opiskelijat palauttivat välipalautukseen kesken olevia laskelmiaan, joita kommentoitiin ja annettiin vinkkejä jatkoa varten. Opiskelijoista vain kolme oli aktiivisia lähettämään laskelmiaan arvioitavaksi. Kuviossa 12 on opiskelijan saama palaute ja arviointi.

KUVIO 12. Palaute opiskelijalle laskelman ensimmäisestä palautuksesta

Laskelman vaikeimmiksi vaiheiksi osoittautuivat poistoihin liittyvät asiat. Lisäksi yllättäen opiskelijoilla oli hankaluuksia määrittää kiinteät kustannukset ja yleensäkin määrittää erilaiset talliyritykseen kuuluvat kustannukset. Tämä siitäkin huolimatta, että laskelmapohjaan merkittiin esimerkkejä erilaisista kiinteistä kustannuksista helpottamaan laskelman tekemistä. Lisäksi opiskelijat eivät tienneet, paljonko esimerkiksi on kuivikkeiden ja muiden aineiden ja tarvikkeiden vuosikulutus. Oman työn hinnoittelussa ja palkkatavoitteen määrittämisessä oli myös vaikeuksia.

Markkinointi, verotus ja kirjanpito opetuksessa

Markkinointi käsiteltiin teorialuennolla ja keskustelemalla markkinoinnista lähiopetuksessa. Yleinen mielipide opiskelijoilla oli, että hyvän valmentajan ei tarvitse markkinoida, vaan menestys raviradoilla markkinoi yritystä ja valmentajaa. Markkinointi nähtiin herkästi pelkäksi myyntityöksi ja mainoksiksi lehdisissä, vaikka se on paljon muutakin. Markkinointibudjettia varten Moodleen lisättiin laskentapohja ja sille palautuslokero. Markkinointibudjetin opiskelijat tekivät etäjakson aikana. Ohjauksessa korostettiin, että markkinointibudjetin tuli olla yhtenevä tulossuunnitelmaan merkittyjen markkinointikulujen suhteen.

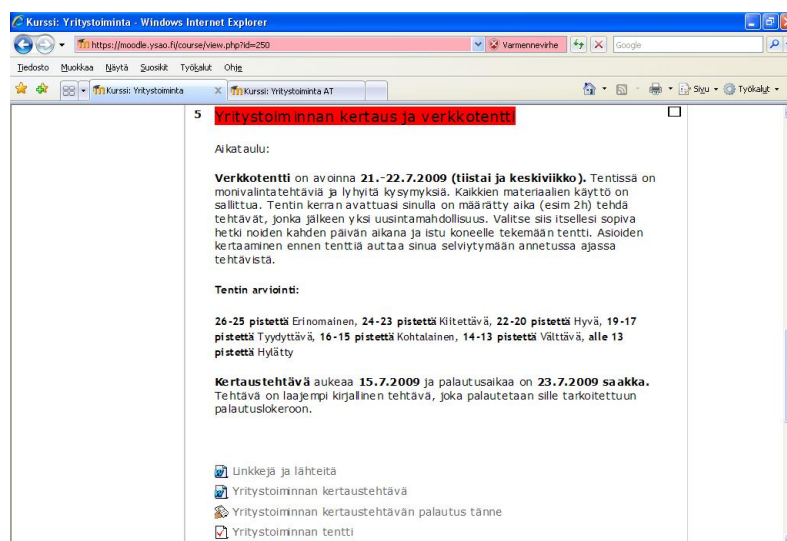
Verotuksesta keskusteltiin lähiopetuksessa laskemien tekovaiheessa ja käytiin läpi hevosityrityksen kirjavat alv-kannat. Verotukselle ei ollut omaa lohkoa Moodle -ympäristössä. Kirjanpito jäi pelkästään itseopiskelun varaan. Jokai-

sella opiskelijalla oli tiedossa, että kirjanpidon peruskäsitteiden tuntemus kuuluu osana tutkinnon osan vaatimuksia.

Verkkotentti ja tutkintotilaisuuden ohjeistus

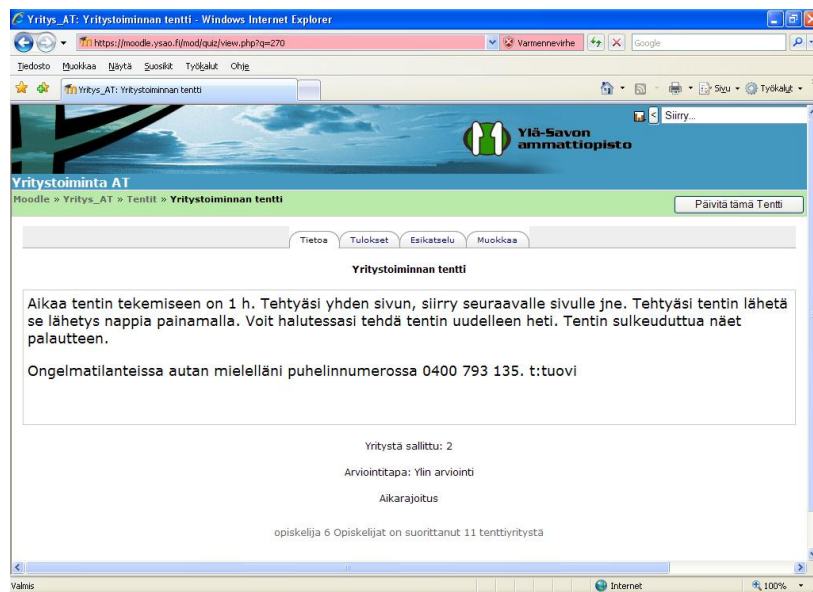
Yritystoiminnan tutkintotilaisuus oli suunniteltu kesälomien jälkeen elokuulle, joka aiheutti sen, että edellisestä kontaktiopetuksesta oli aikaa kolme kuukautta. Siinä ajassa opitut asiat unohtuvat herkästi, joten kesäajalle sovittiin opiskelijoiden kanssa kertaustehtävä, verkkotentti ja tarkka ohjeistus tutkintotilaisuutta varten.

Kertaustehtävä oli pohdintatehtävä (liite 4), jossa palattiin muistelemaan liiketoimintasuunnitelmaa. Pohdinnan ja itsearviointin jälkeen suunnitelmaa oli vielä mahdollisuus päivittää, mikäli esiin nousi asioita, jotka vaativat muuttamista. Verkkotentti oli avoinna opiskelijoille kahden päivän ajan, jotka oli etukäteen sovittu. Ohjeistus tentin tekemiseen oli oppimisympäristön etusivulla (kuvio 13). Tentin aihepiiri oli yritystoiminta kokonaisuudessaan ja kaikki mahdollinen materiaali oli käytettävissä. Opiskelijoille painotettiin, että tentti palvelee heitä tutkintotilaisuutta varten, joten tentti kannatti ehdottomasti tehdä itse ja hakea tarvittavaa tietoa vastauksiin.

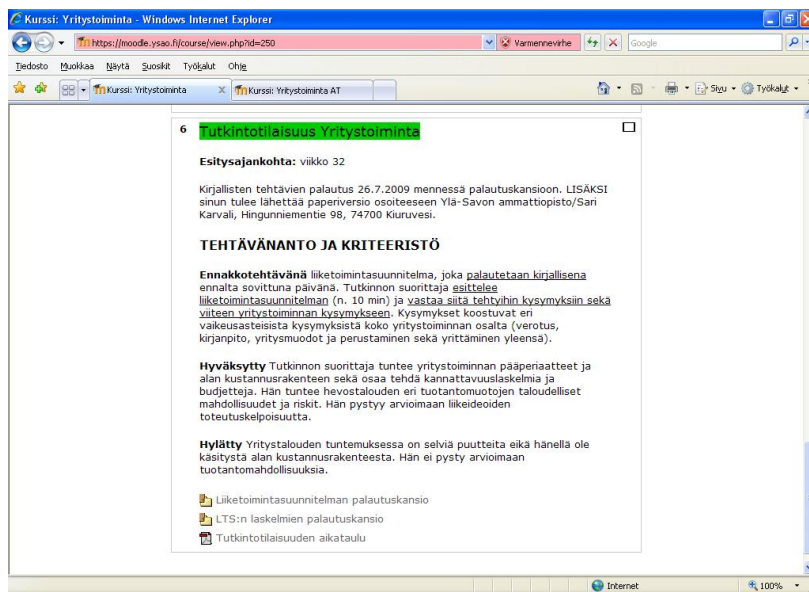
KUVIO 13. Yritystoiminnan kertausta ja verkkotentti -näkyvä Moodlessa

Tentin tekemiseen oli aikaa 2 tuntia siitä, kun tentin oli avannut. Tentti oli mahdollisuus tehdä toisen kerran uudelleen halutessaan. Kaikki kysymykset olivat monivalinta- ja epätosi/ tosikysymyksiä, jolloin oikeat vastaukset ja tentin lopputulos olivat opiskelijoilla saatavilla lähes reaaliajassa. Samalla opettajan ei tarvinnut kesäaikaan korjailla esseevastauksia. Tosin ongelmatilanteita varten tentin alussa oli opettajan yhteystiedot, kuten kuviossa 14 näkyy.

KUVIO 14. Näkymä verkkotentin ohjeistuksesta

Tutkintotilaisuuden informaatiolohkoon (kuvio 15) sijoitettiin tutkintotilaisuuden ajankohta, tehtävänanto ja arviointikriteerit sekä liiketoimintasuunnitelman palautuslokerot. Tehtävänanto ja arviointikriteerit oli lähiopetuksessa käyty läpi jo kurssin alussa ensimmäisen kerran, mutta kertauksen vuoksi ne oli hyvä laittaa esille. Lisäksi lohkoon lisättiin tutkintotilaisuuden tarkempi aikataulu, kun se varmistui.

KUVIO 15. Näkymä tutkintotilaisuuden ohjeistuksesta

5.2 Opiskelijana kurssilla

Seuraavassa ajatuksia keskiverto opiskelijasta, joka osallistui aktiivisesti lähija etäopetukseen. Kuvaus on tehty havainnoimalla opintojen aikana ja haastatteleamalla opiskelijaa tutkintotilaisuuden jälkeen.

Lähtökohtana oli tilanne, että opiskelijan ATK-taidot olivat varsin heikot. Opiskelijalle Internet oli tuttu, mutta tekstinkäsittely- ja taulukkolaskentaohjelmat olivat uusia. Ensimmäiseksi oli hankittava ohjelmisto, jolla tehtävien tekeminen kotona oli mahdollista. Kurssille jokainen opiskelija oli liitetty opettajan toimesta. Moodle verkko-oppimisympäristö oli tullut tutuksi jo saman koulutuksen aikana muissa aineissa, mutta sielläkin käyttö oli enemmän materiaalin jakelukanava ja yksittäisten tehtävänpalautusten paikka.

Ennakoasenne kurssiin oli epäilevä. Opiskelija koki yritystoiminnan ajatuksena hankalalta ja koko tutkinnon vaikeimpana osa-alueena, ja pelkäsi tulevansa hylätyksi tutkinnon osassa. Yritystoiminta oli kuitenkin käytännössä tuttua puolison ja ystävien kautta ja antoi sitä kautta kosketuspintaa yritystoimintaan. Opiskelijan ei kuitenkaan koskaan ollut tarvinnut miettiä yritystalouden laskelmia tai yrityksen perustamista, ja kannattavuusajattelukin oli vain käytännön työn tekemisen kautta tuttua.

Liiketoimintasuunnitelman tekemistä hidasti alussa vaikeus päättää, mistä suunnitelma tehdään. Vaihtoehtoina olivat puolison yrityksen kehittäminen tai oman sivu- tai päätoimisen yrityksen perustaminen samoihin tiloihin. Tulevaisuuden kannalta vahvemmalta vaihtoehdolta tuntui puolison yrityksen kehittäminen, mutta kuitenkin opiskelija valitsi hieman erilaisen liiketoimintasuunnitelman, jossa toiminta tapahtui vuokratiloissa ja oli pienimuotoista.

Opiskelija koki muiden opiskelijoiden tapaan antoisiksi yhteiset keskustelut ja pohdiskelut esimerkiksi yrityksen riskeistä. Itse miettien asioista olisi jäänyt paljon käsittelemättä.

Laskelmien tekeminen tuntui opiskelijasta todella vaikealta. Valmistautuminen laskelmiin tapahtui nopeasti ja omakaan aktiivisuus ei ollut parhaimmillaan. Laskelmien lähtötietoja ei tullut mieleen selvittää ennen käytännön laskemisharjoituksia, ja se aiheutti hankaluuksia laskemisessa. Mikäli laskemaa olisi käyty enemmän tunnilla paperilla laskien läpi, olisi sen eteneminen ehkä avautunut paremmin. Toisaalta Excelin laskelmapohjassa oli vapaus muuttaa ja korjata lukuja myöhemmin, ja näin ollen oman laskelman korjaaminen oli helppoa. Laskelmapohjat toimivat moitteettomasti ja lukitut solut olivat ryhmälle tarpeen.

Tulossuunnitelman teon aikana yllätyksiä aiheutti kiinteiden kustannusten suuri määrä. Toisaalta oli tiedossa, että talliyrityksessä oli muitakin kustannuksia kuin hevosten rehut ja kuivikkeet, mutta niiden suuruus yllätti. Omassa työssään opiskelijalla ei ollut erityisen suuret kiinteät kustannukset, koska toiminta oli vuokratiloissa.

Kesäajalle sijoittuneet kertaustehtävä ja verkkotentti olivat opiskelijan mielestä todella tarpeellisia. Edellisestä lähiopetustunnista olisi ollut aivan liian kauan ennen tutkintotilaisuutta, että asiat olisivat olleet hyvin mielessä. Materiaalitentti vaikutti varsin kattavalta, ja sitä tehdessä joutui hakemaan tietoa paljon, josta oli apua tutkintotilaisuudessa.

Kaiken kaikkiaan opiskelija koki opiskelun tarpeelliseksi, mutta haasteelliseksi. Terminologia oli opiskelijalle pääsääntöisesti uutta ja sen oppimiseen hänen oli käytettävä paljon aikaa kotona hakemalla tietoa Internetistä. Opiskeluun käytettävä tuntimäärä olisi saanut olla suurempi ja opetuksessa olisi voitu keskittyä vielä enemmän laskelmien tekemiseen, eri vaihtoehtojen vertailuun ja kannattavuuden arviointiin. Opiskelua helpottavaksi asiaksi opiskelija nosti opettajan käytännön läheisyyden ja hevosalan tuntemuksen, jolloin opettaja ja oppilaat ”puhuivat samaa kieltä”. Tulevaisuutta ajatellen opiskelijalle koulutuksen parasta antia oli laskelmien kautta saatu hinnoittelun määrittäminen. Valitettavasti laskelmat osoittivat sen tosiasian, että alueen yleisen hintatason hinnoilla ei omalle työlle saa riittävää palkkaa, kun verrataan ulkopuolisesta työstä saatavaan palkkatavoitteeseen. Vaikka opiskelijan liikeidea toipilashevosten valmentamisesta vuokratiloissa ei toteutunutkaan suunnitellusti, se antoi eväitä miettimään työmahdollisuuksia hevosalalla.

6 VERKKO-OPPIMISYMPÄRISTÖN KEHITTÄMINEN

Oppimisympäristön testauksen ja havaintojen jälkeen oli vuorossa Kurt Lewinin mallin mukaisesti johtopäätösten tekeminen. Niiden perusteella alkoi verkko-oppimisympäristön uudelleen kehittäminen.

Toimintatutkimuksen ollessa kysymyksessä myös prosessissa mukana olevan omakohtaiset kokemukset antavat toimintamallin kehittää oppimisympäristöä toimivammaksi. Omien havainnointien tekemisen ohessa tärkeä asia ympäristön toimivuuden mittarina oli opiskelijoiden palaute ja tutkintotilaisuudesta suoriutuminen. Seuraavassa käydään läpi opiskelijoiden palaute ja tavoitteiden saavuttaminen sekä verkko-oppimisympäristöön ja materiaaleihin tehdyt muutokset.

6.1 Opiskelijoiden tavoitteiden saavuttaminen ja opiskelijapalaute

Yhtenä kurssin onnistumisen arviointimittarina voidaan pitää valmistavassa koulutuksessa olevien opiskelijoiden tutkinnon osan suorittamista. Valmistavan koulutuksen aloitti 10 opiskelijaa, mutta aktiivisesti yritystoiminnan ja muidenkin tutkinnon osien valmistavaan koulutukseen osallistui vain viisi opiskelijaa. Yksi opiskelija osallistui satunnaisesti lähiopetukseen ja loput neljä eivät osallistuneet lähiopetukseen kertaakaan, eivätkä osallistuneet etäopiskeluun. Syynä opintojen laiminlyönteihin oli muutokset elämäntilanteessa ja virhearviointi koulutuksen vaatavuudesta. Koulutus osoittautui laajemmaksi ja vaativammaksi kuin opiskeluun hakeutumisvaiheessa odotettiin. Yritystoiminnan tutkintotilaisuuteen osallistui kuusi valmistavassa koulutuksessa olevaa opiskelijaa. Neljä opiskelijaa, jotka eivät osallistuneet lähiopetukseen, eivät myöskään osallistuneet tutkintotilaisuuteen. Viisi aktiivisinta opiskelijaa suoriutuivat tutkintotilaisuudesta ensimmäisellä yrittämällä ja kuudes tutkintotilaisuuteen osallistunut suoritti tutkinnon kirjallisen täydennyksen jälkeen.

Yritystoimintakurssin palaute kerättiin tutkintotilaisuudessa yksinkertaisella kyselylomakkeella, joka on liitteessä 5. Kyselylomake jakaantui kolmeen päät-

sikkoon, joita olivat opetuksen taustat, opetuksen toteutus ja kokonaisarviointi kurssista. Koska vastaajia oli vain kuusi kappaletta, aineistot käsiteltiin Excel-taulukkolaskentaohjelmalla. Tuloksista voidaan nostaa esille, että opiskelijat pitivät melko tai erittäin tärkeänä, että opettajalla on omaa kokemusta ravivalmennuksesta ja yrittämisestä käytännössä, ja että hänellä on hyvä yritystalouden osaaminen. Melko tärkeänä pidettiin, että yritystoimintaosiossa olisi vierailleva luennoija, joka toimii itse ravivalmentajana. Viisi opiskelijaa antoi kurssin kokonaisarvosanaksi 4 ja yksi opiskelija antoi arvosanaksi 3. Arviointiasteikko oli 1-5. Kysymyslomakkeen ulkopuolelta tuli erittäin positiivista palautetta Kari Vaaraniemen vierailusta ja hänen käytännönläheistä tietämystään kannattavuuden arvioinnista.

Myöhemmin kurssin päättymisen jälkeen kyselylomakkeen ulkopuolelta kerättiin palautetta haastatteleamalla koulutukseen osallistuneita laajemminkin kuin edellisessä kappaleessa kuvattua opiskelijaa. Haastattelussa pyrittiin selvittämään opintokokonaisuuden merkitystä oman yritystoiminnan kannalta. Haastatelluista yksi oli teetättänyt ennen koulutusta laskelmia Pro Agrian yritysasiantuntijalla, mutta sai tämän koulutuksen aikana oppia laskelmien tekemiseen. Hän olisi halunnut laskea laskuja enemmän paperilla, jolloin laskelmien tekeminen toteuttaminen olisi jäänyt paremmin mieleen. Yhdelle haastateltavalle oli kaikki laskeminen uutta ja laskelmat avasivat hänelle hyvin, kuinka paljon erilaisia kuluja todellisuudessa yritystoimintaan sisältyy. Monelle haastateltavalle laskelmat antoivat hyvän apuvälineen oman tuotteen hinnoitteluun, joka on yritystoiminnan merkittävimpiä kannattavuuteen vaikuttavia asioita. Lähes kaikki haastateltavat toivoivat, että kannattavuuteen vaikuttavia asioita olisi käsitelty laajemmin.

6.2 Käytännön toimet verkkoympäristön kehittämisessä

Verkko-oppimisympäristön parantaminen aloitettiin kopioimalla vanha oppimisalusta kokonaisuudessaan ja nimeämällä se lyhytnimellä Yritystoiminta AT. Kertaalleen läpikäyty opetus ja opiskelijapalaute antoivat hyvän pohjan oppimisympäristön uudelleen muokkaamiseen. Opintokokonaisuus tuskin koskaan on täydellinen, mutta ensimmäisen läpikäydyn kokonaisuuden jäl-

keen korjauksia tulee kokemuksen kautta paljon.

Uuden verkko-oppimisympäristön yksi tärkeimmistä tavoitteista on sen kopioitavuus ja muunneltavuus toisille vastaaville kurseille ja opettajille. Tällöin oppimisympäristö palvelee tulevaisuudessa useampia henkilöitä ja organisaatioitamme. Tähän tavoitteeseen pyrittiin pääsemään muotoilemalla oppimisalustalla olevaa materiaalia opettajaystävällisempään muotoon. Aihelohkoissa materiaali jakaantuu selkeästi ennakkotehtävään tai aihetta orientoivaan keskusteluun, tulostettavaan opiskelijamateriaaliin, opiskelijalta piilossa olevaan opettajan materiaaliin ja tehtäviin. Opiskelijamateriaali (liite 8) on pdf-muodossa, jolloin se on kaikkien opiskelijoiden avattavissa ja tulostettavissa. Materiaalissa on etusivulla näkyvässä, että se kannattaa tulostaa seuraavaa lähiopetusta varten.

Lähiopetuksessa luento käydään läpi opettajan PowerPoint materiaalin avulla, joka on muotoiltu niin, että opiskelu ei ole pelkkää opettajan luennointia vaan aktiivista yhdessä opiskelua. Opetuksessa tavoitellaan kokemusten vaihtoa opiskelijoiden ja opettajan kesken. Uuden oppimisympäristön monipuolisuutta lisättiin muuttamalla esimerkiksi tehtävänannoissa olevat tarkat ammattinimikkeet yleisimmiksi ilmaisuiksi. Hyvä esimerkiksi on seuraava kysymys keskustelualueella: *Miksi ravivalmentajan pitäisi osata yritystoimintaa liittyviä asioita? Sitä vartenhan ovat eri ammattilaiset - riittää, kun osaan treenata hevosia!* Tämä kysymys muutettiin muotoon: *Miksi yrittäjän hevosalalla pitäisi osata yritystoimintaa liittyviä asioita? Sitä vartenhan ovat eri ammattilaiset - riittää, kun osaan treenata hevosia, kengittää tai ratsastaa!*

Verkko-oppimisympäristön ulkoasulla on merkitys opiskelumotivaatioon ja opiskelijan itsenäiseen haluun tutustua ympäristöön. Oppimisalusta ei saa olla liian täynnä linkkejä ja materiaalia, eikä näin tukahduttaa opiskelija heti alkuun. Koska tämä verkko-oppimisympäristö ei ole tarkoitettu pelkäsi verkkokurssiksi vaan osaksi lähiopetusta, voidaan aihekokonaisuuksia avata pikku hiljaa, kun edelliset aihekokonaisuudet on saatu käsiteltyä. Tällöin opiskelijoille ei tule informaatiotulvaa tai ahdistumista liiasta tiedon ja informaation määrästä. Kaikki PowerPoint-esitykset muokattiin yhtenäisiksi värimaailmaltaan,

sinne lisättiin kuvia ja Ylä-Savon ammattiopiston aikuiskoulutuksen logo (kuvio 16). Hevosalaan liittyviä kuvia lisäämällä verkko-oppimisympäristöön saadaan positiivista ja keventävää ilmapiiriä. Kuvat pyrittiin valitsemaan monipuolisesti usealta eri hevosalan tuotantosuunnalta. Kaikki verkko-oppimisympäristössä käytetyt kuvat ovat omia kuvia vuosien varrelta.

KUVIO 16. Ensimmäisen PowerPoint opetusmateriaalin päivitetty dia

Aihekokonaisuuksia muokattiin erottamalla liiketoimintasuunnitelma lohkoista laskelmat erilleen. Tällä toimenpiteellä toivotaan saavutettavan selkeyttä kokonaisuuteen. Laskelmat ovat koko verkko-oppimisympäristön ydinasia, jolloin ne on viisainta sijoittaa omaan lohkoon. Lisäksi verotukselle luotiin oma lohko.

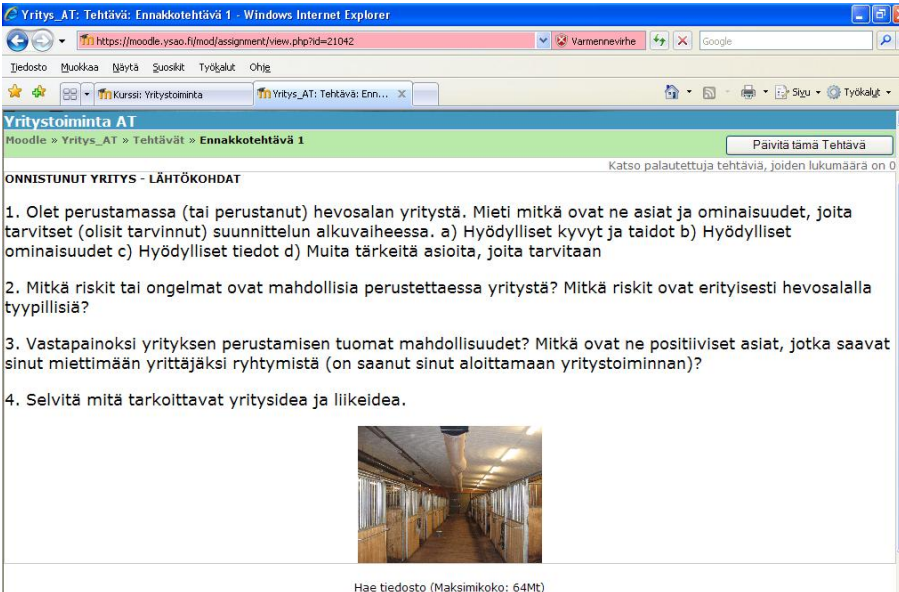
Kaikki verkko-oppimisympäristössä olevat tiedotteet ja ohjeistukset muutettiin web-tekstiksi aikaisemman Word-tiedoston sijaan. Tämän ansiosta tiedotteet ja kurssimateriaali on helppo päivittää. Kuviossa 25 on oppimisympäristön aloituslohko, jossa tiedot kurssin sisällöstä ja yritystoimintaan orientoiva keskustelualue.

Tehtävänannot ja palautukset tulee tehdä opiskelijoille helpommiksi toteuttaa. Ensimmäisessä versiossa tehtävänanto oli omana Word-tiedostona ja palau-

tus tapahtui tiedoston palautuksena palautuskansioon. Tässä oli ongelmia, koska Moodle ei pakota tallentamaan tehtävää tiettyyn tallennusmuotoon ja tehtäviä tuli hyvin monenlaisena tallennusmuotona, ja kaikki eivät avautuneet opettajalle. Lisäksi tehtävänantojen päivittäminen olisi erittäin työlästä, jos tehtävänanto on erillisenä tiedostona. Uuteen korjattuun versioon tehtävät toteutettiin Tehtävä-aktiviteetilla ja erityisesti lyhyissä tehtävänannoissa palautus kannattaa toteuttaa Verkkoteksti-tyyppisesti. Verkkoteksti-palautus tarkoittaa sitä, että opiskelija kirjoittaa vastauksen Moodlen tekstieditorin avulla selaimelle suoraan (Karevaara 2009, 97).

Yrityksen perustaminen

Ensimmäisessä yritystoiminnan lohossa ennakkotehtävä säilyi sisällöltään ennallaan, mutta tehtävänanto (kuvio 17) muutettiin Tehtävä-aktiviteetiksi ja palautus tapahtuu samaan kohtaan.

The screenshot shows a web browser window displaying a Moodle assignment page. The browser's address bar shows the URL: <https://moodle.ysao.fi/mod/assignment/view.php?id=21042>. The page title is "Yritystoiminta AT" and the assignment title is "Ennakkotehtävä 1". There is a button labeled "Päivitä tämä Tehtävä". Below the title, it says "ONNISTUNUT YRITYS - LÄHTÖKOHDAT" and "Katso palautettuja tehtäviä, joiden lukumäärä on 0". The main content consists of four numbered questions:

- Olet perustamassa (tai perustanut) hevosalan yritystä. Mieti mitkä ovat ne asiat ja ominaisuudet, joita tarvitset (olisit tarvinnut) suunnittelun alkuvaiheessa. a) Hyödylliset kyvyt ja taidot b) Hyödylliset ominaisuudet c) Hyödylliset tiedot d) Muita tärkeitä asioita, joita tarvitaan
- Mitkä riskit tai ongelmat ovat mahdollisia perustettaessa yritystä? Mitkä riskit ovat erityisesti hevosalalla tyypillisiä?
- Vastapainoksi yrityksen perustamisen tuomat mahdollisuudet? Mitkä ovat ne positiiviset asiat, jotka saavat sinut miettämään ryhtyäksesi ryhtymistä (on saanut sinut aloittamaan yritystoiminnan)?
- Selvitä mitä tarkoittavat yritysidea ja liikeidea.

Below the questions is a photograph of a stable aisle with wooden stalls on both sides. Below the photo, it says "Hae tiedosto (Maksimikoko: 64Mt)".

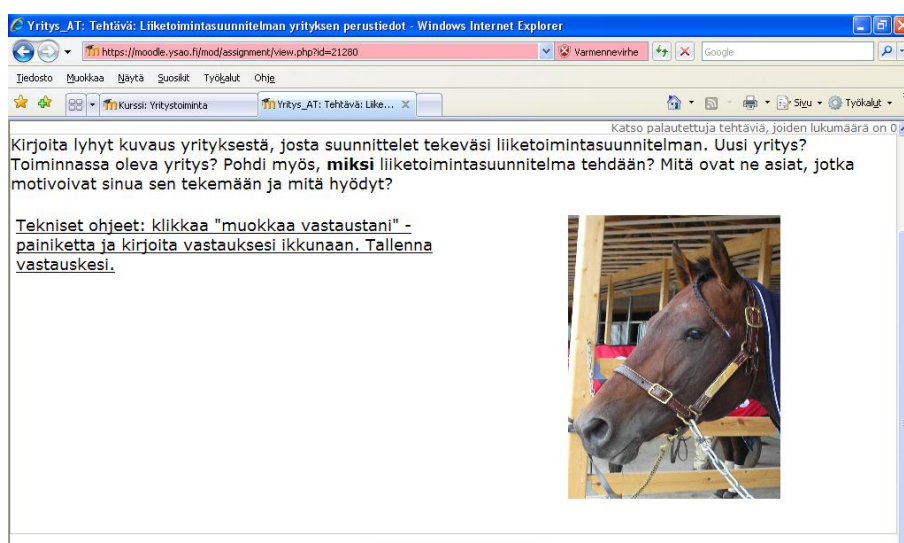
KUVIO 17. Ennakkotehtävän tehtävänanto

Liiketoimintasuunnitelma

Liiketoimintasuunnitelma lohosta erotettiin laskelmat omaan lohkoonsa, jol-

loin tässä lohkossa keskitytään pelkästään suunnitelman tekstiosioon. Muokattu opiskelijan materiaali on ensimmäisenä ja sen alapuolella opettajan materiaali (kuvio 27).

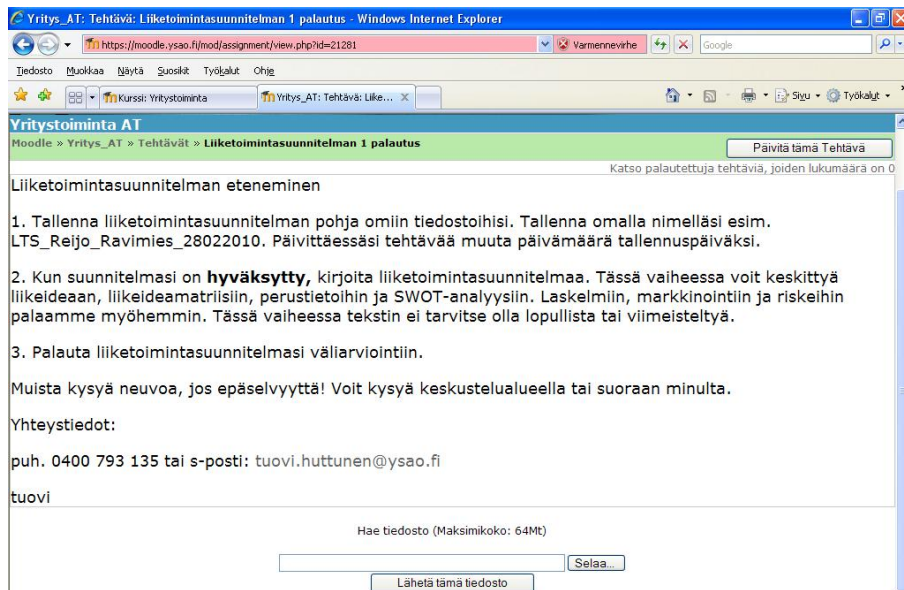
Liiketoimintasuunnitelman ennakkotehtävän sisältöä tarkennettiin hieman niin, että opiskelija motivoituisi tehtävän teossa. Tehtävän palautus muutettiin Tehtävä -aktiviteetiksi ja palautus tapahtuu verkkotekstinä suoraan Moodleen (kuvio 18).

KUVIO 18. Verkkotekstinä palautettavan ennakkotehtävän tehtävänanto

Opiskelijoilla oli hieman vaikeuksia Word-tekstinkäsittelyohjelman käytössä testivaiheessa, mutta siitä huolimatta liiketoimintasuunnitelman tekstipohjaan ei tehty lukittuja alueita. Tämän tavoitteena on, että opiskelijoiden tekstinkäsittelytaidot karttuisivat hieman kirjoittamisen ohessa.

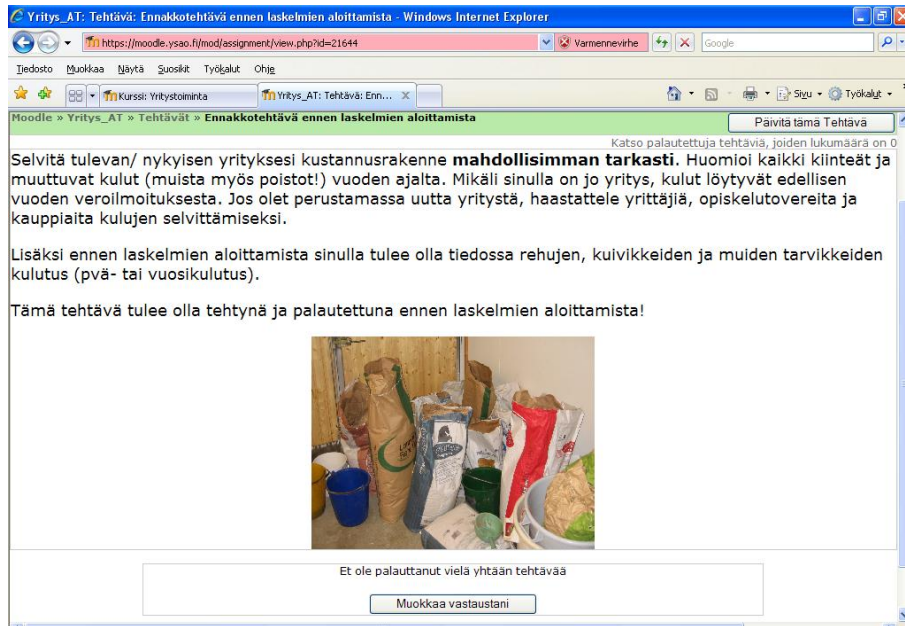
Liiketoimintasuunnitelman edistymistä kontrolloidaan välipalautuksella. Välipalautus toteutettiin Tehtävä-aktiviteetillä. Tehtävänantoon lisättiin ohjeet tiedoston tallentamiseen (kuvio 19). Liiketoimintalohkoon lisättiin myös linkki yritystoimintasanastoon ja keskustelualue.

KUVIO 19. Liiketoimintasuunnitelman tallennus ja palautusohjeet

Liiketoimintasuunnitelman laskelmat

Kuten testausvaiheessa huomattiin, korjatussa verkko-oppimisympäristössä laskelmien osalta tulee kiinnittää entistä suurempaa huomiota ennakkotehtäviin. Uudeksi ennakkotehtäväksi luotiin tehtävä, jossa opiskelija selvittää oman yrityksen tai tulevan yrityksen kustannusrakenteen sekä tarvikkeiden ja aineiden vuotuisen menekin. Jos opiskelijalla on jo toiminnassa oleva yritys, kustannukset pitää poimia edellisen vuoden veroilmoituksesta. Mikäli opiskelija ”perustaa” uuden yrityksen, täytyy kustannukset selvittää esimerkiksi haastatteleamalla yrittäjiä, vertaisopiskelijoita tai kauppiaita kustannusten selvittämiseksi. Tehtävä palautetaan verkkotekstinä suoraan oppimisalustalle kuvion 20 ohjeiden mukaisesti. Tehtävässä on ohjeistus, että se täytyy olla palautettuna ennen kuin laskelmia aloitetaan.

KUVIO 20. Laskelmiin valmistava tehtävänanto

Ennen varsinaisen tuloslaskelman aloittamista opiskelijat tekevät katetuotto-laskelman vertailun ja palauttavat sen Moodleen. Katetuottolaskelmapohjaa muokattiin toimimaan samalla logiikalla kuin tuloslaskelma eli keltaiset solut ovat suojaamattomia.

Laskelmataulukkoon lisättiin valmis kansilehti, johon opiskelija kirjoittaa oman nimensä sekä laskelman laatimispäivämäärän. Laskelmapohjan uudelleen muokkauksessa ohjeistusta lisättiin ja sitä asiaa tulee korostaa tulevissa liiketoimintasuunnitelman ohjaus tilanteissa. Pelkät laskelmapohjassa olevat kommentit ja ohjeet eivät yksistään riitä, vaan lähiopetuksessa laskelmapohja tulee käydä yhdessä läpi aloittaen ohjeista, joita ei ensimmäisessä versiossa ollut. Ohjeissa opiskelija ohjeistetaan tekemään laskelma oikeassa järjestyksessä ja jokaiselta laskelmasivulta opiskelija pääsee palaamaan linkin avulla takaisin ohjeisiin. Liitteessä 2 ovat laskelmat kokonaisuudessaan. Tuloslaskelmalle jätettiin palautuskohta Moodleen, kuten ensimmäisessäkin versiossa oli. Palautuspäivämäärä tähän ja muihinkin tehtäviin määritetään uuden kurssin edetessä.

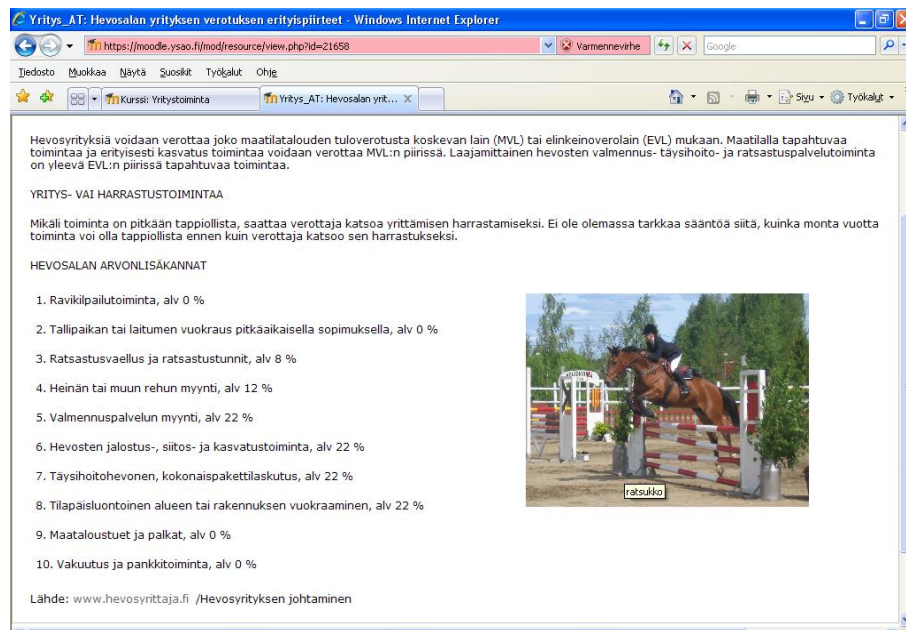
Kuten verkko-oppimisympäristön testausvaiheessa tuli esille, oli opiskelijoilla

vaikeuksia hahmottaa käyttökatelaskelmaan kuuluvia poistolaskelmia ja rakennusten arvoja. Koska hevosalan yritykset voivat olla arvoltaan ja käyttöikänsä hyvin vaihtelevia, ei tätä laskelman kohtaa voi ohittaa antamalla arvoja valmiiksi. Toisaalta tähän kohtaan laskelmasta ei kannata uhrata liian paljon voimavaroja, koska euromääräisesti se ei ole kovin merkittävässä roolissa, jos poistot ovat edes suunnilleen oikein. Moodleen lisättiin mallilaskelma, joka kannattaa käydä lähiopetuksessa yhdessä läpi. Esimerkilaskelman läpikäymällä voi korvata manuaalisesti tehtävän tulossuunnitelman harjoituslaskelman (liite 6), joka kuitenkin jätetään materiaaleihin ylimääräiseksi harjoitukseksi. Täytyy muistaa, että valmistavassa koulutuksessa olevilta opiskelijoilta ei voida eikä ole mielekästä vaatia syvällistä yritystalouden osaamista, vaan ymmärtämys kannattavuuden arvioinnin tärkeydestä sekä antaa opiskelijoille työkalu toteuttaa itsenäisesti laskelmia.

Markkinointi, kirjanpito ja verotus

Kirjanpito ja markkinointi aihekokonaisuudet jätettiin korjausvaiheessa lähes entiselleen eikä näiden asioiden esille tuomista lisätty. Liitteessä 7 on niiden ulkoasu valmiissa tuotoksessa.

Verotukselle luotiin oma lohko, koska asia on tärkeä. Verotuksessa linkki tehtiin verohallinnon sivuille ja siellä kohtaan *Alibittavan yrityksen vero-opas*. Lähiopetuksessa verotusta ja kirjanpitoa tullaan jatkossa käsittelemään asiantuntijaluennoilla. Asiantuntijaksi hankitaan osaaja, jolla on käsitys hevostaloudesta ja sen moninaisuudesta. Asiantuntija voi olla esimerkiksi tilitoimistossa työskentelevä henkilö, jolla on asiakkaana hevosityrityksiä. Lisäksi asiantuntijaluennon lähtökohtana tulee olla, *”Mitä ammattimaisesti toimivan hevosityrittäjän tulee osata ja tietää verotuksesta ja kirjanpidosta”*. Luentojen pohjana käytetään tunnilla mietittyjä kysymyksiä ja opiskelijoiden omia laskelmia, jolloin asiantuntijaluentoihin tulee sopivasti vuorovaikutusta ja mielenkiintoa. Verotuksessa yksi tärkeä osa-alue, jota verkko-oppimisympäristöön lisättiin verkkotekstinä (kuvio 21), on arvonlisäverotus. Arvonlisäverotus on osa-alue, joka on esillä hevosityrittäjän arjessa lähes päivittäin. Hevosityrityksessä on arvonlisäverotuksen kirjo nollasta prosentista 22 %:in.

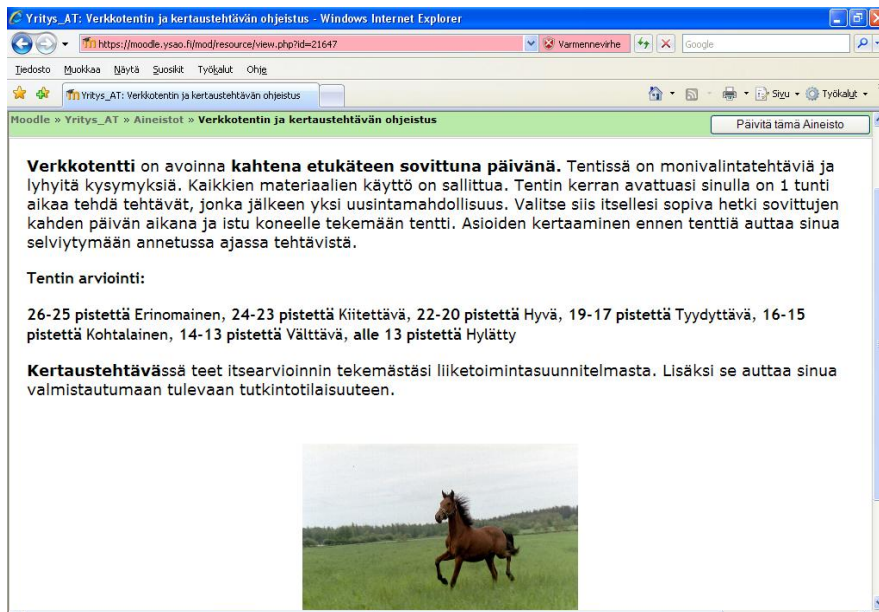
KUVIO 21. Näkymä arvonlisäverotuksen materiaalista

Verkkotentti ja tutkintotilaisuuden ohjeistus

Verkko-oppimisympäristön muita osa-alueita mukailleen kaksi viimeistä lohkoa muotoiltiin samanlaisiksi. Etusivulla on pelkästään lyhyt kuvaus siitä mitä lohko sisältää ja informatiivinen osuus kirjoitettiin verkkotekstiksi.

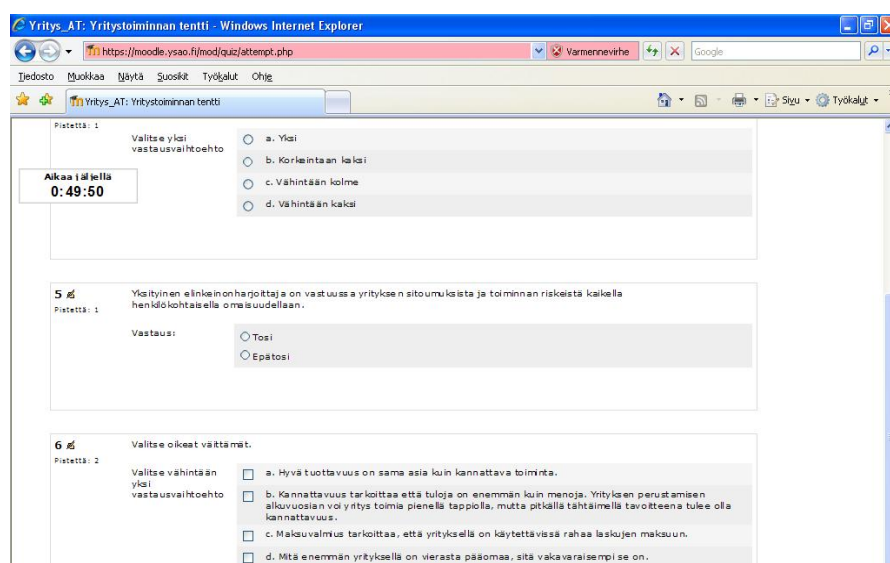
Kuviossa 22 on verkkotentin ja kertaustehtävän ohjeistus verkkotekstinä, jolloin tehtävänantoa ja ohjeistusta on helppo muuttaa opiskelijaryhmien vaihtuessa. Lisäksi aikaa tentin tekemiseen lyhennettiin puolella kahdesta tunnista tuntiin. Hevostenvalmentajan ammattitutkinnon valmistavaan koulutukseen osallistuvat opiskelijat suorittivat tentin käyttäen aikaa 4-41 minuuttia.

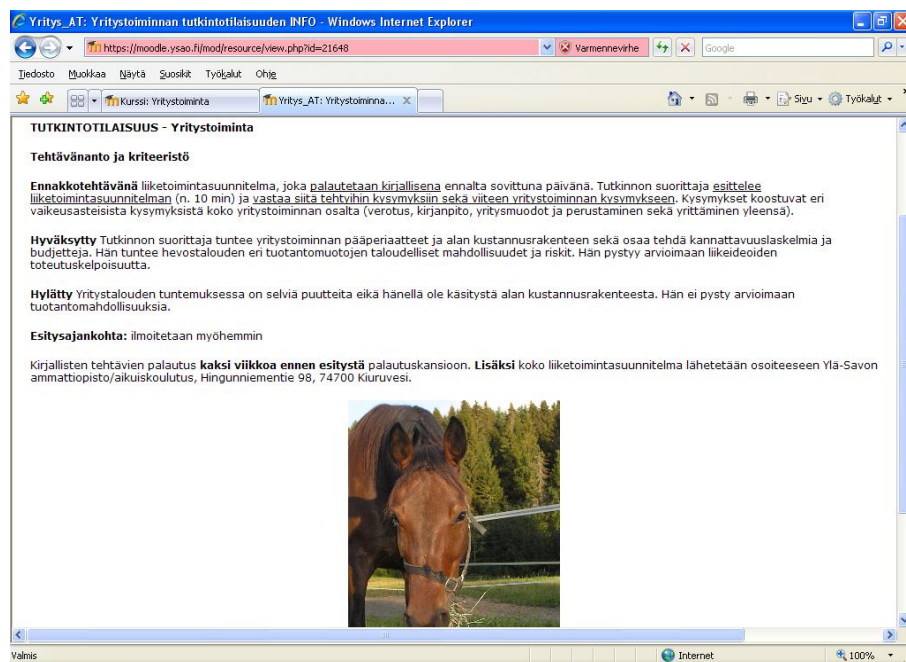
KUVIO 22. Verkkotentin ja kertaustehtävän ohjeistuksen näkymä

Tentin sisältöä ei muutettu ensimmäisestä versiosta. Kaikki kysymykset ja niiden vastaukset olivat sellaisia, että opettajan ei tarvitse tenttiä korjata. Kuviossa 23 on esimerkkejä kysymyksistä, joissa pitää valita oikea/ oikeat väittämät ja valita onko väittämä tosi/ epätosi. Myös kertaustehtävän sisältö pysyi samana kuin aikaisemminkin.

KUVIO 23. Verkkotenttinäkymä

Tutkintotilaisuuden ohjeistus muutettiin myös verkkotekstimuotoon, jolloin se on helposti päivitettävissä (kuvio 24). Tämä ohjeistus on tärkeää käydä opiskelijoiden kanssa yhdessä läpi jo yritystoiminnan opiskelun alkuvaiheessa.

KUVIO 24. Tutkintotilaisuuden ohjeistuksen näkymä

Verkko-oppimisympäristön kehittämissivuvaiheessa kiinnitettiin huomiota erityisen paljon siihen, että ympäristö olisi tässä vaiheessa yksinkertainen ja selkeä. Lisäksi tavoitteena oli innostaa opiskelijoita työskentelemään sivuilla ja opiskelemaan yritystoimintaan liittyviä asioita. Yhtenä painopistealueena olivat laskelmat ja niiden toimivuus.

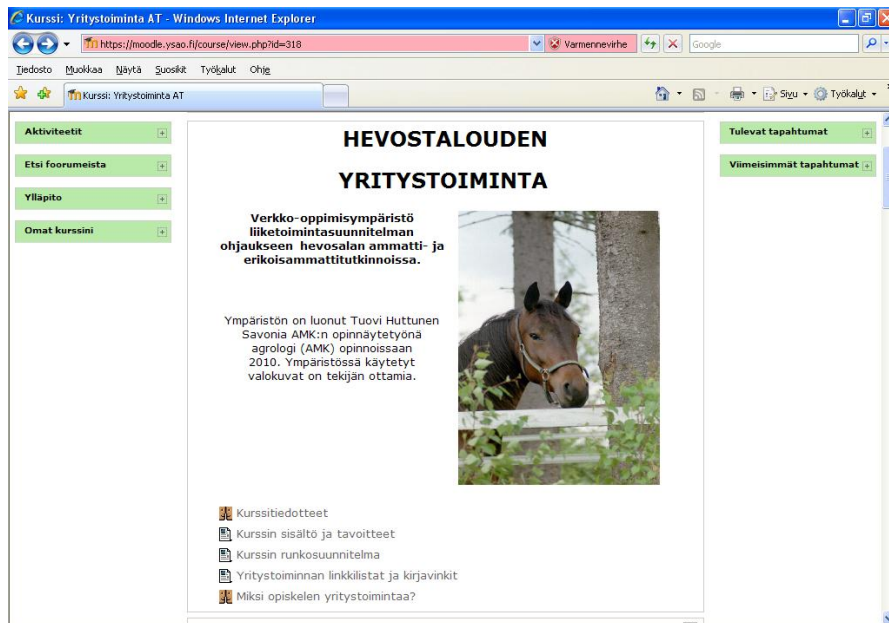
7 VERKKO-OPPIMISYMPÄRISTÖ HEVOSTALouden LIIKETOIMINTA-SUUNNITELMAN OHJAAMISEEN

Toimintatutkimuksen tavoitteiden mukaisesti testauksen kautta toteutettiin valmis verkko-oppimisympäristö Ylä-Savon ammattiopiston Moodleen. Ympäristö on kopioitu myös CD-levylle (liite 10) ja on sieltä asennettavissa muihinkin Moodle ympäristöihin. Tekijänoikeudet opetusmateriaalin ovat tekijällä, mutta käyttöoikeudet myös toimeksiantajalla.

Verkko-oppimisympäristö ei ole itsenäinen verkkokurssi vaan lähiopetuksen tukena käytettävä oppimisympäristö. Ympäristö on helposti kopioitavissa eri hevosalan ammattitutkintoihin ja tarvittaessa käytettäväksi muille opettajille. Ympäristön nimeksi tuli Hevostalouden yritystoiminta ja tarkemmin kuvattuna verkko-oppimisympäristö liiketoimintasuunnitelman ohjaamiseen hevosalan ammattitutkinnoissa. Kurssin tavoitteena on ohjata opiskelijat tekemään lähiopetuksen aikana tutkintotilaisuudessa vaadittava liiketoimintasuunnitelma laskelmineen.

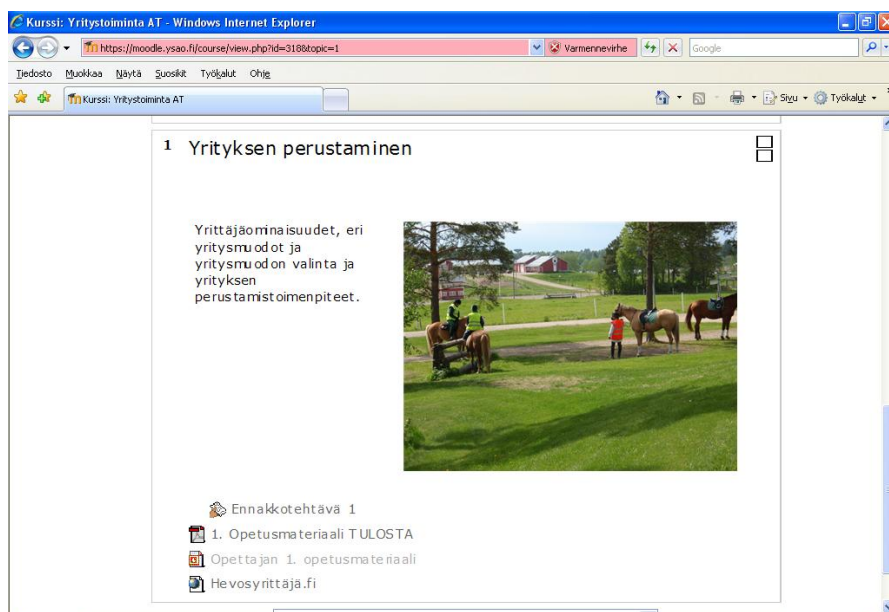
Verkko-oppimisympäristössä aihekokonaisuudet eriteltiin selkeiksi omiksi lohkoiksi liiketoimintasuunnitelman sisältöä vastaaviksi. Valmis ympäristö pyrittiin luomaan visuaalisesti selkeäksi ja kiinnostavaksi käyttämällä paljon hevosiin liittyviä kuvia.

Kuviossa 25 verkko-oppimisympäristön ensimmäinen lohko, jossa sijaitsee kurssitiedotteet, kurssin sisältö ja tavoitteet sekä orientoiva keskustelu. Tässä lohossa on myös kerrottu verkkoympäristön tekijä ja että käytetyt valokuvat ovat tekijän omia kuvia.

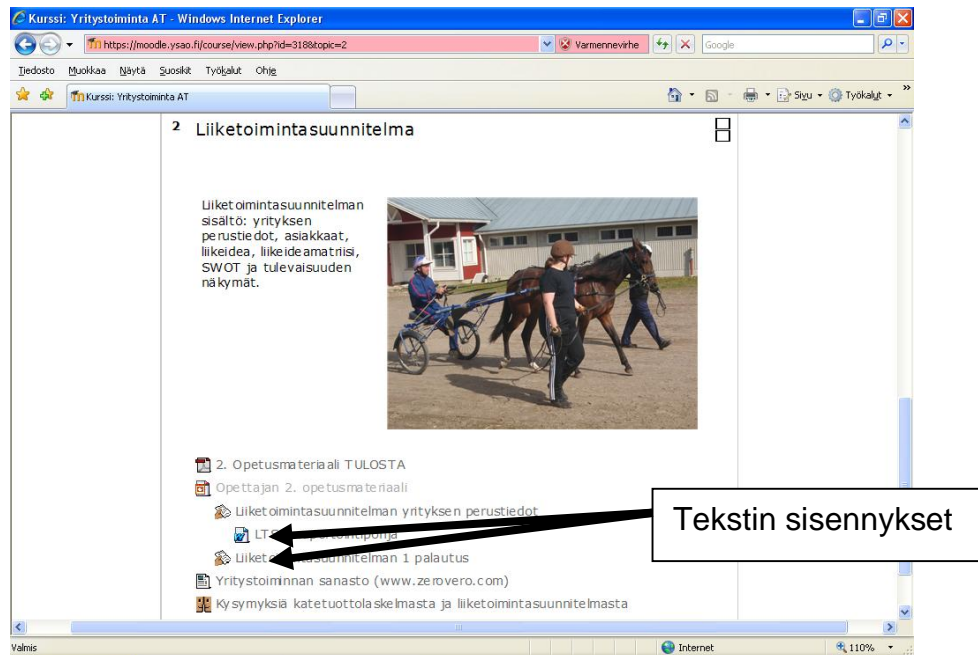
KUVIO 25. Valmis aloituslohko

Kuviossa 26 on ensimmäinen yritystoiminnan kokonaisuus, jossa on sisällön lyhytkuvaus sekä opettajanäkymä sivusta. Liitteessä 8 on opetusmateriaali, joka on tarkoitettu opiskelijoille tulostettavaksi. Lohkossa myös linkki Hevosyrittäjä-sivuille, jossa on paljon hyvää itseopiskelumateriaalia.

KUVIO 26. Valmis yrityksen perustaminen - kokonaisuus

Kuviossa 27 on liiketoimintasuunnitelmalohkon sisältö ja lyhyt kuvaus sisällöstä. Materiaali on pyritty sijoittamaan helposti toisistaan erotettavaksi sisentämällä erityyppistä materiaalia. Tehtävät on sisennetty yhden pykälän verran ja opiskelijan itselleen tallennettavaksi tarkoitetut kirjoitus- ja laskelmapohjat on sisennetty kaksi pykälää (kuvio 27).

KUVIO 27. Näkymä liiketoimintasuunnitelmalohkosta

Liitteessä 7 ovat kuvat kaikista verkko-oppimisympäristön lohkoista. Kaikissa lohkoissa noudatettiin samaa logiikkaa, kuin jo tässä esitellyissäkin. Opettajan materiaalit ovat valmiina esitettäväksi lähiopetustunnilla ja ne on tiivistelmämuodossa kuvattuna liitteissä 9.

Liiketoimintasuunnitelman laskelmat ovat kokonaisuudessaan liitteessä 2. Laskelmassa on aloitus- ja ohjesivun jälkeen kaikki tutkintotoimikunnan vaatimat laskelmat eli investointilaskelma, käyttöpääomantarvelaskelma, rahoituslaskelma, hevoskohtaiset katelaskelmat ja nettotulostavoitelaskelma. Laskelmat testattiin vielä kertaalleen oppilaitoksella yritystalouden opettajan toimesta ja todettiin, että kaavat toimivat.

8 PÄÄTÄNTÖ

Opinnäytetyön yhtenä tavoitteena oli tuottaa verkko-oppimisympäristö hevosalan liiketoimintasuunnitelman ohjaamiseen. Tämä konkreettinen asia mielestäni onnistui hyvin. Työssä käytetty toimintatutkimus oli hyvä tapa toteuttaa tuotoksen tekeminen kehittämällä ympäristöä testaamisen jälkeen. Ympäristö on mielestäni selkeä ja loogisesti etenevä. Materiaali tulee elämään oman opetukseni edetessä ja luonnollisesti se saa uusia ulottuvuuksia, jos toiset opettajat ovat kiinnostuneita käyttämään sitä omille opiskelijaryhmilleen. Oppimisympäristön voi halutessaan muuttaa pelkästään verkossa opiskeltavaksi verkkokurssiksi, mutta silloin se vaatii enemmän itsenäisiä tehtäviä, keskustelualueita ja lisää ohjeistuksia kurssin suorittamiseen.

Opinnäytetyössä ja sen tekemisessä tavoitteena oli myös materiaalin kautta vaikuttaa opiskelijoiden kiinnostukseen hevosalan kannattavuudesta. Sen tavoitteen saavuttamisen arviointi on hankalaa ja lähes mahdotonta. Uskoisin kuitenkin, että opintokokonaisuus herättää ajattelemaan hevosalaa enemmän yritystoiminnan näkökulmasta myös niillä, jotka siirtyvät harrastustoiminnasta yritystoiminnan piiriin.

Opinnäytetyön onnistumisen yksi mittari oli opiskelijoiden tavoitteiden saavuttaminen. Koko opiskelijaryhmästä tutkinnon osan suoritti hyväksytysti 60 %, jota voidaan pitää hyvänä tuloksena. Tuloksen hyvyyttä kuvaa se, että loput 40 % eivät olleet aktiivisia muissakaan opinnoissaan.

Oma oppiminen kehittyi prosessin aikana usealla eri osa-alueella. Yritystoiminnan teoreettiseen osaamiseen täytyi panostamaan paljon, koska yritystoiminnan perustietojen lisäksi asiat piti pystyä opettamaan ja perustelemaan asioita opiskelijoille. Lähtökohdat omalle oppimiselle olivat hyvät omassa opiskelussa saadun hyvän ja ammattitaitoisen opetuksen ansiosta. Omalta osaltaan yritystalouden opit, joita omassa opiskelussani sain, vaikuttivat opinnäytetyön aiheen valintaan. Yritystoiminnan lisäksi opinnäytetyössäni minulla oli hyvä mahdollisuus perehtyä paremmin Moodle verkko-oppimisympäristöön ja sen monikäyttöisyyteen. Perehtymällä siihen se mahdollisti minulle uusia

työtehtäviä organisaatiossamme Moodle tukihenkilönä.

Seuraavan kerran tämä verkko-oppimisympäristö on käytössä talvella 2011. Oppilaitoksessamme aloittavat syksyllä 2010 kaikki hevosalan ammattitutkintoihin ja erikoisammattitutkintoon valmistavat koulutukset, joiden yritystoiminnan opettaminen tulee olemaan minun vastuullani. Tämän opinnäytetyön ansiosta uskon olevani entistä varmempi yritystoiminnan ja liiketoimintasuunnitelman ohjaamisessa. Kannustus yrittäjämäisempään ja kannattavampaan toimintaan tulee olemaan tulevissa koulutuksessa painopistealueena. Tässä ensimmäisessä vaiheessa oli väistämättä keskityttävä ympäristön tekniseen toteuttamiseen, jolloin laajempi kannattavuusajattelu ei saanut sitä huomioita mitä olisi ansainnut.

Tulevaisuuden jatkokehittelyä ajatellen ja kannattavuutta ajatellen opintokokonaisuutta täytyy kehittää niin, että laskelmat tehdään useammalle vuodelle. Tällöin laskemat palvelevat myös todellisuutta, jos perustetaan yritys jolle haetaan rahoitusta.

Tulevaisuudessa opettajan käytettävissä oleva työaika yhtä opiskelijaryhmää kohden tulee tiukentumaan, joten opiskelumateriaalin suunnittelussa on tärkeää huomioida helppokäyttöisyys, jota tässä työssä on pyritty huomioimaan paljon. Jatkossa opiskelumateriaalia kannattaa lisätä verkkotekstinä, jolloin päivittäminen on helppoa ja vähän aikaa vievää. Lisäksi tulevaisuudessa sivuille kannattaa tehdä lisää kertaustehtäviä ja verkkotenttejä, jotka korjaavat itse itsensä. Eli opiskelijat näkevät oikeat vastaukset ja kommentit pian tentin tekemisen jälkeen. Uskoisin sen olevan opiskelijoillekin hyvä tapa oppia tentteistä.

Verkkoympäristöä tullaan tarjoamaan ISOVerstas -yhteisölle, joka on verkko-oppimisen valtakunnallinen kehittäjäyhteisö. Ylä-Savon ammattiopisto on ISOVerstaan jäsen, ja näin ollen materiaalin myyminen on sinne mahdollista.

Kokonaisuudessaan olen tyytyväinen opinnäytetyön tuotokseen ja opinnäytetyön prosessiin. Merkittävä tyytyväisyyden aihe on oman osaamisen kehitty-

minen ja halu vaikuttaa hevostalouden kannattavuuteen laajemminkin. Opin-
näytetyön tekeminen ja sen kautta tapahtunut oma kehittyminen herätti pie-
noisen intohimon yritystoiminnan ohjaamiseen opiskelijoille ja sitä kautta toi-
vottavasti myös laajemmalle joukolle hevosalalla.

LÄHTEET

Enroth, A., Österman, P. & Teräväinen H. 2003. Laajenevien tilojen haasteet. ProAgria Maaseutukeskusten Liiton julkaisuja nro 998, ISSN 0789-9661 Tieto tuottamaan 104, ISSN 0357-7295, ISBN 951-808-114-x. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy.

Holopainen, T. & Levonen, A-L. 2006. Yrityksen perustajan opas – silta yrittäjyyteen. 13., uudistettu painos. Helsinki: Edita Prima Oy.

Karevaara, S. 2009. Moodlen perusteet – Opiskelijan ja opettajan opas. Helsinki: Oy Finn Lectura Ab.

Keränen, V. & Penttinen, J. 2007. Verkko-oppimateriaalin tuottajan opas. Porvoo: WS Bookwell.

Kuula, A. 1999. Toimintatutkimus – Kenttätöitä ja muutospyrkimyksiä. Tampere: Tammer-Paino Oy.

Meretniemi, I. & Ylönen, H. 2008. Yrityksen perustajan käsikirja. Keuruu: Otavan kirjapaino Oy.

Näyttötutkinto-opas näyttötutkintojen järjestäjien ja tutkintotoimikuntien käyttöön. 2007. Opetushallitus. Helsinki: Vammalan kirjapaino Oy.

Parkkisenniemi, J. 2004. Kuntoutustyö ja toimintatutkimus. Teoksessa Valta-
nen, K. (toim.). Tutkimusmenetelmällisiä reflektioita. 2. painos. Kuopio: Kopijyvä, 73–90.

Pellinen, J. & Enroth, A. 2008. Kannattava maatilayritys. ProAgria Maaseutukeskusten Liiton julkaisuja nro 1060 (Painettu), ISSN 0789-9661 Tieto tuottamaan 124 (Painettu), ISSN 0357-7295, ISBN 978-951-808-169-5. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy.

Painamattomat lähteet

Mäenpää, M., Haikkala, P., Teppinen, A., Helenius, J., Korhonen, J. & Pussinen, S. 2005. Hevosyrityksen johtaminen. Hevosalan tietopaketit 1/8 - koulutuspäivien luentomateriaali 2004–2005. [Viitattu 28.3.2010]. Saatavissa: <http://www.hevosyrittaja.fi/ep/tiedostot/yj.pdf>.

Opetushallitus. 2010a. Näyttötutkinnot. [Viitattu 28.3.2010]. Saatavissa: <http://www.oph.fi/nayttotutkinnot/>.

Opetushallitus. 2010b. Tutkintotoimikunnat. [Viitattu 28.3.2010]. Saatavissa: <http://www.oph.fi/tutkintotoimikunnat>.

Opetushallitus. 2010c. Hevostalouden tutkintotoimikunta. [Viitattu 28.3.2010]. Saatavissa: <http://www.oph.fi/tutkintotoimikunnat/Maatilatalous>.

Opetushallitus. 2010d. Valmistava koulutus. [Viitattu 28.3.2010]. Saatavissa: http://www.oph.fi/koulutus_ja_tutkinnot/ammattikoulutus/valmistavat_koulutukset/nayttotutkintoon_valmistava_koulutus.

Opetushallitus. 2005. Hevostenvalmentajan ammattitutkinnon tutkinnon perusteet. [Viitattu 28.3.2010]. Saatavissa: http://www.oph.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/oph/embeds/110950_hevostenvalmentaja_ammattitutkinto.pdf.

Opiskelijatietokanta. 2010. Ylä-Savon ammattiopisto. [Viitattu 1.4.2010].

Ravivalmentajat ry. 2010. [Viitattu 4.3.2010]. Saatavissa: <http://www.ravivalmentajat.fi/>.

Suomen Hippos. 2010b. Lisenssijärjestelmä. [Viitattu 4.3.2010]. Saatavissa: http://www.hippos.fi/hippos/raviurheilu/kilpailuosaston_tiedotteet/lisenssijarjestelma_muuttuu.php.

Suomen Hippos. 2010a. Hevosalan tunnusluvut 2009. [Viitattu 2.4.2010].
Saatavissa:

http://www.hippos.fi/hippos/suomen_hippos/dokumentit/Kalvosarja_2009.pdf.

Pussinen, S. & Thuneberg, T. 2010. Katsaus hevosalan yritystoimintaan - raportti hevosyrittäjyys 2009 -kyselystä. [Viitattu 9.4.2010]. Saatavissa:
http://portal.hamk.fi/portal/page/portal/HAMKJulkisetDokumentit/Yleisopalvelut/Julkaisupalvelut/Kirjat/luonto_ja_maaseutu/Katsaus_hevosalan_yritystoimintaan_2010_e.pdf.

Pussinen, S., Korhonen, J., Pölönen, I. & Varkia, R. 2007. Kasvava hevosala - hevosalan kehitysnäkymiä Suomessa. Laurea- ammattikorkeakoulun julkaisusarja B-19. [Viitattu 2.4.2010]. Saatavissa:
<http://markkinointi.laurea.fi/julkaisut/b/b19.pdf>.

Ylä-Savon ammattiopisto. 2010. Aikuiskoulutus. [Viitattu 1.5.2010]. Saatavissa:
<http://www.ysao.fi/Suomeksi/Opiskelu/Aikuisopiskelu.iw3>.

Hevostenvalmentajan ammattitutkinnon opetussuunnitelman yritystoiminta osio

Hevostalouden yritystoiminta (7 ov)

Kuvaus:

Kurssilla perehdytään yritystalouteen, markkinointiin ja asiakaspalveluun ravivalmentajan näkökulmasta. Laaditaan liiketoimintasuunnitelma ATK:n avulla.

Sisältö:

Yrittäjyys ja yrittäjänä kehittyminen; itsetuntemus, yrittäjävalmiudet ja edellytykset

Yrityssuunnittelu; toiminta-ajatus ja liikeidea, yritysmuodot, yrityksen perustaminen, strateginen suunnittelu, liiketoimintasuunnitelma

Markkinointi ja asiakaspalvelu; markkinoinnin peruskilpailukeinot ja suunnittelu, yrityskuvan ja imagon merkitys, vuorovaikutus- ja viestintätaidot, kielitaito

Taloushallinto; budjetointi, kustannuslaskenta ja hinnoittelu, välitön ja välillinen verotus, investointien suunnittelu ja rahoitus, rahoitusvaihtoehdot, kirjanpidon perusteet, tilinpäätös ja tunnusluvut

Tavoitteet:

Opiskelija tietää yrittämisen edellytykset ja tunnistaa omat vahvuutensa ja kehittämisalueensa yrittäjänä. Opiskelija tuntee liikeidean, yrityksen perustamisen, kirjanpidon ja verotuksen pääpiirteet sekä osaa laatia liiketoimintasuunnitelman tietotekniikan avulla. Hän osaa tehdä kannattavuuslaskelmia ja budjetteja sekä arvioida toimintansa kannattavuutta, maksuvalmiutta ja vakavaraisuutta. Opiskelija osaa ennakoida alansa kehitystä ja myydä asiantuntemustaan sekä toimia vastuullisesti yrittäjänä. Hän ymmärtää oman toimintansa vaikutuksen yrityskuvaan ja yrityksen kannattavuuteen sekä koko alan imagoon. Hän toimii kustannustietoisesti, asiakaslähtöisesti ja kehittävästi erilaisissa valinta-, vuorovaikutus- ja ongelmatilanteissa ja pystyy kommunikoimaan ammattiasioissa myös muulla kuin äidinkiellään. Opiskelija osaa hinnoitella ja markkinoida tuotteitaan sekä palvelujaan ja osaa solmia yrityksen jatkuvuuden kannalta kestäviä asiakas- ja yhteistyösuhteita. Hän osaa hyödyntää verkostoitumista yritystoiminnassa. Opiskelija osaa käyttää internetiä, sähköpostia ja osaa hakea tietoa ja asiantuntija-apua liiketoimintaan liittyvissä kysymyksissä.

Suoritus:

Aikaisemmat dokumentoidut näytöt vastaavalta/korkeammalta tutkintotasolta tai osallistuminen lähiopetukseen ja liiketoimintasuunnitelman laatiminen.

Materiaali:

Oppitunneilla jaettava kirjallinen materiaali, internet ja luentomuistiinpanot.

Arviointi:

Asteikolla hyväksytty/ hylätty. Hyväksytty suoritus edellyttää läsnäoloa lähiopetuksessa ja käyttökelpoisen liiketoimintasuunnitelman laatimisen.

Liiketoimintasuunnitelman laskelmat

Tekijä:

Pvm:

Lue ennen aloittamista ohjeet.

Tallenna tämä tiedosto omiin tiedostoihisi seuraavassa muodossa: *oma_nimi_päivämäärä_laskelmat*

Tutustu kaikkiin laskelmapohjiin huolellisesti ennen kuin aloitat laskelmien tekemisen.

Solut, jotka ovat keltaisella pohjalla ovat kirjoittamista varten. Laskelmissa on esimerkkejä mm. investoinneista ja kuluista. Poista ylimääräiset, joita omassa laskelmassasi et tarvitse.

Laskelmapohjissa on soluja, joihin on lisätty kommentti. Siitä merkinä on punainen kulma solussa. Vie hiiri solun päälle, jolloin näet laskelman tekemistä auttavan kommentin.

Aloita laskelman tekeminen katetuottolaskelmasta.

[Siirry laskelmiin](#)

Tee seuraavaksi investointi- ja rahoituslaskelmat.

[Siirry laskelmiin](#)

Tee seuraavaksi myyntikatetavoitelaskelma.

[Siirry laskelmiin](#)

Tee seuraavaksi tuloslaskelman sivu, jossa määritetään myyntituotot ja muuttuvat kulut.

[Siirry laskelmiin](#)

Viimeinen sivu on tuloslaskelmasivu, joka laskelman teon aikana päivittynyt. Kirjoita sinne yhteenvetolaskelmista.

[Siirry viimeiselle sivulle](#)

Investointilaskelma

Investoinnit			
Koneet ja laitteet			
Rakennukset			
Maa-alueet			
Remontointikulut			
Kulkuneuvot			
Lantala			
Kustannusylitysvaraus	10 %		0
Yhteensä			0

[Paluu ohjeisiin](#)

Käyttöpääomantarvelaskelma

Käyttöpääomantarve			
Kassareservi			
Myyntisaamiset			
Raaka-ainevarastot			
Pientarvikkeet			
Palkat			
Auto; käyttömenot			
Toimisto, sähkö			
Markkinointi			
Yhteensä			0

Rahantarve yhteensä			0
----------------------------	--	--	----------

Rahoituksen järjestäminen

Oma rahoitus			
Omaa rahaa			
Ulkopuolinen rahoitus			
Investointiavustus (TE-keskus)			
Käynnistämisasiavustus (TE-keskus)			
Pankkilaina 1			
	15	3,00 %	
Laina 2			
	3	3 %	
Laina 3			
	0		
Rahoitus yhteensä			0

Tulossuunnitelma

[Paluu ohjeisiin](#)

Kokonaistulos		
(Omalle pääomalle odotettava verollinen tuotto)		0 €
Oma pääoma	0	
Korko tavoite	4 %	

Poistot				
(Vähintään lainojen lyhennyksen suuruisia)				
Investointien poistot				
Koneet laitteet	0			
Avustus				
Poistoaika	5			
Jäännösarvo				0 €
Rakennukset	0			
Avustus				
Poistoaika	15			
Jäännösarvo				0 €
Rakennuksien poistot				
	ka	arvo	tasapois- to	
	0	0	0	
	0	0	0	
	0	0	0	
	0	0	0	
	0	0	0	
	0	0	0	
	0	0	0	
				0 €
Yht.				0 €
Poistot yhteensä				0 €
B. Lainojen lyhennykset				
Laina 1	0			
Aika	15			0 €
Laina 2	0			
Aika	3			0 €
Laina 3	0			
Aika	0			0 €
				0 €
Yht.				0 €
B. Korot ja muut rahoituskulut vieraasta pääomasta				
Korot laina 1				
1.1.-30.6.	0	3,00 %	0,5	0
1.7.-31.12.	0	3,00 %	0,5	0
Korot laina 2				
1.1.-30.6.	0	2,50 %	0,5	0
1.7.-31.12.	0	2,50 %	0,5	0
Korot laina 3				
1.1.-30.6.	0	0,00 %	0,5	0
1.7.-31.12.	0	0,00 %	0,5	0
				0 €
KÄYTTÖKATE (A)				0 €

Kiinteät kustannukset:		
Palkat (oma työ)		
Palkan sivukulut (20-30%)		
Vuokrat koneista (leasing)		
Markkinointi		
Vuokrat kiinteistöstä		
Sähkö ja lämmitys		
Vesi, jätevesi, puhtaanapito, jätemaksut		
Vakuutukset (Yrityksen)		
Polttoaineet ja huolto		
Pienkaluston hankinta		
Puhelin- ja dataliikenne		
Konttorikustannukset		
Kirjanpito, tilintark.		
Kirjat, lehdet, koulutus		
Kiinteistövero		
Maatalouden kulut		
Traktorityömenot		
Muut kikut (pelivara yllätyksiin, riskit)		
KIINTEÄT KUSTANNUKSET (B)		0 €
MYYNTIKATETAVOITE (A+B)		0 €

0

Aputaulukko työajan seurantaan

Paljonko katelaskelmista kertyy työaika

0 h/vuosi

0 h/kk

0,0 h/vko

0,0 h/päivä 6 pvä/vko)

Mieti, onko katelaskelmista muodostuva työtuntimäärä todellinen. Jos työaika muodostuu liian suureksi > ulkopuolisen työvoiman palkkaus.

MYYNTITUOTOT		(Kappalemäärä ja yksikköhinta)		
	lkm		tuotto	
0	0		0	0 €
0	0		0	0 €
0	0		0	0 €
0	0		0	0 €
0				
Muut tuotot				
EU tuet				
Ajopalkkiot				
Hevosten myynti				
Vähennetään				
alv %				0
Muut oikaisuerät (luottotappiot)				
LIKEVAIHTO				0 €

Muuttuvat kustannukset (Myyntimäärän mukaan)				
Katetuottolaskelmasta 1	0		0,00	
Hevosten lukumäärä		0	Yht	0 €
Katetuottolaskelmasta 2	0		0,00	
Hevosten lukumäärä		0	Yht	0 €
Katetuottolaskelma 3	0		0,00	
Hevosten määrä		0	Yht	0 €
Katetuottolaskelmasta 4	0		0,00	
Hevosten lukumäärä		0	Yht	0 €
Katetuottolaskelmasta 5	0		0,00	
Hevosten lukumäärä			Yht	0 €
Palkattu työvoima	1500	0		0 €
	palkan sivukulut			0 €
Muuttuvat kulut yhteensä				0 €
MYYNTIKATE				0 €

YRITYKSEN VOITTO/ TAPPIO**0 €**

(MYYNTIKATE-MYYNTIKATETAVOITE)

Katetuottolaskelma

Valmennettava

Kaikki hinnat alv 0

Tuotantosuunta 1

Tuotot			Yhteensä €	
				0
				0
				0
Tuotot yhteensä				0
Muuttuvat kustannukset				
	pvä	kg/pvä	€/kg	yht
Rehut	365			0,0
	365			0,0
	365			0,0
	365			0,0
	365			0,0
	365			0,0
	Rehut yhteensä			# 0,0
kuivikkeet		m3	€	# 0
laitteet,aitaus, varusteet				#
kengitys+kengät+vuolu				#
peruslääkkeet				#
Uudistus		0	0,2	0
Eläinpääoman korko		0	5 %	0
Liikepääoman korko	0,5	0,0	5 %	0,0
1) Liikepääoma on # merkityt yhteensä				
Muuttuvat kustannukset yhteensä				0,0
KATETUOTTO 1 Jää työn ja kiinteiden kust. katteeksi				
				0,0
		määrä h/v	€/h	
	Työkustannus			# 0
KATETUOTTO 2 Jää kiinteiden kust. katteeksi				0,0

Katetuottolaskelma

Kaikki hinnat alv 0

Tuotantosuunta 2

Tuotot			Yhteensä			
			€			
			0			
			0			
			0			
Tuotot yhteensä			0			
Muuttuvat kustannukset						
		pvä	kg/pvä	€/kg	yht	
Rehut					0,0	
					0,0	
					0,0	
					0,0	
					0,0	
					0,0	
					0,0	
Rehut yhteensä						# 0,0
kuivikkeet			m3	€		# 0
						#
						#
						#
Uudistus			0	0,2		0
Eläinpääoman korko			0	5 %		0
Liikepääoman korko	0,5		0,0	5 %		0,0
1) Liikepääoma on # merkityt yhteensä						
Muuttuvat kustannukset yhteensä						0,0
KATETUOTTO 1						
Jää työn ja kiinteiden kust. katteeksi						0,0
			määrä h/v	€/h		
Työkustannus					#	0
KATETUOTTO 2						
Jää kiinteiden kust. katteeksi						0,0

Katetuottolaskelma

Oma kilpahevonen

Kaikki hinnat alv 0

Tuotantosuunta 3

Tuotot			Yhteensä €
			0
			0
			0
Tuotot yhteensä			0

Muuttuvat kustannukset					
	pvä	kg/pvä	€/kg	yht	
Rehut	365			0,0	
	365			0,0	
	365			0,0	
	365			0,0	
	365			0,0	
	365			0,0	
					0,0
	Rehut yhteensä				# 0,0
Kilp.matkakust.					0
kuivikkeet		m3	€		# 0
					#
					#
					#
Uudistus			0,2		0
Eläinpääoman korko		0	5 %		0
Liikepääoman korko	0,5	0,0	5 %		0,0
1) Liikepääoma on # merkityt yhteensä					
Muuttuvat kustannukset yhteensä					0,0

KATETUOTTO 1	Jää työn ja kiinteiden kust. katteeksi				0,0
		määrä h/v	€/h		
	Työkustannus		13	#	0
KATETUOTTO 2	Jää kiinteiden kust. katteeksi				0,0

Katetuottolaskelma

Kaikki hinnat alv 0

Tuotot		Yhteensä €		
	0	0		
		0		
		0		
Tuotot yhteensä		0		
Muuttuvat kustannukset				
	pvä	kg/pvä	€/kg	yht
Rehut				0,0
				0,0
				0,0
				0,0
				0,0
				0,0
				0,0
				0,0
Rehut yhteensä				# 0,0
kuivikkeet	m3	€	#	0
laitteet,aitaus, varusteet			#	
kengitys+kengät+vuolu			#	
peruslääkkeet			#	
				0
Uudistus		0,1		0
Eläinpääoman korko	0	5 %		0
Liikepääoman korko	0,5	0,0	5 %	0,0
1) Liikepääoma on # merkityt yhteensä				
Muuttuvat kustannukset yhteensä				0,0
KATETUOTTO 1				0,0
Jää työn ja kiinteiden kust. katteeksi				
	määrä h/v	€/h	#	
Työkustannus	0	13		0
KATETUOTTO 2				0,0
Jää kiinteiden kust. katteeksi				

Tuloslaskelma

Myyntitulot	0
- arvonlisävero	0
- oikaisuerät	0
LIKEVAIHTO	0
Muuttuvat kustannukset	0
MYYNTIKATE	0
Kiinteät kustannukset	0
KÄYTTÖKATE	0
Korot	0
RAHOITUSTULOS	0
Poistot/ lainojen lyhennys	0 Valitse suurempi
<u>NETTOTULOS (ennen veroja)</u>	<u>0</u>

Yhteenveto laskelmista:

Esimerkki 1

Katetuottolaskelma		Vieras treenihevonen			
Kaikki hinnat alv 0					
Tuotot					Yhteensä €
	Vieras treenihevonen	12	550		6600
					0
					0
Tuotot yhteensä					6600
Muuttuvat kustannukset					
Rehut		pvä	kg/pvä	€/kg	yht
	Oma heinä	365	8	0,1	292,0
	BH Balance	365	3,5	0,52	664,3
	Kaura	365	2	0,13	94,9
		365			0,0
		365			0,0
		365			0,0
		365			0,0
	Rehut yhteensä				# 759,2
kuivikkeet	25	m3		13	€ # 325
laitteet,aitaus, varusteet					# 100
kengitys+kengät+vuolu					# 100
peruslääkkeet					# 100
Uudistus				0 0,2	0
Eläinpääoman korko				0 5%	0
Liikepääoman korko	0,5		1384,2	5%	34,6
1) Liikepääoma on # merkityt yhteensä					
Muuttuvat kustannukset yhteensä					1418,8
KATETUOTTO 1	Jää työn ja kiinteiden kust. katteeksi				5181,2
Työkustannus		määrä h/kk	€/h		# 0
			13		
KATETUOTTO 2	Jää kiinteiden kust. katteeksi				5181,2

Esimerkki 2

Katetuottolaskelma		Oma siitostamma			
Kaikki hinnat alv 0					
Tuotot					Yhteensä €
oma siitostamma		0,80	3000	2400	
				0	
				0	
Tuotot yhteensä					2400
Muuttuvat kustannukset					
		pvä	kg/pvä	€/kg	yht
Rehut	heinä	365	10	0,07	255,5
	kaura	365	1,5	0,12	65,7
	valk rehu	365	0,2	0,5	36,5
	kivennäinen	365	0,1	2,5	91,3
		365			0,0
					0,0
					0,0
Rehut yhteensä					# 449,0
kuivikkeet		4	m3	15	€ # 60
laitteet,aitaus, varusteet					# 20
kengitys+kengät+vuolu					#
peruslääkkeet					# 20
Astutuskulut					300
Varsamaksu	75 %			1000	750
Uudistus		2000		0,1	200
Eläinpääoman korko		1000		5 %	50
Liikepääoman korko	0,5	1849,0		5 %	46,2
1) Liikepääoma on # merkityt yhteensä					
Muuttuvat kustannukset yhteensä					1895,2
KATETUOTTO 1					
Jää työn ja kiinteiden kust. katteeksi					504,8
Työkustannus					
		määrä h/v	€/h		
		100	13		# 1300
KATETUOTTO 2					-795,2
Jää kiinteiden kust. katteeksi					

Esimerkki 3

Katetuottolaskelma		Oma kilpahevonen			
Kaikki hinnat alv 0					
Tuotot				Yhteensä €	
oma kilpahevonen		1	5000	5000	
				0	
				0	
Tuotot yhteensä				5000	
Muuttuvat kustannukset					
		pvä	kg/pvä	€/kg	yht
Rehut	heinä	365	9	0,05	164,3
	kaura	365	1,5	0,13	71,2
	Racing speed power	365	1	0,76	277,4
	kivennäinen	365	0,05	3,5	63,9
		365			0,0
		365			0,0
					0,0
Rehut yhteensä				#	576,7
Kilp.matkakust.			3000	0,45	1350
kuivikkeet		4	m3	15	€ #
					#
					#
ell					#
Uudistus				0,2	0
Eläinpääoman korko			0	5 %	0
Liikepääoman korko		0,5	5086,7	5 %	127,2
1) Liikepääoma on # merkityt yhteensä					
Muuttuvat kustannukset yhteensä					2613,9
KATETUOTTO 1					
Jää työn ja kiinteiden kust. katteeksi					2386,1
Työkustannus		määrä h/v	€/h		
		200	13	#	2600
KATETUOTTO 2					-213,9
Jää kiinteiden kust. katteeksi					

Markkinointibudjetti

Henkilökohtainen myyntityö	Vuosibudjetti
km-korvaukset	
muut matkakustannukset	
päivärahat	
edustuskulut	
muut kulut	

Mainonta

Lehti	
Lehti	
Lehti	
Ilmoitussunnittelu	
Painotuotteet	
Esitejakelut	
Logon suunnittelu	
Julisteet	
Tarrat	
Käyntikortit	
Verkkosivut	

Myynninedistys, suhdetoiminta

Liikelahjat	
Lehdistötiedotteet	
Avajaiset	
Esittelyt	
Muut kulut	

Markkinointibudjetti yhteensä	0
--------------------------------------	----------

Yritystoiminnan kertaustehtävä

Kirjoita vähintään yhden A4-sivun laajuinen pohdinta omasta liiketoimintasuunnitelmasta ja siihen liittyvistä laskelmista.

Huomioi erityisesti seuraavat asiat:

- toteuttamiskelpoisuus
- toiminnassa olevan yrityksen tulevaisuuden näkymät
- laskelmien totuudenmukaisuus (onko esim. kaikki menot huomioitu)
- kenelle liiketoimintasuunnitelmasi on kohdennettua eli kenelle voisit sitä esitellä (pelkkä "pakollisuus" ei ole hyväksyttävä vastaus) => mitä muutoksia suunnitelmaan olisi tehtävä, että voisit sen esitellä esimerkiksi yhteistyökumppaneille?

Kirjoita myös mikä oli vaikeinta liiketoimintasuunnitelman tekemisessä ja mikä helpointa. Mitä asioita opit tehtävää tehdessä tai mitkä asiat olivat hyödyllisiä itsellesi ja omassa yritystoiminnassa tai yritystoiminnan suunnittelussa.

Antoisia pohdintahetkiä!

t. Tuovi

PALAUTE Yritystoiminta Hevostenvalmentajan AT

Vastaa alla oleviin kysymyksiin

OPETUKSEN TAUSTAT

1. Miten tärkeänä pidät, että opettajalla on alan substanssiosaamista (ravivalmennuksen tuntemus)?
  - Ei ole tärkeää
  - On jonkin verran tärkeää
  - On melko tärkeää
  - On erittäin tärkeää
2. Miten tärkeänä pidät, että opettajalla on hyvä teoreettinen yritystalouden osaaminen?
  - Ei ole tärkeää
  - On jonkin verran tärkeää
  - On melko tärkeää
  - On erittäin tärkeää
3. Miten tärkeänä pidät, että opettajalla on yritystalouden käytännön kokemus?
  - Ei ole tärkeää
  - On jonkin verran tärkeää
  - On melko tärkeää
  - On erittäin tärkeää
4. Jos kurssin tuntimäärä olisi suurempi, mitä asioita haluaisit käsiteltävän enemmän
  - Yrittäminen ja yrittäjäominaisuudet
  - Yhtiömuodot ja yrityksen perustaminen
  - Laskelmat
  - Kirjanpito
  - Verotus
5. Miten tärkeänä pidät, että kursseilla esitelmöi menestyvä hevosalan yrittäjä (esim. ravivalmentaja)?
  - Ei ole tärkeää
  - On jonkin verran tärkeää
  - On melko tärkeää
  - On erittäin tärkeää

OPETUKSEN TOTEUTUS

6. Millainen oli mielestäsi lähiopetuksen tuntimäärä?

- Tunteja oli liian vähän
- Tunteja oli sopivasti
- Tunteja oli liikaa

7. Miten asiat mielestäsi käsiteltiin lähiopetustunneilla?

- Asiat olivat vaikeasti ymmärrettävissä
- Asiat olivat suhteellisen helposti ymmärrettävissä
- Asiat olivat esimerkkien avulla hyvin ymmärrettävissä

8. Miten arvioit lähiopetuksen palvelevan tutkintotilaisuutta?

- Lähiopetus ei palvellut laisinkaan tutkintotilaisuutta
- Lähiopetus palveli jonkin verran tutkintotilaisuutta
- Lähiopetus palveli hyvin tutkintotilaisuutta

9. Miten arvioit verkkotentin palvelevan tutkintotilaisuutta?

- Verkkotentti ei palvellut laisinkaan tutkintotilaisuutta
- Verkkotentti palveli jonkin verran tutkintotilaisuutta
- Verkkotentti palveli hyvin tutkintotilaisuutta

KOKONAISARVIOINTI KURSSISTA

10. Minkä arvosanan antaisit Yritystoimintakurssista?

- 1 Heikko
- 2 Tyydyttävä
- 3 Hyvä
- 4 Hyvä
- 5 Kiitettävä

11. Miten arvioit omaa opiskeluasi?

- En panostanut opiskeluun riittävästi (Jos vastasit tämän vastaa seuraavan kysymykseen)

Miksi et panostanut opiskeluun riittävästi?

- Ei ollut aikaa
- Aihe ei kiinnostanut
- Hevostenvalmentajan ammatissa ei mielestäni tarvita yritystoiminnan tuntemusta

- Panostin kohtalaisen hyvin opiskeluun
- Panostin mielestäni hyvin opiskeluun

Tulossuunnitelma 1. vuodelle**a) Käyttökate****Kokonaistulos (omalle PO:lle korko)**

_____ € * _____ = _____

Poistot rakennukset _____ € - _____ € - _____ € / _____ v = _____

Lainan lyhennykset _____ € / _____ v = _____

Poistovertailu:

_____ laskelmassa =>

Korot

Pankkilaina edellä mainituin tiedoin.

Korko 1.1.-30.6 _____ € * _____ * _____ = _____ €

Korko 1.7.-31.12. _____ € / _____ v = _____ € / v : 2 = _____ €

(_____ € - _____ €) * _____ * _____ = _____ €

Korot yhteensä _____ €

KÄYTTÖKATE A _____ €

b) Myyntikatetavoite
Kiinteät kustannukset

KIINTEÄT KUSTANNUKSET B €

MYYNTIKATETAVOITE A + B €

c) Voiton/ tappion laskeminen

Myyntituotot

= _____ €

Myyntituotoista vähennetään

Arvonlisävero _____ € * 22/ (100+22) = _____ €

Muut oikaisuerät (luottotappiot)

LIKEVAIHTO €

Muuttuvat kustannukset

Mukut yhteensä €

MYYNTIKATE (Liikevaihto – mukut) €

YRITYKSEN VOITTO/ TAPPIO (Myyntikate-myyntitavoite) €

Kurssi: Yritystoiminta AT - Windows Internet Explorer

https://moodle.ysoo.fi/course/view.php?id=318

Tiedosto Muokkaa Näytä Suosikit Työkalut Ohje

Kurssi: Yritystoiminta AT

HEVOSTALOUDEN YRITYSTOIMINTA

Verkko-oppimisympäristö liiketoimintasuunnitelman ohjaukseen hevosalan ammatti- ja erikoisammattitutkinnoissa.

Ympäristön on luonut Tuovi Huttunen Savonia AMK:n opinnäytetyönä agrologi (AMK) opinnoissaan 2010. Ympäristössä käytetyt valokuvat on tekijän ottamia.

Kurssitiedotteet

- Kurssin sisältö ja tavoitteet
- Kurssin runkosuunnitelma
- Yritystoiminnan linkkilistat ja kirjavinkit
- Miksi opiskelen yritystoimintaa?

Tulevat tapahtumat

Viimeisimmät tapahtumat

Valmis

Kurssi: Yritystoiminta AT - Windows Internet Explorer

https://moodle.ysoo.fi/course/view.php?id=318&topic=1

Tiedosto Muokkaa Näytä Suosikit Työkalut Ohje

Kurssi: Yritystoiminta AT

1 Yrityksen perustaminen

Yrittäjäminaisuuudet, eri yritysmuodot ja yritysmuodon valinta ja yrityksen perustamistoimenpiteet.

Ennakkotehtävä 1

- 1. Opetusmateriaali TULOSTA
- Opettajan 1. opetusmateriaali
- Hevosyrittäjä.fi

Internet 120%

Kurssi: Yritystoiminta AT - Windows Internet Explorer

https://moodle.yso.fi/course/view.php?id=318&topic=2

Varmennevirhe

Google

Iidosto Muokkaa Näytä Suosikit Työkalut Ohje

Kurssi: Yritystoiminta AT

2 Liiketoimintasuunnitelma

Liiketoimintasuunnitelman sisältö: yrityksen perustiedot, asiakkaat, liikeidea, liikeide amatrissi, SWOT ja tulevaisuuden näkymät.

- 2. Opetusmateriaali TULOSTA
- Opettajan 2. opetusmateriaali
  - Liiketoimintasuunnitelman yrityksen perustiedot
  - LT:n raportointipohja
  - Liiketoimintasuunnitelman 1 palautus
  - Yritystoiminnan sanasto (www.zerovero.com)
  - Kysymyksiä katetuottolaskelmasta ja liiketoimintasuunnitelmasta

Valmis

Internet 110%

Kurssi: Yritystoiminta AT - Windows Internet Explorer

https://moodle.yso.fi/course/view.php?id=318&edit=0&sesskey=SBUHf8bor

Varmennevirhe

Google

Iidosto Muokkaa Näytä Suosikit Työkalut Ohje

Kurssi: Yritystoiminta

Kurssi: Yritystoiminta AT

3 Liiketoimintasuunnitelman laskelmat

Yrityksen perustamisvaiheen laskelmat ja kannattavuuden arviointi aloitusvuodelta.

- 3. Opetusmateriaali TULOSTA
- Opettajan 3. materiaali
  - Ennakkotehtävä ennen laskelmien aloittamista
  - Katetuottolaskelman pohja
  - Katetuottolaskelman palautus
  - Tuloslaskelman laskelmapohja
  - Tuloslaskelman 1. palautus
  - Keskustelua laskelmista

Valmis

Internet 100%

Kurssi: Yritystoiminta AT - Windows Internet Explorer

https://moodle.ysoo.fi/course/view.php?id=318&topic=4

Varmennevirhe

Google

Tiedosto Muokkaa Näytä Suosikit Työkalut Ohje

Kurssi: Yritystoiminta AT

4 Markkinointi

Markkinointi on paljon muutakin kuin mainontaa ja myyntityötä!

4. Opetusmateriaali

- Markkinointibudjetti
- Markkinointibudjetin palautus

Siirry...

Olet kirjautunut nimellä Huttunen Tuovi. (Kirjautu ulos)

Internet 120%

Kurssi: Yritystoiminta AT - Windows Internet Explorer

https://moodle.ysoo.fi/course/view.php?id=318&topic=5

Varmennevirhe

Google

Tiedosto Muokkaa Näytä Suosikit Työkalut Ohje

Kurssi: Yritystoiminta AT

5 Kirjanpito

Kirjanpidon ABC - eli mitä jokaisen kannattaa tietää kirjanpidosta.

Kirjanpidon peruskäsitteet

Siirry...

Olet kirjautunut nimellä Huttunen Tuovi. (Kirjautu ulos)

Internet 130%

Kurssi: Yritystoiminta AT - Windows Internet Explorer

https://moodle.ysoo.fi/course/view.php?id=3188&topic=6

Varmennevirhe

Google

Tiedosto Muokkaa Näytä Suosikit Työkalut Ohje

Kurssi: Yritystoiminta AT

6 Verotus

Verotuksen perusteet ja hevositytyksen verotuksen erityispiirteet.

Kengitys

- Aloittavan yrityksen verotus
- Arvonlisäverotus
- Hevosalan yrityksen verotuksen erityispiirteet

Internet 120%

Kurssi: Yritystoiminta AT - Windows Internet Explorer

https://moodle.ysoo.fi/course/view.php?id=3188&topic=7

Varmennevirhe

Google

Tiedosto Muokkaa Näytä Suosikit Työkalut Ohje

Kurssi: Yritystoiminta AT

7 Yritystoiminnan kertaus ja verkkotentti

Yritystoiminnan verkkotentti ja kertaustehtävä lisäävät valmiuksiasi tutkintoilaisuutta varten. Molemmat ovat läpileikkaus koko opintokokonaisuudesta ja lisäksi niissä tulee esille asioita, joihin ei ole opetuksessa paneuduttu syvällisemmin, mutta jotka kuitenkin kuuluvat opintokokonaisuuteen.

- Verkkotentin ja kertaustehtävän ohjeistus
- Yritystoiminnan tentti
- Yritystoiminnan kertaustehtävä

Internet 120%

Kurssi: Yritystoiminta AT - Windows Internet Explorer

https://moodle.ysoo.fi/course/view.php?id=318&topic=8

Varmennevirhe

Google

Tiedosto Muokkaa Näytä Suosikit Työkalut Ohje

Kurssi: Yritystoiminta AT

Yritystoiminnan linkkilista ja kirjavinkit

Miksi opiskelen yritystoimintaa?

8 Tutkintotilaisuus

Tutkintotilaisuuden tehtävänanto, aikataulu ja ohjeistus tehtävän palauttamiseen.

Yritystoiminnan tutkintotilaisuuden INFO

Liiketoimintasuunnitelman palautus tänne

LTS:n laskelmien palautus tänne

Internet 120%

Yritysmuodot ja yrityksen perustamistoimenpiteet

© Tuovi Huttunen

Yritysmuodot

1. Yksityinen elinkeinonharjoittaja
2. Avoinyhtiö (Ay)
3. Kommandiittiyhtiö (Ky)
4. Osakeyhtiö (Oy)
5. Osuuskunta

Yritysmuodon valinta

1. Perustajien lukumäärä
2. Pääoman tarve

3. Vastuu
4. Toiminnan joustavuus

5. Yritystoiminnan jatkuvuus

6. Voitonjako ja tappion kattaminen
  - T:mi > voitto omaan käyttöön, vastattava itse tappiosta
  - Ay ja Ky > sopimuksen mukaan jaetaan voitto/ tappio
  - Oy > voitonjako maksamalla osakkaiden osakkeille osinkoa jakokelpoisista varoista
  - Osuuskunnan tarkoituksena ei ole hankkia voittoa jäsenilleen vaan muita etuja esim. siitosoriin hankinta osuuskunnan nimiin

Yksityinen elinkeinonharjoittaja

1. Ammatinharjoittaja
  - Toimintaa harjoitetaan omaksi tai perheen elannoksi (taloudellinen hyöty)
  - Perustuu lähinnä yrittäjän omaan työpanokseen
  - Toimintaan ei sitoudu suurta pääomaa
  - Toimintaa ei yleensä saa harjoittaa kiinteässä paikassa
  - Kassaperusteinen yhdenkertainen kirjanpito, halutessaan kahdenkertainen

Yrityksestä tulee toiminimi, kun se rekisteröidään kaupparekisteriin.

2. Liikkeenharjoittaja
  - Erona ammatinharjoittajaan toiminnan laajuus (kiinteä toimipaikka, ulkopuolista työvoimaa, suuremmat investoinnit)
  - Voi käyttää omistajan nimestä poikkeavaa toiminimeä
  - Suoriteperusteinen kahdenkertainen kirjanpito
    - Ammatin- ja liikkeenharjoittaja edustaa itse yritystään
    - Päätöksenteko joustavaa, nopeaa, periaatteessa rajoittamatonta
    - Yrittäjä ei voi maksaa itselleen, puolisoilleen tai alle 14-vuotiaalle lapselleen palkkaa

Avoin yhtiö

- Kaksi tai useampi henkilö (2-3)
- Toiminta perustuu keskinäiseen luottamukseen
- Henkilökohtainen osallistuminen ja rajaton vastuu > soveltuu perheyhtyiisiin
- Jokainen yhtiömies vastaa kaikella omaisuudellaan yhtiön sitoumuksista
- Päätöksen oltava yksimielistä, jokainen yhtiömies voi tehdä yhtiötä velvoittavia sitoumuksia
- Yhtiösopimuksella voidaan rajoittaa yhtiömiesten valtaa
- Yhtiöllä tulee olla toiminimi

Kommandiittiyhtiö

- Usein perheyhtiöitä
- Kahdenlaisia yhtiömiehiä
  - Varojen nosto ja voitonmaksu
    1. Palkkana
    2. Voitto-osuutena
    3. Lainana
  - Ääneton yhtiömies saa korvausta sijoittamalleen pääomalle yhtiösopimuksen mukaan

Osakeyhtiö

- Yleisin yhtiömuoto
- Ei sovi pienille yrityksille, liian raskas pyörittää
- Voi perustaa yksi tai useampi henkilö
- Osakas voi olla luonnollinen henkilö tai oikeushenkilö (muut yhtiöt)
- Kaksi muotoa:
  1. Yksityinen osakeyhtiö (oy), osakepääoma väh. _____ €
  2. Julkinen osakeyhtiö (oyj), osakepääoma väh. _____ €

Osakeyhtiö

- Maksaa veroa yhtiönä (tulovero _____ %)
- Osakkeenomistajat vastaa sijoittamallaan pääomalla
- Päätöksenteko: yhtiökokous, hallitus, toimitusjohtaja
- Varojen nosto ja voitonjako, osakkeenomistajat
  1. Osinkotuloina (jos on jaettavia varoja)
  2. Palkkana (jos yhtiön palkkalistoilla)
  3. Lainana

Osuuskunta

- Perustajia vähintään _____kpl
- On oltava hallitus, voi olla toimitusjohtaja
- Päätäntävalta osuuskunnan kokouksella
- Osuusmaksut muodostavat pääoman
- Voitonjako:
  1. Palkkana
  2. Osuuspääoman korkona
  3. Ylijäämän palautuksena

Perustamistoimenpiteet

1. Perustietouden hakeminen
  - Osaamisen kartoitus
  - Henkilökohtaiset ominaisuudet
  - Yrittäjyyden faktat
  - Yrittäjyyden mahdollisuudet
2. Liiketoimintasuunnitelma ja liikeidea
3. Liikeidean testaus
  - Etsitään asiantuntija-apua, keskustellaan liikeideasta
4. Yrityksen nimi
  - Tarkistetaan kaupparekisteristä, onko nimiehdotus jo rekisterissä

5. Rahoitus

- Rahoitushakemukseen liitettävä liiketoimintasuunnitelma

6. Yritysmuodon valinta
7. Perustamisasiakirja, mahdolliset yhtiö- ja osakassopimukset
8. Yrityksen pankin valinta ja pankkitilin avaus
9. Luvanvaraisuus/ ilmoitusvelvollisuus
  - Suunnitteletko yritystoimintaa, joka Suomessa vaatii erikoisluvan?

10. Yritys- ja yhteisötietojärjestelmä

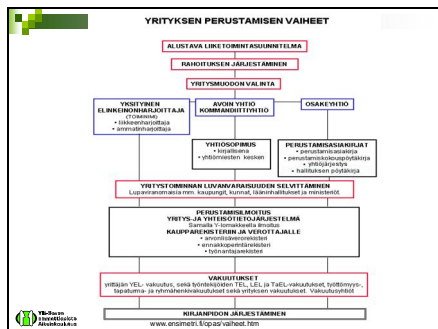
Perusilmoitus kaupparekisteriin www.yti.fi
Aloittamisilmoitus verottajalle www.yti.fi

- Arvonlisäverovelvolliseksi ilmoittautuminen/hakeutuminen
- Säännöllisesti palkkoja maksavaksi työnantajaksi ilmoittautuminen
- Ennakkoperintärekisteriin hakeutuminen
- Annetaan tiedot ennakkoveron määräämistä varten
- Rekisteröitymisen jälkeen yrittäjä saa kaupparekisteriotteen, Y-tunnuksen ja ennakkoperintärekisteriotteen

11. Vakuutukset ja työttömyysturva
  - Pakollinen yrittäjän eläkevakuutus (YEL) tai maatalousyrittäjän eläkevakuutus (MYEL)
  - Työntekijöiden vakuuttaminen on aina lakisääteistä!
12. Talousrutiinit ja kirjanpito
  - Hyvät kirjanpidon perustiedot, vaikka tilitoimisto hoitaaakin kirjanpidon
  - Yrittäjä vastaa aina ilmoituksista, vaikka tilitoimistoa käytettäisiinkin
13. Toiminnan aloitus
  - Onneksi olkoon, yritystoiminta voi alkaa!

Huomioitavaa hevosityrityksen aloittamisessa

- Asemakaava-alueelle perustettavasta yrityksestä tehtävä ilmoitus kunnan terveysuojeluviranomaiselle
- Ammatillisesta (täysikavsuivia hevosia vähintään _____ kpl) tai muutoin laajamittaisesta hevosten pidosta tehtävä kirjallinen ilmoitus lääninhallitukselle (www.laanhallitus.fi > lomakkeet)

HeSeen
Hevosten
Seuraksi

- Ympäristölupa, jos yli _____ hevosta tai ponia
- Ratsastuskoulut ja harrastajat voivat hakea SRL:n jäsenyyttä
- Tutustu oman alasi toimintaa koskeviin lakiin ja asetuksiin www.finlex.edita.fi
- www.hippos.fi, www.ravivalmentajat.fi, www.ratsastus.fi

HeSeen
Hevosten
Seuraksi

Lähteet ja kirjallisuus:

- Holopainen, T. & Levenon, A-L. 2006. Yrityksen perustajan opas – silta yrittäytyteen. 13., uudistettu painos. Helsinki: Edita Prima Oy.
- Meretniemi, I. & Ylönen, H. 2008. Yrityksen perustajan käsikirja. Keuruu: Otavan kirjapaino Oy.
- Mäenpää, M., Haikkala, P., Teppinen, A., Helenius, J., Korhonen, J. & Pussinen, S. 2005. Hevosityrityksen johtaminen. Hevosalan tietopaketti 1/8 - koulutuspäivien luentomateriaali 2004–2005. Saatavissa: <http://www.hevosyrittaja.fi/ep/tiedostot/ytj.pdf>

HeSeen
Hevosten
Seuraksi

**Liiketoiminta-
suunnitelma**

© Tuovi Huttunen

HeSeen
Hevosten
Seuraksi

**Mikä on
liiketoimintasuunnitelma?**

- Kokonaisvaltainen yritystoiminnan kuvaus
- Analysoidaan ja määritellään liikeidea tarkemmin
- Tärkeä yhteistyökumppaneille ja rahoittajille
- Liiketoimintasuunnitelmien sisältö vaihtelee ja jokaisen täytyy tiedostaa omaan suunnitelmaan vaadittavat asiat

Liiketoimintasuunnitelman sisältö:

- Liikeidea
- Liikeideamatriisi
- Yrityksen perustiedot ja perustelut yritykselle
- Toimialanäkymät
- SWOT-analyysi
- Kannattavuuden arvioiminen
- Markkinointi
- Riskianalyysi
- Toteuttaminen ja seuranta

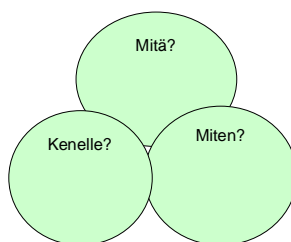
HeSeen
Hevosten
Seuraksi

LTS:n mahdollisuudet

- Uuden yrityksen perustaminen
- Jo olemassa olevan yrityksen kehittäminen ja riskien hallinta

Liikeidea

Liikeideamatriisi

Hyöty asiakkaille?	Imago
Asiakkaat	Tuotteet/ palvelut

Tapa toimia

Fyysiset voimavarat	Taloudelliset voimavarat	Henkiset voimavarat
---------------------	--------------------------	---------------------

Yrityksen perustiedot ja perustelut yrityksen perustamiselle

- Perustiedot
- Yrittäjäominaisuudet
- Miksi suunniteltu yritys on kannattava ja tarpeellinen tai miksi investointi kannattaa
- Kartoitetaan kilpailijat

Toimialanäkymät

- Tärkeä!
- Valtakunnallisesti toimialan tilanne
- Maailmanlaajuinen taloustilanne
- Potentiaalinen asiakaskunta
- Kilpailutilanne

SWOT eli nelikenttäanalyysi liikeidean arvioinnin apuna

Vahvuudet Strengths	Heikkoudet Weaknesses
Mahdollisuudet Opportunities	Uhat Threats

Kannattavuuden arviointi

Kannattavuuslaskelmia tarvitaan yritystoiminnan suunnitteluun, koska ilman tarkkaa suunnittelua rahojen riittävyys on koetuksella. Ennen kuin yritys on edes aloittanut toiminnan, kuluja on kertynyt paljon. Ilman laskelmia kulujen suuruutta ei välttämättä tiedosta.

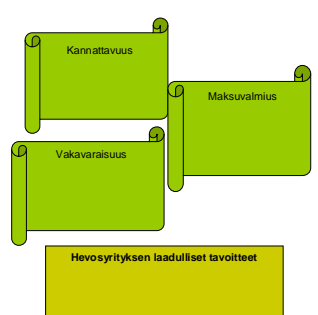

Yritystoiminnan tavoite on tuottaa voittoa!

- Kannattavuuden arviointia sokeee harrastustausta, joka on monen hevosityrityksen taustalla
- Hevosityrityksellä täytyy olla samat tavoitteet kuin muillakin yrityksillä ja miksi ei olisi?
- Talouden seuranta tulee kuulua jokaisen hevosityrityksen arkipäivään, se on ammattimaisuuden merkki
- Ennen pitkää suunnittelematon yritystoiminta on vaikeuksissa

Taloudelliset tavoitteet

Kannattavuus

Maksuvalmius

Vakavaraisuus

Hevosityrityksen laadulliset tavoitteet

Liiketoimintasuunnitelmassa vaadittavat laskelmat:

Katetuottolaskelma yhtä hevosta kohden
Koko tuotantoharaa kohden yhdistelmälaskelmana
Nettotulostavoitelaskelma
Investointilaskelma
Käyttöpääomantarvelaskelma
Rahoituslaskelma
Markkinointibudjettilaskelma

Katetuottomenetelmä

- Tuotannon suunnittelun apuväline
- Käytetään, kun kiinteät kustannukset ovat samat

Esimerkki
Vertaillaan erilaisia ruokintavaihtoehtoja ja niiden hintaerojen vaikutusta koko yrityksen kannattavuuteen

Hevosityrityksen kustannukset

Tehtävä: Määli hevosityrityksen kustannuksia.

Muuttuvat kustannukset

Kiinteät kustannukset

Katetuottolaskelman esimerkki

Tuotot/hevonen/ vuosi	
Täyshoitopaikka 12kk*400€/kk=	€
Yhteensä	€
Muuttuvat kustannukset	
Rehut:	
Heinä 3 200kg* 0,17 €/kg=	€
Täysrehu 730 kg* 0,60 €/kg=	€
Kuivikkeet 40m ³ * 10€/m ³ =	€
Peruslääkkeet+muut	€
Liikepääomankorko	€
(Mukut+työkustannus)*40%*5%=	€
Mukut yhteensä	€
KATETUOTTO 1	
Tuotot - mukut	€
Jää työlle ja kiinteille kuluille katteeksi	
KATETUOTTO 2	
Katetuotto 1	€
- Työkustannus 150h*13€/h =	€
=KATETUOTTO 2	€
Jää kiinteille kuluille katteeksi	

Liikepääomankorko

=

- Liikepääoman prosenttiosuus hevostaloudessa 40-60 % riippuen tuotantoaerasta.
- 40 % voidaan käyttää tapauksissa, joissa kuukausitulot ovat säännölliset eikä yrityksen pääomia sitoudu muuttuviin tuotantopanoksiin pitkäksi aikaa kerrallaan eli täysihoitopalveluissa, muissa tapauksissa 60 %

Katelaskuharjoitus

- Hoito + valmennus 500 €/kk
- Ruokinta:
  - 10 kg heinää a (0,17 €)
  - Kauraa 2,5 kg (a' 0,15 €)
  - Kivennäinen 100g (1 €/kg)
  - Melassileike 1 kg (a' 0,5 €)
- Kuivitus (selvitä määrä)18 €/m³
- Lääkkeet + tarvikkeet 150 €
- Työmäärä (paljonko työtä/hevonen/v) ,a' 13 €/h

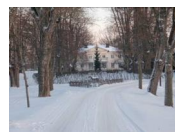

Kannattavuuslaskelmat

Seuraavassa ohjataan hevostalouden tutkintotoimikunnan vaatimat laskelmat yhdistelmälaskelmana. Laskelmat toteutetaan valmiilla taulukkolaskelmalla.

- Käyttöomaisuus (= investoinnit)
- Käyttöpääoma
  - Aloitusvaiheessa tarvittava rahasumma (2-3 kk:ta)

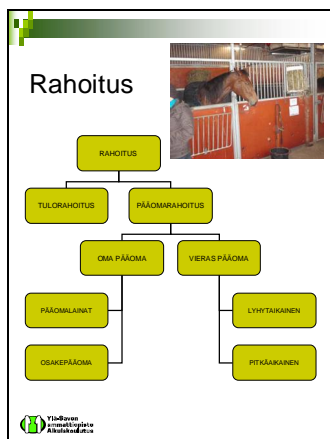
Poisto

- Kalliiden ja pitkäikäisten tuotantovälineiden hankkimisesta aiheutuvat hankintahinta jaetaan käyttäjälle
  - Koska esim. talli kuluu, näin saadaan toiminnan aikana säästettyä rahaa uuden hankintaan
- Laskelmissa valitaan suurempi
  - Lainan lyhennys tai poistot

Poisto €/v = hankintahinta - avustukset - ja käyttöaika vuosina

Jäännösarvo (ja)=
Tuotantovälineen arvo käyttäjän loputtua

Oma pääoma (opo)

- Omistajat sijoittavat yritykseen omaa pääomaa tai pääomalainaa
- Omia varoja oltava 20-30 % sijoitetuista varoista
- Opo lisää yrityksen vakavaraisuutta
  - Luottokelpoisuus paranee

Miten opon määrää saadaan nostettua?

Yli-Saven ammattilajien Aikakauslehti

Vieras pääoma (vpo)

- Yrityksen käytössä määräajan ja käytöstä sovitun korvaus (korko) = laina
- Lyhytaikainen ja pitkäaikainen

Rahoitusvaihtoehdot:
 Pankkilaina
 TE-keskus (tuet, avustukset)
 Finnvera (yrittäjälaina, pienlaina, naisyrittäjälaina)
 Rahoitusyhtiöt (leasing)
 Työvoimatoimiston kautta starttiraha

Tehävä:
 Selvitä vaatimuksia ja/ tai edellytyksiä eri vaihtoehdoissa on?

Yli-Saven ammattilajien Aikakauslehti

Kannattavuuslaskelman yleinen kaava

Myyntitulot
 -Alv
 -Muut oikaisuerät
 = LIIKEVAIHTO
 -muuttuvat kustannukset
 = MYYNTIKATE
 -Kiinteät kustannukset
 = KÄYTTÖKATE
 -Korot
 = RAHOITUSTULOS
 -Poistot
 = KOKONAISTULOS

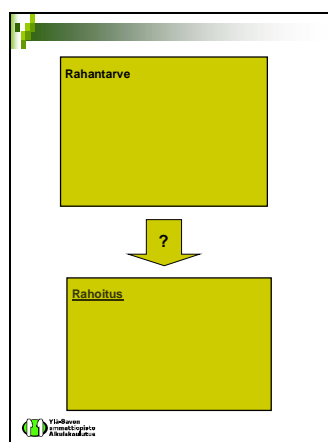
Yli-Saven ammattilajien Aikakauslehti

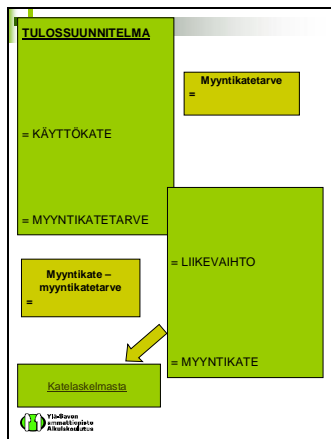
- Lähestymällä laskelmaa loppu päästä pystymme määrittelemään myynnin määrää
- Kun tiedetään kiinteät kulut, tiedämme paljonko myyntiä on oltava
- Katelaskelmista saamme muuttuvat kulut erilaisille hevosryhmille

Paljonko hoitomaksun on oltava kuukaudessa, kun meillä on tietty määrä hevosia että saavutamme haluamme tuloksen?

Paljonko hevosten täytyy juosta radoilta rahaa, että se kattaa suunnitteleamme investoinnin?

Yli-Saven ammattilajien Aikakauslehti

Tuloslaskelmaharjoitus Extraharjoitus

Perustat täysishoitollin vanhaan ravettiin lopetettuasi lehmen pidon. Suunnitellet toimintasi yksin.

- **Investointitallin**
  - Navetta 50 000 €
  - Remontti 30 000 €
  - Lantala 15 000 €
  - Käyttöpääoma 6 000 €
- **Rahaus**
  - Oma rahaa 5 000 €
  - Navetta (oma omaisuus) 50 000 €
  - TE-keskuksen avustus 6 000 €
  - Loput lainana
- **Rakennusinvestointien poistoaika 15 v (ja 9 € tasapöytä)**
- **Pankkilainan korko 4 %, lyhennysaika 10 v, lyhennysasana tasalyhenys 2 krt/vuosi. Lainan nostopäivä 1.1.**
- **Oman pääoman tuottovaatimus 5 %**

1. Laske käyttökatearvoite yrityksen ensimmäiselle vuodelle
2. Laske myyntikatetarvoite seuraavien tietojen avulla
  - Oma palkka 20 000 € (+sisäluku 20 %)
  - Väikutusmaksut 500 €
  - Markkinointi 200 €
  - Kinesistihotokoulu 500 €
  - Muut kikat 1 500 €
3. Laske paljonko yrityksen voitto tai tappio on ensimmäisenä toimintavuotena seuraavien tietojen
  - Hoitomaksun suuruus 420 €/kk (sis alv 22 %)
  - Hevosia tilissa 12 kpl
  - Muutuvat kustannukset hevosta kohden on 900 €/vuosi

Harjoitusohje

Lähteet ja kirjallisuus:

- Holopainen, T. & Levonen, A-L. 2006. Yrityksen perustajan opas – silta yrittäjyyteen. 13., uudistettu painos. Helsinki: Edita Prima Oy.
- Merethiemi, I. & Ylönen, H. 2008. Yrityksen perustajan käsikirja. Keuruu: Otavan kirjapaino Oy.
- Mäenpää, M., Haikkala, P., Teppinen, A., Helenius, J., Korhonen, J. & Pussinen, S. 2005. Hevosyrityksen johtaminen. Hevosalan tietopaketti 1/8 - koulutuspäivien luentomateriaali 2004–2005. Saatavissa: <http://www.hevosyrittaja.fi/ep/riedostot/vj.pdf>
- Mönkkönen, S. 2008. Liiketoiminnan perusteet - luennot 2008. Savonia-ammattikorkeakoulu, Luonnonvara-ala. Iisalmi. Luentomuistiinpanot.
- Vittala, H. 2008. Maatila yrittäminen -luennot 2008. Savonia-ammattikorkeakoulu, Luonnonvara-ala. Iisalmi. Luentomuistiinpanot.

- Markkinoinnin lähtökohtana on asiakaskeskeisyys, asiakkaiden tarpeiden ja odotusten selvittäminen ja niiden ratkaiseminen
  - Kysyntää voidaan selvittää markkinointitutkimuksen avulla
  - Markkinoinnin perusteet on määritelty liikeideassa
-

- Markkinoinnin tarkoitus on saada yrityksen kohdeasiakkaat kiinnostumaan tuotteesta tai palvelusta
- Tavoitteena varmistaa asiakassuhde (kanta-asiakkaat)
- Suunnittelussa tärkeää kohderyhmän määrittäminen eli segmentointi, jotta voimavarat voidaan kohdentaa hyödyllisimmän asiakasryhmän tavoittamiseen

Markkinoinnin kilpailukeinot

Yleistä markkinoinnista 1/2

- Markkinoinnin lähtökohtana on asiakaskeskeisyys, asiakkaiden tarpeiden ja odotusten selvittäminen ja niiden ratkaiseminen
- Kysyntää voidaan selvittää markkinointitutkimuksen avulla
- Markkinoinnin perusteet on määritelty liikeideassa
- Markkinoinnin tarkoitus on saada yrityksen kohdeasiakkaat kiinnostumaan tuotteesta tai palvelusta

Yleistä markkinoinnista 2/2

- Tavoitteena varmistaa asiakassuhde (kanta-asiakkaat)
- Suunnittelussa tärkeää kohderyhmän määrittäminen eli segmentointi, jotta voimavarat voidaan kohdentaa hyödyllisimmän asiakasryhmän tavoittamiseen
- Markkinoinnin kilpailukeinot ovat *tuote, hinta, saatavuus ja markkinointiviestintä*, erottauttava kilpailijoista

Markkinointisuunnitelma

- Hyvä markkinointisuunnitelma:
  - Yksinkertainen ja helppo ymmärtää
  - Selkeä
  - Realistinen
  - Joustava
  - Apuväline, jossa mukana vastuualueet ja aikataulut
  - www.edu.fi/oppimateriaalit/markkinointisuunnitelma/

Markkinoinnin toimintamuodot

1. Sisäinen markkinointi
  - Oman henkilökunnan motivointi, tiedonkulku tärkeää
2. Ulkoinen markkinointi
  - Kohdistetaan potentiaalisille sekä vanhoille asiakkaille
3. Vuorovaikutusmarkkinointi
  - Myynti- ja palvelutilanteessa tapahtuva vuorovaikutus
4. Asiakassuhdemarkkinointi
  - Tavoitteena saada ostaneet, vuorovaikutuksessa olleet asiakkaat kanta-asiakkaiksi

Yli-Suomen Yrittäjien Liitto

Lähteet ja kirjallisuus:

- Holopainen, T. & Levenon, A-L. 2006. Yrityksen perustajan opas – silta yrittäjyyteen. 13., uudistettu painos. Helsinki: Edita Prima Oy.
- Meretniemi, I. & Ylönen, H. 2008. Yrityksen perustajan käsikirja. Keuruu: Otavan kirjapaino Oy.
- Karlström, T., Kivinen, M & Ropo, P. 2005. Hevosyrityksen johtaminen. Hevosalan tietopaketti 4/8 - koulutuspäivien luentomateriaali 2004–2005. Saatavissa: <http://www.hevosyrittaja.fi/ep/tiedostot/asiakkaus.pdf>

Yritysmuodot ja yrityksen perustamistoimenpiteet

© Tuovi Huttunen

Yritysmuodot

1. Yksityinen elinkeinonharjoittaja
  - Liikkeenharjoittaja
  - Ammatinharjoittaja
2. Avoinyhtiö (Ay)
3. Kommandiittiyhtiö (Ky)
4. Osakeyhtiö (Oy)
5. Osuuskunta

Yritysmuodon valinta

1. Perustajien lukumäärä
  - Yksi henkilö > usein toiminimi
  - Suuri omistajajoukko > osakeyhtiö/osuuskunta
2. Pääoman tarve
  - Pieni > toiminimi
  - Suuri > osakeyhtiö

3. Vastuu
  - Vastaa koko omaisuudellaan > t:mi, ay, ky
  - Vastuu rajoittuu sijoitettuun pääomaan > oy, osuuskunta, ky:n äänetön yhtiömies
4. Toiminnan joustavuus
  - Yrittäjä tekee päätökset itse > t:mi
  - Suurin yhtiöbyrokratia > oy

5. Yritystoiminnan jatkuvuus
  - Ay ja Ky > mahdollisuus myydä osuuksia
  - Oy > omistajanvaihdos ei vaikuta yrityksen olemassaoloon

6. Voitonjako ja tappion kattaminen
  - T:mi > voitto omaan käyttöön, vastattava itse tappiosta
  - Ay ja Ky > sopimuksen mukaan jaetaan voitto/ tappio
  - Oy > voitonjako maksamalla osakkaiden osakkeille osinkoa jakokelpoisista varoista
  - Osuuskunnan tarkoituksena ei ole hankkia voittoa jäsenilleen vaan muita etuja esim. siitosoriin hankinta osuuskunnan nimiin

Yksityinen elinkeinonharjoittaja

1. Ammatinharjoittaja
  - Toimintaa harjoitetaan omaksi tai perheen elannoksi (taloudellinen hyöty)
  - Perustuu lähinnä yrittäjän omaan työpanokseen
  - Toimintaan ei sitoudu suurta pääomaa
  - Toimintaa ei yleensä saa harjoittaa kiinteässä paikassa
  - Kassaperusteinen yhdenkertainen kirjanpito, halutessaan kahdenkertainen
    - Kengitysseppä
    - Maatilan yhteydessä hevoskasvatus

Yrityksestä tulee toiminimi, kun se rekisteröidään kaupparekisteriin.

2. Liikkeenharjoittaja
  - Erona ammatinharjoittajaan toiminnan laajuus (kiinteä toimipaikka, ulkopuolista työvoimaa, suuremmat investoinnit)
  - Voi käyttää omistajan nimestä poikkeavaa toiminimeä
  - Suoriteperusteinen kahdenkertainen kirjanpito
    - Ammatin- ja liikkeenharjoittaja edustaa itse yritystään
    - Päätöksenteko joustavaa, nopeaa, periaatteessa rajoittamatonta
    - Yrittäjä ei voi maksaa itselleen, puolisolleen tai alle 14-vuotiaalle lapselleen palkkaa

Avoin yhtiö

- Kaksi tai useampi henkilö (2-3)
- Toiminta perustuu keskinäiseen luottamukseen
- Henkilökohtainen osallistuminen ja rajaton vastuu > soveltuu perheyhtiöksi
- Jokainen yhtiömies vastaa kaikella omaisuudellaan yhtiön sitoumuksista
- Päätöksen oltava yksimielistä, jokainen yhtiömies voi tehdä yhtiötä velvoittavia sitoumuksia
- Yhtiösopimuksella voidaan rajoittaa yhtiömiesten valtaa
- Yhtiöllä tulee olla toiminimi

Kommandiittiyhtiö

- Usein perheyhtiötä
- Kahdenlaisia yhtiömiehiä
  - Vähintään yksi vastuunalainen yhtiömies, jolla rajoittamaton vastuu
  - Vähintään yksi ääneton yhtiömies, joka vastaa sijoittamallaan omaisuudella
    - Ääneton ei saa osallistua päätöksentekoon, ellei yhtiösopimuksessa toisin sovittu
- Varojen nosto ja voitonmaksu
  - Vastuunalaiset yhtiömiehet
    1. Palkkana
    2. Voitto-osuutena
    3. Lainana
  - Ääneton yhtiömies saa korvausta sijoittamalleen pääomalle yhtiösopimuksen mukaan

Osakeyhtiö

- Yleisin yhtiömuoto
- Ei sovi pienille yrityksille, liian raskas pyörittää
- Voi perustaa yksi tai useampi henkilö
- Osakas voi olla luonnollinen henkilö tai oikeushenkilö (muut yhtiöt)
- Kaksi muotoa:
  1. Yksityinen osakeyhtiö (oy), osakepääoma väh. 2 500 €
  2. Julkinen osakeyhtiö (oyj), osakepääoma väh. 80 000 €

Osakeyhtiö

- Maksaa veroa yhtiönä (tulovero 26 %)
- Osakkeenomistajat vastaa sijoittamallaan pääomalla
- Päätöksenteko: yhtiökokous, hallitus, toimitusjohtaja
- Varojen nosto ja voitonjako, osakkeenomistajat
  1. Osinkotuloina (jos on jaettavia varoja)
  2. Palkkana (jos yhtiön palkkalistoilla)
  3. Lainana

Osuuskunta

- Perustajia vähintään kolme
- On oltava hallitus, voi olla toimitusjohtaja
- Päätäntävalta osuuskunnan kokouksella
- Osuusmaksut muodostavat pääoman
- Voitonjako:
  1. Palkkana
  2. Osuuspääoman korkona
  3. Ylijäämän palautuksena

Perustamistoimenpiteet

1. Perustietouden hakeminen
  - Osaamisen kartoitus
  - Henkilökohtaiset ominaisuudet
  - Yrittäjyyden faktat
  - Yrittäjyyden mahdollisuudet
2. Liiketoimintasuunnitelma ja liikeidea
3. Liikeidean testaus
  - Etsitään asiantuntija-apua, keskustellaan liikeideasta
4. Yrityksen nimi
  - Tarkistetaan kaupparekisteristä, onko nimiehdotus jo rekisterissä

5. Rahoitus

- Rahoitushakemukseen liitettävä liiketoimintasuunnitelma
- Starttiraha
- Naisyrittäjälaina
- Pankkiluotot
- TE-keskuksen tuet ja rahoitus

6. Yritysmuodon valinta
7. Perustamisasiakirja, mahdolliset yhtiö- ja osakassopimukset
8. Yrityksen pankin valinta ja pankkitilin avaus
9. Luvanvaraisuus/ ilmoitusvelvollisuus
  - Suunnitteletko yritystoimintaa, joka Suomessa vaatii erikoisluvan?

10. Yritys- ja yhteisötietojärjestelmä

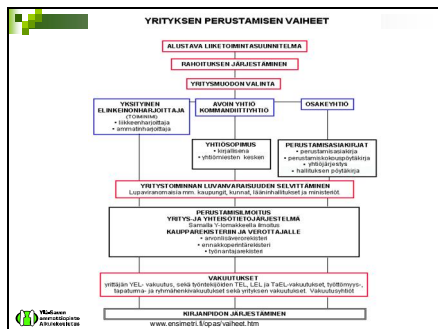
Perusilmoitus kaupparekisteriin www.yti.fi
Aloittamisilmoitus verottajalle www.yti.fi

- Arvonlisäverovelvolliseksi ilmoittautuminen/hakeutuminen
- Säännöllisesti palkkoja maksavaksi työnantajaksi ilmoittautuminen
- Ennakkoperintärekisteriin hakeutuminen
- Annetaan tiedot ennakoveron määräämistä varten
- Rekisteröitymisen jälkeen yrittäjä saa kaupparekisteriotteen, Y-tunnuksen ja ennakkoperintärekisteriotteen

11. Vakuutukset ja työttömyysturva
  - Pakollinen yrittäjän eläkevakuutus (YEL) tai maatalousyrittäjän eläkevakuutus (MYEL)
  - Työntekijöiden vakuuttaminen on aina lakisääteläistä!
12. Talousrutiinit ja kirjanpito
  - Hyvät kirjanpidon perustiedot, vaikka tilitoimisto hoitaaakin kirjanpidon
  - Yrittäjä vastaa aina ilmoituksista, vaikka tilitoimistoa käytettäisiinkin
13. Toiminnan aloitus
  - Onneksi olkoon, yritystoiminta voi alkaa!

Huomioitavaa hevosityrityksen aloittamisessa

- Asemakaava-alueelle perustettavasta yrityksestä tehtävä ilmoitus kunnan terveys- ja eläinlääkärille
- Ammattimaisesta (täysikasvuista hevosta vähintään kuusi kpl) tai muutoin laajamittaisesta hevosten pidosta tehtävä kirjallinen ilmoitus lääninhallitukselle (www.laanhallitus.fi > lomakkeet)

- Ympäristölupa, jos yli 60 hevosta tai ponia
- Ratsastuskoulu ja harrastajat voivat hakea SRL:n jäsenyyttä
- Tutustu oman alasi toimintaan lakiin ja asetuksiin www.finlex.edita.fi
- www.hippos.fi, www.ravivalmentajat.fi, www.ratsastus.fi

Lähteet ja kirjallisuus:

- Holopainen, T. & Levenon, A-L. 2006. Yrityksen perustajan opas – silta yrittäytyteen. 13., uudistettu painos. Helsinki: Edita Prima Oy.
- Meretniemi, I. & Ylönen, H. 2008. Yrityksen perustajan käsikirja. Keuruu: Otavan kirjapaino Oy.
- Mäenpää, M., Haikkala, P., Teppinen, A., Helenius, J., Korhonen, J. & Pussinen, S. 2005. Hevosityrityksen johtaminen. Hevosalan tietopaketti 1/8 - koulutuspäivien luentomateriaali 2004–2005. Saatavissa: <http://www.hevosyrittaja.fi/ep/tiedostot/yj.pdf>

Liiketoimintasuunnitelma

© Tuovi Huttunen

Mikä on liiketoimintasuunnitelma?

- Kokonaisvaltainen yritystoiminnan kuvaus
- Analysoidaan ja määritellään liikeidea tarkemmin
- Tärkeä yhteistyökumppaneille ja rahoittajille
- Liiketoimintasuunnitelmien sisältö vaihtelee ja jokaisen täytyy tiedostaa omaan suunnitelmaan vaadittavat asiat

Liiketoimintasuunnitelman sisältö:

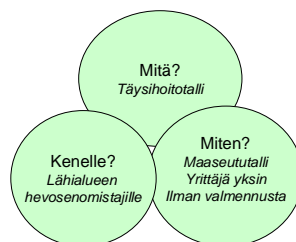
- Liikeidea
- Liikeideamatriisi
- Yrityksen perustiedot ja perustelut yritykselle
- Toimintatavat
- SWOT-analyysi
- Kannattavuuden arvioiminen
- Markkinointi
- Riskianalyysi
- Toteuttaminen ja seuranta

LTS:n mahdollisuudet

- Uuden yrityksen perustaminen
- Jo olemassa olevan yrityksen kehittäminen ja riskien hallinta
  - Investoinnit
  - Laajennukset
  - Erikoistuminen

Liikeidea

Liikeideamatriisi

Hyöty asiakkaille?	Imago
Asiakkaat	Tuotteet/ palvelut

Tapa toimia

Fyysiset voimavarat

Taloudelliset voimavarat

Henkiset voimavarat

Yrityksen perustiedot ja perustelut yrityksen perustamiselle

- Perustiedot
- Yrittäjäominaisuudet
- Miksi suunniteltu yritys on kannattava ja tarpeellinen tai miksi investointi kannattaa
- Kartoitetaan kilpailijat

Toimialanäkymät

- Tärkeä!
- Valtakunnallisesti toimialan tilanne
- Maailmanlaajuinen taloustilanne
- Potentiaalinen asiakaskunta
- Kilpailutilanne

SWOT eli nelikenttäanalyysi liikeidean arvioinnin apuna

Vahvuudet Strengths	Heikkoudet Weaknesses
Mahdollisuudet Opportunities	Uhat Threats

Lähteet ja kirjallisuus:

- Holopainen, T. & Levonen, A-L. 2006. Yrityksen perustajan opas – silta yrittäjyyteen. 13., uudistettu painos. Helsinki: Edita Prima Oy.
- Meretniemi, I. & Ylönen, H. 2008. Yrityksen perustajan käsikirja. Keuruu: Otavan kirjapaino Oy.
- Mäenpää, M., Haikkala, P., Teppinen, A., Helenius, J., Korhonen, J. & Pussinen, S. 2005. Hevosyrityksen johtaminen. Hevosalan tietopaketti 1/8 - koulutuspäivien luentomateriaali 2004–2005. Saatavissa: <http://www.hevosyrittaja.fi/ep/tiedostot/yj.pdf>

Kannattavuuden arviointi

Kannattavuuslaskelmia tarvitaan yritystoiminnan suunnitteluun, koska ilman tarkkaa suunnittelua rahojen riittävyys on koetuksella. Ennen kuin yritys on edes aloittanut toiminnan, kuluja on kertynyt paljon. Ilman laskelmia kulujen suuruutta ei välttämättä tiedosta.

Yritystoiminnan tavoite on tuottaa voittoa!

- Kannattavuuden arviointia sootkee harrastustausta, joka on monen hevosyrityksen taustalla
  - Hevosyrityksellä täytyy olla samat tavoitteet kuin muillakin yrityksillä ja miksi ei olisi?
  - Talouden seuranta tulee kuulua jokaisen hevosyrityksen arkipäivään, se on ammattimaisuuden merkki
  - Ennen pitkää suunnittelematon yritystoiminta on vaikeuksissa
-

Taloudelliset tavoitteet

Liiketoimintasuunnitelmassa vaadittavat laskelmat:

Katetuotolaskelma yhtä hevosta kohden
Koko tuotantoharaa kohden yhdistelmälaskelmana
Nettotuloslaskelma
Investointilaskelma
Käyttöpääomantarvelaskelma
Rahoituslaskelma
Markkinointibudjettilaskelma

Katetuottomenetelmä

- Tuotannon suunnittelun apuväline
- Käytetään, kun kiinteät kustannukset ovat samat

Myyntituotot
 - muuttuvat kustannukset
 = katetuotto 1
 - työkustannus
 = katetuotto 2
 - kiinteät kustannukset
 = katetuotto 3

Esimerkki
 Vertaillaan erilaisia ruokintavaihtoehtoja ja niiden hintaerojen vaikutusta koko yrityksen kannattavuuteen

Viljo-Suuron ammattilaisopisto
Ammattitieteellinen tutkimuskeskus

Hevosyrityksen kustannukset

Muuttuvat kustannukset
 Rehut
 Kengitykset
 Asiantuntijapalvelut
 Varusteiden ylläpito
 Kuivikkeet
 Aitaus ym. tarvikkeet

Kiinteät kustannukset
 Korot, lainan lyhennykset, poistot
 Vuokrat, sähkö
 Vakuutukset
 Ylläpitokustannukset
 Jäte- ja vesimaksut
 Kirjanpito, puhelin
 Kirjallisuus
 Oma palkka (+ yel tai myel)

Viljo-Suuron ammattilaisopisto
Ammattitieteellinen tutkimuskeskus

Katetuottolaskelman esimerkki

Tuotot/ hevonen/ vuosi	
Täysihoitopaikka 12kk*400€/kk=	4 800€
Yhteensä	4 800€
Muuttuvat kustannukset	
Rehut:	
Heinä 3 200kg* 0,17 €/kg=	544€
Täysrehu 730 kg* 0,60 €/kg=	438€
Kuivikkeet 40m ³ * 10€/m ³ =	400€
Peruslääkkeet+muut	100€
Liikepääomankorko	
(Mukut+työkustannus)*40%*5%=	68,60€
Mukut yhteensä	= 1550,60€
KATETUOTTO 1	
Tuotot - mukut	= 3249,40€
Jää työlle ja kiinteille kuluille katteeksi	
KATETUOTTO 2	
Katetuotto 1	
- Työkustannus 150h*13€/h =	1 950€
=KATETUOTTO 2	= 1199 €
Jää kiinteille kuluille katteeksi	

Viljo-Suuron ammattilaisopisto
Ammattitieteellinen tutkimuskeskus

Liikepääomankorko

= korko pääomalle ja työlle, joka on sitoutunut toimintaan

- Liikepääoman prosenttiosuus hevosaloudessa 40-60 % riippuen tuotantotilasta.
- 40 % voidaan käyttää tapauksissa, joissa kuukausitulot ovat säännölliset eikä yrityksen pääomia sitoudu muuttuviin tuotantopanoksiin pitkäksi aikaa kerrallaan eli täysihoitopalveluissa, muissa tapauksissa 60 %

Viljo-Suuron ammattilaisopisto
Ammattitieteellinen tutkimuskeskus

Katelaskuharjoitus

- Hoito + valmennus 500 €/kk
- Ruokinta:
  - 10 kg heinää a (0,17 €)
  - Kauraa 2,5 kg (a' 0,15 €)
  - Kivennäinen 100g (1 €/kg)
  - Melassileike 1 kg (a' 0,5 €)
- Kuivitus (selvitä määrä) 18 €/m³
- Lääkkeet + tarvikkeet 150 €
- Työmäärä (paljonko työtä/hevonen/v) .a' 13 €/h

Viljo-Suuron ammattilaisopisto
Ammattitieteellinen tutkimuskeskus

Kannattavuuslaskelmat

Seuraavassa ohjataan hevosalouden tutkintotoimikunnan vaatimat laskelmat yhdistelmälaskelmana. Laskelmat toteutetaan valmiilla taulukkolaskelmalla.

Viljo-Suuron ammattilaisopisto
Ammattitieteellinen tutkimuskeskus

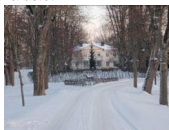

■ **Käyttöomaisuus**
(= investoinnit)

- Alkuinvestoinnit, rakennukset, laitteet

■ **Käyttöpääoma**

- Aloitusvaiheessa tarvittava rahasumma (2-3 kk:ta)
  - Kassareservi (5 % liikevaihdosta)
  - Juoksevat kulut
  - Markkinointi
  - Palkat (n. 2 kk:ta)
  - Raaka-ainevarat

Vita-Savon Ammattilajato Alustuskäyttö

Poisto

- Kalliiden ja pitkäikäisten tuotantovälineiden hankkimisesta aiheutuvat hankintahinta jaetaan käyttöajalle
  - Koska esim. talli kuluu, näin saadaan toiminnan aikana säästettyä rahaa uuden hankintaan
- Laskelmissa valitaan suurempi
  - Lainan lyhennys tai poistot

Poisto € $v = \frac{\text{hankintahinta} - \text{avustukset}}{\text{käyttöaika vuosina}}$

Jäännösarvo (ja) =
Tuotantovälineen arvo käyttöajan loputtua

Vita-Savon Ammattilajato Alustuskäyttö

Rahoitus


```

    graph TD
      RAHOITUS --> TULORAHOITUS
      RAHOITUS --> PÄÄOMARAHOITUS
      PÄÄOMARAHOITUS --> OMA_PÄÄOMA[OMA PÄÄOMA]
      PÄÄOMARAHOITUS --> VIERAS_PÄÄOMA[VIERAS PÄÄOMA]
      OMA_PÄÄOMA --> PÄÄOMILAINAT
      OMA_PÄÄOMA --> OSAKEPÄÄOMA
      VIERAS_PÄÄOMA --> LYHYTAIKAINEN
      VIERAS_PÄÄOMA --> PITKÄAIKAINEN
  
```

Vita-Savon Ammattilajato Alustuskäyttö

Oma pääoma (opo)

- Omistajat sijoittavat yritykseen omaa pääomaa tai pääomalainaa
- Omia varoja oltava 20-30 % sijoitetuista varoista
- Opo lisää yrityksen vakavaraisuutta
  - Luottokelpoisuus paranee

Miten opon määrää saadaan nostettua?
Omaisuuksien myynti, yhtiökumppaneiden etsiminen (pääomasijoittaminen)

Vita-Savon Ammattilajato Alustuskäyttö

Vieras pääoma (vpo)

- Yrityksen käytössä määrärajan ja käytöstä sovittu korvaus (korko) = laina
- Lyhytaikainen ja pitkäaikainen

Rahoitusvaihtoehdot:
Pankkilaina
TE-keskus (tuet, avustukset)
Finnvera (yrittäjälaina, pienlaina, naisyrittäjälaina)
Rahoitusyhtiöt (leasing)
Työvoimatoimiston kautta starttiraha

Tehävä:
Selvitä vaatimuksia ja/tai edellytyksiä eri vaihtoehdoissa on?

Vita-Savon Ammattilajato Alustuskäyttö

Kannattavuuslaskelman yleinen kaava

Myyntitulot
-Alv
-Muut oikaisuerät = LIKEVAIHTO
-muuttuvat kustannukset = MYYNTIKATE
-Kiinteät kustannukset = KÄYTTÖKATE
-Korot = RAHOITUSTULOS
-Poistot = KOKONAISTULOS

Vita-Savon Ammattilajato Alustuskäyttö

- Lähestymällä laskelmaa loppu päästä pystymme määrittelemään myynnin määrää
- Kun tiedetään kiinteät kulut, tiedämme paljonko myyntiä on oltava
- Katelaskelmista saamme muuttuvat kulut erilaisille hevosityhmille

Paljonko hoitomaksun on oltava kuukaudessa, kun meillä on tietty määrä hevosia että saavutamme haluamme tuloksen?

Paljonko hevosten täytyy juosta radoilta rahaa, että se kattaa suunnittelemaamme investoinnin?

Vie Deven ammattitaito Ammattitutkinto

Rahantarve + Investoinnit

- Koneet ja laitteet
- Rakennukset
- Perustamiskustannukset
- + Käyttöpääoma

?

Rahoitus + Omarahoitus

- omat sijoitukset
- omat koneet
- omat rakennukset
- + Vieras pääoma
- + Avustukset

Vie Deven ammattitaito Ammattitutkinto

TULOSSUUNNITELMA

+ Oman pääoman tuotto
+ Poistot/ lyhennykset
+ Korot

= KÄYTTÖKATE

+ Oma työ
+ Vuokrat
+ Muut kiinteät kulut

= MYYNTIKATETARVE

Myyntikatetarve = paljonko myyntiä oltava

Myyntituotot yhteensä
- Alv
- Muut oikaisuerät

= LIKEVAIHTO

+ Raaka-aineet
+ Ulkopuoliset palkat
+ Muut mukut

= MYYNTIKATE

Myyntikate - myyntikatetarve = TULOS

Katelaskelmasuunnitelma

Vie Deven ammattitaito Ammattitutkinto

Tuloslaskelmaharjoitus

Perustat täysihoidollin vanhaan navettaan lopetettuasi lehmiä pidoon. Extraharjoitus

Suunnitellet toimivasi yksin.

- **Investoinnit salin**
  - Navetta 50 000 €
  - Remontti 30 000 €
  - Lantasa 15 000 €
  - Käyttöpääoma 8 000 €
  - Loput lainana
- **Rahoitus**
  - Omaa rahaa 5 000 €
  - Navetta (oma omaisuus) 50 000 €
  - TE-keskuksen avustus 8 000 €
  - Rakennusinvestointien poistoaika 15 v (ja 0 €), tasapoisto
  - Fankkilainan korko 4 %, lyhennysaika 10 v, lyhennystapana tasalyhennys 2 kert/vuosi. Lainan rostopäivä 1.1.
- Oman pääoman tuottovaatimus 5 %

1. Laske käyttökäyttävöite yrityksen ensimmäiselle vuodelle
  - Oma palkka 20 000 € (+sisivukut 20 %)
  - Valokuumakut 600 €
  - Markkinointi 200 €
  - Kinesistöphotokut 500 €
  - Muut kikut 1 500€
2. Laske myyntikatetavoite seuraavien tietojen avulla
  - Hevosia tällaisia 12 kpl
  - Muuttuvat kustannukset hevosta kohden on 900 € / vuosi

Harjoituspohja

Vie Deven ammattitaito Ammattitutkinto

Lähteet ja kirjallisuus:

- Holopainen, T. & Levonen, A-L. 2006. Yrityksen perustajan opas – silta yrittäjyyteen, 13. uudistettu painos. Helsinki: Edita Prima Oy.
- Meretniemi, I. & Ylönen, H. 2008. Yrityksen perustajan käsikirja. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy.
- Mäenpää, M., Haikkala, P., Teppinen, A., Helenius, J., Korhonen, J. & Pussinen, S. 2005. Hevosyrityksen johtaminen. Hevosalan tietopaketti 1/8 – koulutuspäivien luentomateriaali 2004–2005. Saatavissa: <http://www.hevosyrittaja.fi/ep/tiedostot/vi.pdf>
- Mönkkönen, S. 2008. Liiketoiminnan perusteet - luennot 2008. Savonia-ammattikorkeakoulu. Luonnonvara-ala. Iisalmi. Luentomuistinpänot.
- Viitala, H. 2008. Maatila yrittäminen - luennot 2008. Savonia-ammattikorkeakoulu. Luonnonvara-ala. Iisalmi. Luentomuistinpänot.

Vie Deven ammattitaito Ammattitutkinto